

Ì ǒ' Jesús ttekölpa tsá e'pa tö e' pakè Hechos

Yëkküö i' dör yëkküö skà kit Lucas tö Teófilo a e', i' ta ide böt. Itsá kite ie' a e' dör ì ǒ' Skëképa Jesús tö e' pakè. Ie' mine'ka ká jaì a e' ukuökì ta ì kì ǒ' ie' tö ká i' kì ittekölpa tsá e'pa wa Wiköl Batse'r batamik, e' pakè Lucas tö yëkküö i' kì.

Kam Jesús mi'kane ká jaì a e' yöki ie' tö ittekölpa tsá e'pa patké ttè i' wa: Mik Wiköl Batse'r de a kì, etä ie' tö diché meraë a a ye' ttè pakoie. A miraë ipakök s'tso' kos Jerusalén e'pa a. Nies ipakeraë a tö s'tso' Judea ká malepa a ena Samaria ena ká wañe dō wé íyök erkerö ee. E' tso' kitule yëkküö i' kì 1.8 ee. E' ukuökì ta ì ǒ' Skëköl tö Pedro wa Jerusalén ena Judea ká malepa ena Samaria e' ttè tso' kitule yëkküö i' kì.

E' ukuökì ta Pablo tö Jesús ttè buaë paka' ká tajë wakpa a e' ttè kit Lucas tö yëkküö i' kì. Yëkküö i' wa Lucas tö se' a ikkachè tö Jesús dör sulitane tsatkökwak.

Lucas bak s'kapeyökwakie. Iekkè ta ká kos wé Pablo dë'rö ee Lucas mir ie' ta. E' kuëki Lucas tö isü' iwák wöbla wa tö wës Skëköl kanëblë' Pablo wä. E' ttè tso' kitule yëkküö i' kì.

Skëköl tö iWiköl patkeraë

¹⁻² A këkë Teófilo, ì ǒ' Jesús tö ena ì wa s'wöbla'itö kuaë dō mik imineka ká jaì a, e' kos paka' ye' tö be' a yëkküö tsá kityö e' kì. Kam ie' mi'kane ká jaì

a, e' yōkī ì kiane ie' kī tō ittekōlpa tsá shukitbakitō, e'pa tō iwè, e' uk ie'pa kèitō Wikōl Batse'r wa. ³ Ie' kōtewā shkenekane, e' ukuōkī tā ie' wák e' kkayēne tajē ie'pa a dōkā ká dabom tkēyōk (40) ekkē. Es ie' tō ie'pa a ikkaché tō moki ie' tso'ne ttsē'ka. Ñies ie' tō ì blúie Skèkōl tso' e' tté paké ie'pa a. ⁴ Ká et tā ie' tso' ittekōlpa tsá e'pa tā, tā ichéitō iarak:

—A' kē kàne e' yōktsa Jerusalén. Ye' Yē kablē iWikōl patkōk a' a yē' ye' tō a' a, e' panú dō mik ide eta. ⁵ Juan tō s'wōsuk di' a, erē ká kē tkōpa tajē tā Skèkōl tō a' ierawā iWikōl Batse'r a.

Jesús minekà ká jai a

⁶ Mik Jesús ttekōlpa tsá ñi dapa'wēka ie' tā, eta e'pa tō ie' a ichaké:

—A Skèkēpa, ¿i' tā be' tō se' wakpa tkekekane se' Israel aleripa, e' wōkirpaie?*

⁷ Ie' tō iūté:

—E' kēwō kē mēne a' a jchenoie. E' kēwō tso' ye' Yē wā klōuletke. ⁸ Erē mik Wikōl Batse'r de a' kī, eta ie' tō diché meraē a' a ye' tté pakoie. A' miraē ipakōk s'tso' kos Jerusalén e'pa a. Ñies ipakeraē a' tō s'tso' Judea ká malepa a' ena Samaria ena ká wa'ñe dō wé íyōk erkerō ee e'pa a.

⁹ Mik ie' tō e' ché one, eta ibutséka mía ká jai a ie'pa wōrkī tā ichowa mò shuā kē wēr tā'ia. ¹⁰ Ie'pa tso' ká sauk ká jai a krereē tō wes imichokā, e' dalewa bet wēpa bōl datsi' saruruē de iēter ie'pa o'mik. ¹¹ E'pa tō iché iarak:

* **1:6** Israel aleripa e' wōkirpaie: Jesús ttekōlpa tso'ia ibikeitsōk tō ie' e' tkōkekā Israel aleripa blúie ie'pa ká kī tā ie'pa tkekekā ie' kayuapaie.

—A Galilea wakpa çjök a' iëteria ká sauk ká jaì a? Jesús bak a' shua e' mítser Skëköl wa. Wës a' tō isuë tō imía ká jaì a, e' suë idörane ká i' kî.

Matías ate Judas skéie

¹² Eta Jesús ttekölpa tsá e'pa tso' Olivo kébata a, ie'pa biteane Jerusalén. E' ñalé dör wekké ulat kawō mēne judiowak a shkoie eno diwō a ekkē.† ¹³ Mik ie'pa dene Jerusalén ta ie'pa tkaka u etkuō kî wé ikapökerak ee. Ee itso'rak Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Santiago Alfeo alà, Simón Celote, ñies Judas Santiago alà. ¹⁴ Ie'pa ulitane ñi dapa'uke kekraë ttök S'yě ta. Alakölpa welepa ena María, Jesús mì, ena Jesús ëlpa, e'pa tso'ñak ie'pa ta ttök S'yě ta.

¹⁵ Jesús mik erblökwakpa e' dapa'uke e'pa dōka cien eyök kî dabom böyök ekké ulatök (120). E' kéwō ska' ta Pedro e' kēka ie'pa wörki ta ichéitō: ¹⁶ “A yamipa, ima Judas yē' Wiköl Batse'r tō se' blú bak David e' wa, e' wà tka wës itso' kitule Skëköl yëkkuō kî es. Judas wa pē' míne Jesús klö'ukwa. ¹⁷ Ta ie' bak Jesús kléie wës se' es, ie' bak kanëblök Jesús ta wës se' es. ¹⁸ (Ie' tō ì sulu wamblé', e' ské wa ie' tō ká tué et. E' ukuökî ta ie' anëbitu wöwakköt ñawi tskinewā ta ññattse yërulune. ¹⁹ Mik Jerusalén wakpa tō ttè e' ttsé, eta ká e' kiè mékarakitō iwákpa ttè wa Hacéldama e' wà kiane chē S'pě Ké). ²⁰ Es itso' kitule Skëköl yëkkuō kiè Salmo e' kî e' tō iché i' es:

‘As ie' u weir
ñies as kë yi seriā e' a.’‡

† **1:12** shkoie eno diwō a ekkē: E' dör kilómetro etk ulatök. ‡ **1:20** Salmo 69.25

Ñies ichéitö:

‘O’ka múka iskéie ie’ kanè méat e’ kanéukne.’ ”§

Es itso’ kitule Skëköl yëkkuö k̄i.

²¹ “Wëpa tso’ íe e’pa manetw̄a se’ t̄a k̄ekraë Jesús bakīa se’ shūa et̄a. ²² Mik Juan t̄o Jesús wösuk e’ k̄os t̄a ie’pa tso’ñak se’ t̄a d̄o mik Jesús minēa k̄á jaī a et̄a. Se’ kaw̄öt̄a wëpa ekk̄epa shushtök eköl se’ k̄íie as it̄o Jesús shkenekane, e’ tté pak̄o se’ t̄a.”

²³ Es ie’pa t̄o wëpa shushté b̄öl. Eköl kiè José, e’ kiè Justo ñies. E’ kkabata d̄ör Barsabás. Iëköl kiè Matías. ²⁴ Et̄a ie’pa t̄o ikié S’yë a i’ es: “A Skëköl, be’ w̄a sulitane er suule buaë. E’ kuek̄i ikkachö sa’ a wéne shushté be’ t̄o ²⁵ as iat Jesús ttekölpa tsá e’ k̄íie Judas skéie. Judas e’ wamblé sulu, e’ kuek̄i ie’ t̄o kanè e’ méat t̄a imīa weinuk wé ikaw̄öt̄a weinuk ee.”

²⁶ Et̄a ie’pa iné isuoié t̄o wëpa b̄öl shushtétke ie’pa t̄o e’ wéne kiè d̄ömittsa. Et̄a Matías kiè dettsa. Es ie’ at̄e Jesús ttekölpa tsá e’ k̄íie imalepa d̄oka dabom eyök k̄i eköl (11) e’pa t̄a.

2

Wiköl Batse'r de Jesús mik erblökwakpa k̄i

¹ Mik Pentecostés k̄ewö* de, et̄a Jesús mik erblökwakpa k̄os tso’ dapaule ek tsiní ãme. ² E’ bet t̄a k̄á jaī a ì blane taīë w̄es siw̄a’ darërëë es, e’ blane

§ **1:20** Salmo 109.8 * **2:1** Pentecostés k̄ewö: Pentecostés wà kiane chè K̄á Dabom Skeyök k̄ewö. Judiowak t̄o Ie’pa Yëpa Yërulune Egipto e’ k̄ewö tkö’wé one, e’ k̄i k̄á de dabom skeyök, et̄a kaw̄ö skà tkö’wëke ie’pa t̄o e’ kiekerakitö Pentecostés. Ñies e’ k̄ewö kièrakitö Iyiwö Shtök K̄ewö. Kaw̄ö e’ d̄ör wëstela choie Skëköl a iyiwö kite e’ k̄i. Éxodo 23.16 saú.

u shu kos a wé ie'pa tso' ee. ³ Eta ie'pa tö isué tö idebitu taië ku'ie bö' wörkua suë, e' ane ie'pa ulitane ki et et. ⁴ Eta ie'pa a Wiköl Batse'r iënewa ta eköl eköl ttëmi ká bánet wakpa ttö wa kua'ki kua'ki wes Wiköl Batse'r tö ie'pa ké ttök es.

⁵ E' kéwö ska' ta judiowak tö Skëköl dalöieta' datse ká ulitane ki, esepa tso' taië Jerusalén. ⁶ Mik ie'pa tö Jesús mik erblökwakpa aláneka taië e' ttsé, eta ie'pa e' dapa'wéka ikí ttsök bua'ie. Ie'pa tö ittsé eköl eköl iwákpa ttö wa kua'ki kua'ki es. E' kuëki ie'pa tkinewa taië. ⁷ Ie'pa wökranewa ta ichéraitö ñi a:

—¿A'ka ie'pa kë dör Galilea wakpa tso' ttök?
⁸ ¿Wes se' ulitane tso' ittsök tö ie'pa ttöke se' ulitane ttö kua'ki kua'ki wa? ⁹ Íe se' shua se' tso' datse Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, ¹⁰ Frigia, Panfilia, Egipto ena ká tso' Libia ate tsinet Cirene kke. Nies pë' datse Roma serke íe esepa tso' íe. ¹¹ Se' welepa dör judiowak chökle. Welepa kë dör es, esepa e' yö'bak judiowakie. Nies se' tso' íe datse Creta ena Arabia. Erë ì kos kaneq' Skëköl tö buaë e' chök ie'pa tso' e' ane buaë se' éna se' wákpa ttö kua'ki kua'ki e' wa.

¹² E' kuëki ie'pa ulitane wökrarulune taië ikittsök. Ie'pa wöa ká chowa. Ie'pa ñi chakerak:

—Íyi ikkë, ¿ima e' wà kiane chè?

¹³ Erë welepa tö Jesús mik erblökwakpa wayué sulu ta ichéraitö:

—Ie'pa tteke blo' tö.

Pedro tö ttë paké

¹⁴ Eta Pedro e' duéka shkë'ka Jesús ttekölpa tsá malepa döka dabom eyök ki eköl (11), e'pa ta. Ie' tö

iché sulitane a aneule: “A yamipa judiowak, ñies a ulitane serke Jerusalén. Íyi ikkë e' wà pakekeyö a a. Ye' ttö ttsö buaë a' tö. ¹⁵ Sa' kë tteku' blo' tö wes a' tö ibikeitsè es. Erpa diwö de sulitu (9) bla'mi, diwö ikkë kë yi e' ttötä'ka blo' wa. ¹⁶ Erë ì tköke sa' ta, e' dör wes Skëköl tteköl kiè Joel, e' tö iyë'atbak es. Ie' tö iyë'at i' es:

¹⁷ Skëköl tö ichè tö mik ká i' erkewatke, etä ye' tö ye' Wiköl patkeraë sulitane ki.

E' kuëki a' ala'r, wëpa ena alakölpä, ekkëpa kos ttöraë wes ye' ttekölpä es.

A duladulapa a ilè kkayërdaë kabsueie ie'pa kë ku' kapökwa e' dalewa.

Ñies a' këkëpa a ilè kkayërdaë kabsuë a.

¹⁸ Ñies e' kéwö ska' ta ye' Wiköl patkeraëyö ye' kanè mésopa ki, wëpa ena alakölpä.

Es ie'pa tö ye' ttè pakerane imalepa a.

¹⁹ Ká jai a ye' tö íyi taië suluë kkacheraë, kë suule a' wä ese.

Ká i' ki ñies íyi kkacheraëyö as a' isaù:

s'pë suëraë a' tö, bö' suëraë a' tö, shkle taië suëraë a' tö ñies.

²⁰ Diwö tterdawa. Si'wö iardawa batsë wes s'pë es.

E' kos tköraë kam Skëköl kéwö dö e' yöki.

Kawö e' dör buaë shütë, e' olo ta' taië.

²¹ E' kéwö ska' ta yi kos tö e' tsatkè kiè Skëköl a, esepa ulitane tsatkërdaë.' †

Es Joel tö iyë'at.

²² “A Israel aleripa, ye' ttö ttsö. A' wä ijcher tö mik Jesús Nazaret wak sene' ká i' ki, etä ì kë or yi a ese wëitö taië se' shua Skëköl batamik

† 2:21 Joel 2.28-32

kkayënoie. Es Skëköl tö se' a ikkaché tö ie' tö ipatkë'. ²³ Erë Jesús menettsa a' a klö'wëwä wës Skëköl tö isuletë'atbak kuaë es, ñies wës ie' kî ikiane es. A' tö wëpa sulusipa ké ie' ttökwa wötëulewä krus mik. ²⁴ Ie' weine siarë ie' kötëwä, erë Skëköl tö ie' shkeo'kane. Duewä kë a' ie' wöklöne yës. ²⁵ E' kueki ká iaiaë blu' David ut Skëköl ta ima Jesús ttömi e' yë'itö i' es:

'Ye' wä ijcher tö kekraë be' tso' ye' ta.

Be' tso' ye' ta ye' ulà bua'kka ye' kîmuk,

e' kueki kë ì a ye' orpa wës.

²⁶⁻²⁷ E' kueki ye' ttsë'r buaë,

ye' ttsö kaneë.

Be' kë tö ye' mepaat pö a,

e' kueki ye' enuraë iwà panuk bërë.

Ye' dör be' kanë méso batse'r e',

e' kueki be' kë tö imepaat as ye' nurwä.

²⁸ Be' tö sene michoë ñalé e' kkayë' ye' a.

Ye' tso' be' wörki, e' kueki be' tö ye' ttsë'wëraë buaë.‡

Es David tö iyë'at.

²⁹ “A yamipa, ye' tö icheke a' a yësyësë. Se' blú këkë David bak ká iaiaë, e' du'wabak ta inú wötënewä. Ie' pö tso'ia dö ikké ta íe. ³⁰ Erë David bak Skëköl ttekölie. E' kueki ie' wä ijcher tö Skëköl kablë' ie' a iwák ttö wa ttè i' wa: 'Ye' tö be' aleri tkerakä eköl blu'ie wës be' es.' ³¹ E' jcher David wä, e' kueki ie' tö Cristo shkenekane e' yë'. Ie' tö iyë' tö inú kë atuk pö a, kë inurpawä. ³² Es iwà tka. Skëköl tö Jesús shkeo'kane, e' sué sa' ulitane tö sa' wákpa wöbla wa. ³³ Skëköl tö ie' tsémikā ta itkékaitö iulà bua'kka dalöiërta' taië. Ie' Yé tö iWiköl mé ie' a wës

‡ 2:28 Salmo 16.8-11

ikablè' imuk es. E' ukuökì ta ie' tò iWiköl Batse'r patké sa' kì. E' sué a' tò, e' ttsé a' tò enia. ³⁴ Erè David kë mine'ka ká jaì a wës Jesús es. Ie' wák tò iyè'at:

'Skököl tò ichè ye' Kököl a:

Be' e' tkökä ye' ulà bua'kka,

³⁵ e' dalewa ye' tò be' bolökpa merarö be' klö dikia.'§

Es David tò iyè'.

³⁶ "A Israel aleripa ulitane. Ijchenú buaè a' wa tò ye' tso' Jesús chök. E' kötwä a' tò wötëulewä krus mik, erè e' wák tkéka Skököl tò se' wökirie ñies se' blúie."

³⁷ Mik ie'pa tò ttè e' ttsé, eta ie'pa erianeka tajë. Ie'pa tò Pedro ena imalepa a ichaké:

—A yamipa, ¿wës sa' e' ùmi?

³⁸ Ie' tò iüté:

—A' er mane'ú Skököl a ta a' e' wöskuöököl eköl eköl Jesucristo ttö wa as a' nuì olo'yar a' kì. A' tò iwé es, e' ta Skököl tò iWiköl Batse'r meraè a' a. ³⁹ Kablè e' dör a' a ena a' aleripa ulitane a ena sulitane serke ká kamië, esepa a ñies. Kablè e' dör wépa kos kieke Kékè dör Se' Kököl e' tò esepa a.

⁴⁰ Es ttè e' wa ena ttè skà tajë wa Pedro tò iché iarak darèrèè, ipatté tajë ta ichéitö iarak:

—A' e' tsatkò ì tköraè pè' sulusipa ta e' yöki.

⁴¹ Es wépa tò ì ché Pedro tò, e' klö'wé, e'pa wöskuéakitö. E' diwö Sköképa Jesús icha erule e' kì iène tajë dökä mil mañayök ulatök (3000).

⁴² Eta ie'pa e' ché ttè wa Jesús ttekölpa tsá e'pa tò s'wöbla'weke, e' ttsök kekraè er bua' wa. Ñies ie'pa e' ché ñi kimuk ì tso' ie'pa wa e' wa. Ñies kekraè

---

§ 2:35 Salmo 110.1

ie'pa e' dapa'uke pan ñuk Jesús kötəwə e' kəwö tkö'woie. Ñies ie'pa e' ché ttök S'yě tə.

Wes Jesús mik erblökwakpa tsá e'pa ser

⁴³ Eta ì kě or yi a ese weke taië Jesús ttekölpa tsá e'pa tō Skököl batamik. E' tō pē' ulitane wökrawé taië. ⁴⁴ Wépa erblé Jesús mik e'pa kos serke wes wák eköl ě es. Ì tso' ie'pa wə ese kakmekerakitō ñi a. ⁴⁵ Es iyi tso' ie'pa wə, ká ö ilè skà, ese watueke ie'pa tō tə iské blatekerakitō imalepa kìmè kiane esepa a. ⁴⁶ Diwö bit tə ie'pa ulitane e' dapa'ukerak Skököl wé a. Ñies u a u a ie'pa chköke ñitə er bua' wa ttsë'rdak buaë. Jesús kötəwə e' kəwö tkö'weke pan ñè wa ñitə. ⁴⁷ Skököl kikekəkə ie'pa tō. Sulitane wa ie'pa wër buaë. Ká bit ekké Skököl tō s'tsatkeke taië, e' kuəkī ie'pa kī daparke taië.

3

Pedro tō s'kraulewə eköl e' bua'wéne

¹ Ká et tsáli diwö de mañat tə Pedro ena Juan míyal ttök Skököl tə iwé a. Diwö e' dör ttoie ie' tə. ² Eta eë wëm tkër eköl kune' klō kraulewə. E' datse iyamipa wə itkekeser kəkraë Skököl wé wékkö kié Wékkö Buaala e' a as inuköl kak kiđitō sulitane dökewə eë esepa a. ³ Mik ie' tō Pedro ena Juan dökewatke e' sué, eta inuköl kak kiéitō ie'pa a. ⁴ Eta ie'pa tō ie' suéwə krereë iwö kī tə Pedro tō iché ia:

—Sa' saú.

⁵ Eta ie' tō ie'pa sué tə ibikeitséitō tō ilè kak-mekeitō ye' a. ⁶ Erë Pedro tō iché ia:

—Kě ye' wə inuköl tə'. Kě ye' wə oro tə'. Erë ì tso' ye' wə e' mekeyö be' a. Jesucristo Nazaret wak e' ttö wa, be' e' kōkə tə be' shkō.

⁷ Età Pedro tō iklō'wéwā iulà bua'kka tã ibatséka. E' wōsha tã iklō a idiché iēne ⁸ tã ituneka e' duékaie tã ishkémi wí'kē iō'kē. E' ukuōki tã imíwā Skéköl wé a Pedro ena Juan tã iwák klō wa. Ie' turkeka, es Skéköl kikekaramiitō. ⁹ Etã pē' tso' kōs e'pa tō isué tō ishkörami tã Skéköl kikekaramiitō. ¹⁰ Ie'pa tō ie' suéwā tō ie' dör wēm e' tkōke inuköl kak kiök Skéköl wé wékkō kiè Wékkō Buaala e' a e'. E' tō ie'pa tkiwéwā taië. Ie'pa wökranewā iweblök.

Pedro tō s'patté Skéköl wé a

¹¹ Skéköl wé e' ùle kiè Salomón ùle, eē wēm buanene e' tso'ia Pedro ena Juan paklō'uk. E' dalewa pē' kōs datse tuneule wé ie'pa tso' eē tã ie'pa tkinewā taië isaük. ¹² Mik e' sué Pedro tō, etã ie' tō ie'pa a iché: “A Israel aleripa ¿ì kueki a' tkirke? ¿ì kueki a' tso' sa' saük krereë wēsua sa' wák tō wēm i' bua'wéne shkōwéne sa' wák diché wa ö sa' serke yēsyesē Skéköl a e' kueki? ¹³ Erë Skéköl dör Abraham, Isaac, Jacob ena se' yēpa malepa bak ká iaiaë, e'pa Kéköl, e' tō ie' kanè méso kiè Jesús, e' kíkéka íyi ulitane tsata, e' dör yi me'ttsa ttéwā a' tō e'. Ie' watē'ttsa a' tō Pilato wörki erë e' tō ibikeitsbak iökshka. ¹⁴ Jesús dör batse'r ena yēsyesē warma a' tō iki' tō e' yöttsa. Erë e' skéie a' tō pē' suluë e' yöktsa ka'. ¹⁵ Es sene mukwak e' kötwā a' tō, erë ishkeō'kane Skéköl tō. E' kōs su' sa' tō sa' wöbla wa. ¹⁶ Wēm i' kraulewā e' suule a' wā buaë. Ie' diché iēnene sa' erblöke Jesús mik e' wa. Jesús mik erblë, e' tō wēm i' bua'wéne buaë a' wörki.

¹⁷ “A yamipa, ye' wā ijcher tō mik a' ena a' wökirpa tō Jesús kötwā, etã a' kē wā ijcher mokì tō ì wamblök a' tso'. ¹⁸ Erë ì yē'atbak Skéköl tō ittekölpa ulitane kkō wa tō wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'

kawōta ttèwā es, e' wawé Skëköl tō es. ¹⁹ E' kuëki ì sulu watōttsa. A' er mane'ú Skëköl a as a nuì olo'yōitō a' ki. ²⁰ Etā es ie' tō a' er pablaraē tā Jesús pairi'bituitō idi' wa s'blúie e' patkeraneitō se' a. ²¹ Erē i' tā ie' kawōta senuk ká jai a dō mik Skëköl tō ì kōs yuéne buaē wēs kenet es etā. Es Skëköl tō iyè'bak ká iaiaē ittekōlpa batse'r e'pa wa. ²² Moisés tō Jesús yē' se' yēpa bak ká iaiaē, e'pa a i' es: 'A' shuā Skëköl tō itteköl kerakā eköl wēs ye' es. E' ttō kōs dalōiō a' tō. ²³ Wēpa kē wā ie' ttō dalōiēne, esepa ulitane skerattsā se' wakpa yōki bānet, ie'pa erdawa seraā.* Es Moisés tō iyè'at.

²⁴ “Es ñies Samuel ena Skëköl ttekōlpa malepa dē'bitū ie' itōki, e'pa kōs tō ì tkōke kawō ikkē tā, e' yē'atbak. ²⁵ Ì uk Skëköl kablē' ká iaiaē ittekōlpa wa, e' wā dōraē se' ulā a. Ñies ttē me'atbakitō se' yēpa bak ká iaiaē e'pa a, e' wā dōraē se' ulā a. Ie' tō iyè'atbak Abraham a i' es: 'Be' aleripa batamik ye' er buaē chōraē ká ulitane wakpa a. ²⁶ E' kuëki mik ie' tō ilā Jesús shkē'wékane, etā ipatkéitō se' a kewe se' a er buaē choie as se' ser sulu ese olo'yōsō eköl eköl.”

4

Pedro ena Juan e' tsatké judiowak wōkirpa wōrki

¹ Etā Pedro ena Juan tso'ia s'pattök, e' shuā sacerdotepa biteshka Skëköl wé shkëkipa wōkir tā ena saduceowakpa tā. ² Pedro ena Juan tso' s'wōbla'uk tō Jesús kōtewā e' shkenekane. E' wa iwā kkachéitō tō s'duowā e'pa shkerdakane. E' tō sacerdotepa ena ie'pa malepa uluwéka tajē.

* **3:23** Deuteronomio 18.15,18-19

³ Ie'pa tö Pedro ena Juan klö'wéwə. Ká detke tsáli, e' kueki iméarakitö s'wöto wé a dö bule es. ⁴ Eré wépa tso' Pedro ttö ttsök, e'pa shua taië ie'pa tö Jesús tté buaë klö'wé. Es Jesús mik erblökwakpa wépa ë esepa deka mil skeyök e' ulatök (5000).

⁵ Bule es ta judiowak wökirpa ena ikueblupa ena s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa e' dapa'wéka Jerusalén. ⁶ Ñies sacerdote kibi kiè Anás e' tso'. Ñies Caifás, Juan, Alejandro ena imalepa dör sacerdote kibi e' ditséwö e'pa kos tso'. ⁷ Ie'pa tö Pedro ena Juan tsuk patké ta iduéserak ie'pa wörki ta iwà chakéarakitö:

—¿Yi diché wa, yi ttö wa wëm klö kraulewə e' bua'wéne a' tó?

⁸ Eta Pedro a Wiköl Batse'r iënewə taië ta iütéitö: —A s'wökirpa, a s'kueblupa. ⁹ Sa' tö s'kirirke e' kime' er bua' wa, e' chaké a' tö sa' a. A' ki ikiane jchenuk tö wes ibuanene. ¹⁰ I'ñe ta sa' tö ichè a' wörki, ñies Israel aleripa ulitane e'pa wörki tö wëm i' buanene sulitane wörki Jesucristo Nazaret wak e' ttö wa. E' wák kötwə a' tö krus mik eré Skököl tö ishkeo'kane. ¹¹ Skököl yëkkuö ki itso' kitule: “Ák watè'ttsə u yuökwakpa tö, e' yönene ák bua'buaië.”* Ák e' dör Jesucristo ché. ¹² Ie' dör S'tsatkókwak. Skököl ké wə yi skà patkéule ká i' ki s'tsatkoie. E' kueki Jesucristo eköl ë wa s'tsatkërmi.

¹³ Mik iwökirpa tö isué tö Pedro ena Juan dör skle siarla, ké wöblaule yëkkuö wa eré ittöke buaë ké suane, eta ie'pa tkinewə. Ie'pa éna ianewə tö ie'pa bak shkök Jesús ta ittökatapaie. ¹⁴ Wëm buanene e' dur Pedro ena Juan ta, e' kueki ie'pa ké a iyënuke tö

* **4:11** Salmo 118.22

e' dör kache. ¹⁵ Etā ipatkémirakitö u'rki ta ie'pa ate ileritsök. ¹⁶ Ie'pa iché ñi a:

—¿Wes sō wēpa i' wēmi? Kos Jerusalén wakpa wa ijcher tō ì kē or yi a ese wé ie'pa tō etk. E' kē yēnok se' a tō e' dör kache. ¹⁷ Erē ipauñusō as i'tami Jesús tté i' kē pakōia ie'pa tō yi a, es kē itté bunukka ká wa'ñe.

¹⁸ Etā ikiérakitö ta iché iarak:

—Kē a' kawō ta'ia Jesús tté pakök yi a. Ñies a' kē kawō ta'ia yi wōbla'uk tté e' wa.

¹⁹ Erē Pedro ena Juan tō iūtérak:

—A' wákpa tō ibikeitsö tō Skököl wōa yi ttö dalöie dör buaë sa' a, a' ttö ö ie' ttö. ²⁰ Erē ì su' sa' tō ena ì ttsé' sa' tō, e' pakeraë sa' tō kekraë sulitane a.

²¹ Etā iwökirpa tō ie'pa kī pauñé darērēē ta iémirakitö. Wēm kraulewa buanene e' kuēki pē' kos tso' Skököl kikökka. E' kuēki iwökirpa kē ulà dē'wa Pedro ena Juan we'ikök. ²² Wēm buanene Skököl diché wa e' ki duas tso' dabom tkëyök (40) kīta.

Jesús mik erblökwakpa tō ikié Skököl a

²³ Etā Pedro ena Juan émirakitö ta imíyal wé imalepa tso' ee. Ì kos yē' sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuēblupa e'pa tō e' pakérakitö imalepa a seraa. ²⁴ Mik e' ttsé ie'pa tō, etā ie'pa ulitane kköché ñita Skököl a i' es: “A Skököl, ká jaì ena ká i' ena dayē ena ì kos tso' iki, e' yō' be' tō. ²⁵ Ká iaiaë be' tō sa' kēkēpa David dör be' kanè méso, e' ka' ttök Wiköl Batse'r wa. Ie' tō iyē' i' es:

‘¿Iök ká malepa wakpa uluneka taië troka taië Skököl kī?

¿Ilok ie'pa ileritseke ñippök ie' ta? Kë e' wamblënu*k* ie'pa a.

²⁶ Ká wökirpa ena blu'pa e'pa ulitane ñippakka ie' ta. Ie'pa ileritseke ñippök ie' ta ena wé pairi'bituitö idi' wa s'blúie e' ta.†

Es David tö iyë'.

²⁷ “Ttè e' dör mokië. Iwà sué sa' tö tö s'wökirpa kiè Herodes ena Poncio Pilato, e'pa ñi dapa'wéka ká i' a Israel aleripa ta ena pè' kë dör Israel aleripa esepa ta ñita Jesús we'ikök. Ie' dör be' kanè méso batse'r pairi'bitu be' tö idi' wa s'blúie e'. ²⁸ Es ì kos wé ie'pa tö ie' ta e' wé ie'pa tö wes be' tö isuletë'atbak es. ²⁹ A Skëköl, e' kueki ie'pa tso' sa' pauñuk darërëë, e' ttsö. Sa' dör be' kanè mésopa e'pa a diché kí mú Jesús tté pakoie kë suane. ³⁰ Be' diché kkachö. S'kirirke bua'úne, ì kë or yi a ese ú iwà kkachoie, ñies íyi ese ú taië Jesús dör be' kanè méso batse'r e' ttö wa.”

³¹ Mik ie'pa tö ikié one, eta wé ie'pa tso' e' ké wöti'ne. Eta ie'pa ulitane a Wiköl Batse'r iënewa ta ie'pa tö Skëköl tté paké kë suane.

Jesús mik erblökwakpa ñi kime

³² Jesús mik erblökwakpa dör taië. Ie'pa kabikeitsöke ñikkëë, ulitane er ttsë'r ñittsëë. Kë yi tö icheku' tö ie'pa íyi e' dör ie'pa ë icha, e' skéie e' dör ie'pa icha ñikkëë. ³³ Jesús ttekölpa tsá e'pa tö Jesús shkenekane, e' tté kí pakeke diché taië wa. Skëköl tö ie'pa kos kimeke taië. ³⁴⁻³⁵ Yi wa ká tso' ö ilè skà tso'rak iwa, ese watuekerakitö ta iské mekerakitö Jesús ttekölpa tsá e'pa a blatè wépa dör siarë esepa a wes e'pa kiane kime eköl eköl es. E'

† **4:26** Salmo 2.1-2

kuęki kę yi weirku' siarę ie'pa shua. ³⁶ Ie'pa shua wēm tso' eköl dör Leví aleri datse ká kiè Chipre, e' kiè José. Jesús ttekölpa tsá tö ikiè méka Bernabé (e' kiane yęno s'pablökwak). ³⁷ Wēm e' wa ká tso'. E' watuęitö ta iské méitö Jesús ttekölpa tsá a as ie'pa tö s'siarępa kimù iwa.

5

İ sulu wamblé Ananías ena Safira e'pa tö e' paké

¹ Erę wēm bak eköl kiè Ananías, e' tayę kiè Safira. E'pa tö ká watuęttsa. ² Eta wēm e' tö iká ské tsá yęttsa iwákpa a ta ięyök méitö Jesús ttekölpa tsá a wes ká ské seraę es. E' jcher ilaköl wa seraę. ³ Eta Pedro tö iché ie' a:

—A Ananías, ęjök be' e' mettsa Satanás a kitö'wę ta be' kęitö kachök Wiköl Batse'r a? Ká watuębö e' ské kak tsęatbö. ⁴ Kam be' tö iwataüttsa eta be' icha idir. Ta be' tö iwatuęttsa, eta iské dör be' icha. ęjök be' ibikeitsé wamblé es? Be' kę kayęne s'ditsö a. Be' kaché Skököl a.

⁵ Mik e' ttsé Ananías tö eta ianewa duowaie. Eta ie'pa kos wa ijchenewa, e'pa suane taię. ⁶ Eta duladulapa welepa debitu ta inú patręwarakitö tsęmi blęwa.

⁷ Hora tka mañat e' ulatök, eta Ananías tayę dęwa Pedro ska'. Wes iwēm de e' kę jcher ie' wa. ⁸ Ta Pedro tö ie' a ichaké:

—Ichö ña. ęMoki a' tö ká watuę kos a' tö iché ekkę? Safira tö iütę:

—Tö, ekkę je'.

⁹ Pedro tö iché ia: ęjök a' tö kawö mé ñi a Skököl Wiköl wötsiriük? Wępa wa be' wēm nu mí blęwa,

se e' wakpa doyalne ta írö ie'pa wa be' nu michoë blèwa ñies.

¹⁰ E' bet ta Safira anewa ta iduowa Pedro klö ska'. Mik duladulapa dewa ta Safira nu tēr ta ie'pa wa inú mítser blèwa iwēm o'mik. ¹¹ Eta Skëkëpa Jesús icha erule ulitane ena sulitane wa ijchenewa, e'pa suanerak taië.

Ì kě or yi a ese wé taië Jesús ttekölpa tsá tö

¹² Jesús ttekölpa tsá e'pa tö ì kě or yi a, ese weke taië pë' shua iwà kkachoie. Jesús mik erblökwakpa ulitane e' dapa'uke Salomón ùle a. ¹³ Pë' èltëpa tö ie'pa dalöieta' erë kě diché dë'ka e' tiukwa ie'pa shua. ¹⁴ Erë wëpa erblé Jesús mik, wëpa ena alakölpa, esepa kí iërkerak taië kekraë. ¹⁵ Pë' tö s'kirirke tsémirak katà shuélur ñala kkömik as Pedro tkö ta ilo mú ar esepa wele kí as ibuarne. ¹⁶ Ñies ká tso' kos Jerusalén pamik, e' wakpa de taië s'kirirke wëttsë. Ñies wimblupa sulusi s'tteke esepa wëttsë. Eta e'pa ulitane buanene sëraa.

Jesús ttekölpa tsá wötënewa s'wöto wé a

¹⁷ Eta sacerdote kibi ena iklépa kiè saduce-owakpa, e'pa ukyëneka taië Jesús ttekölpa tsá e'pa kí. ¹⁸ E' kueki iklö'wëwarakitö wötëwa s'wöto wé a. ¹⁹ Erë nañewe ta Skëköl biyöchökwak eköl tö s'wöto wékkö ppée ta iyéttsarak ta iché ia: ²⁰ “A' yüne Skëköl wé a. Ee a' e' duöka sene pa'ali Jesús ta, e' tté pakök sulitane a.” ²¹ Bule es bla'mi ta idewarak Skëköl wé a ta ie' kékarak s'wöbla'uk wes ie'pa a iyëne es.

Eta sacerdote kibi ena iklépa tö Israel aleripa wökirpa ulitane kiéttsa e' dapa'ukka ie'pa ta. Eta

Jesús ttekölpa tsá e'pa tsuk patkérakitö. ²² Erë mik ishkëkipa demirak s'wöto wé a, etá kě iwa ikunerak. Tã idebiturak ibiyö mukne ²³ tã ichérakitö:

—Sa' tö s'wöto wékkö kué wötëule buaë. Ñies shkëkipa tso'rak iwékkö kkö'nuk. Erë mik sa' tö iwékkö ppée, etá kě sa' wã yi kune ee.

²⁴ Mik Skëköl wé shkëkipa wökir ena sacerdote wökir kibipa, e'pa tö ttè e' ttsé etá ie'pa éna ká chowa tã ñni chakérak: “¿Wes iwà döttsami?” ²⁵ E' ukuökj tã bet eköl de ibiyö muk tã iché iarak:

—Wëpa wötë'wã a' tö s'wöto wé a, e'pa tso'ne Skëköl wé a s'wöbla'uk.

²⁶ Etá shkëkipa wökir mía iyulök ishkëkipa tã. Iklö'wëwarak erë ie'pa suane dö' pë' tö s'tè ák wa, e' kuëki ie'pa kě wã iweineia. ²⁷ Mik ideminerak etá itsémirakitö judiowak wökirpa wörki. Etá sacerdote kibi tö iché ie'pa a:

²⁸ —Sa' tö a' a iyë' etkëme tö wëm e' tté kě pakar yës. Etá ¿i wamblé a' tö? A' tö Jerusalén wakpa ulitane wöbla'weke ttè e' wa. Ñies a' tso' ichök tö wëm e' kötëwã, e' nuí tkënewã sa' mik.

²⁹ Erë Pedro ena Jesús ttekölpa tsá malepa tö iütérak:

—Sa' kawötã Skëköl ttö dalöiök s'ditsö ttö tsatã.

³⁰ A' tö Jesús ttökwa ka' wötëulewã krus mik. Erë se' wakpa bak iaiaë e' Këköl e' wák tö Jesús shkeo'kane. ³¹ Skëköl tö ibatsékami e' ska' tkéser iulà bua'kka s'wökirie ena s'tsatkëkwakie as Israel aleripa er mane'ù tã ie'pa ki ie'pa nuí olo'yarmi.

³² Íyi ikkë kos su' sa' tö e' pakök sa' tso' a' a. Ñies Wiköl Batse'r mène wëpa tö Skëköl ttö dalöieke esepa a, e' tso' a' a ipakök.

³³ Mik ie'pa tō e' t̄sé eṭa ie'pa uluneka taiē Jesús ttekōlpa tsá e'pa ki. Ie'pa éna ittakulur. ³⁴ Erē ie'pa shua wēm tso' ekōl e' dōr fariseowak kiè Gamaliel. Ie' dōr s'wōbla'uk ttè dalōiēno wa wakpa ese ekōl. Sulitane tō ie' dalōieke taiē. Ie' e' duéka ta iché: “Jesús klépa yōlur kañika ekuölō.” Eṭa ie'pa tō iyélur.

³⁵ E' ukuōki ta ichéitō imalepa a:

—A yamipa Israel aleripa. A' isaú bua'ie tō ì weke a' tō wēpa wikkēpa ta. ³⁶ A' éna ianú tō barbane wēm kiè Teudas e' e' ka'ka ichök tō e' dōr wēm taiē ese. Wēpa dōka cien tkēyök (400) e'pa e' yué ie' klépaie. Ie' du'wa kötulewa ta iklépa pone'mi wì a dià a. Es ilone'. ³⁷ E' ukuōki ta mik s'wōkirpa s'kiè shtök patkē', e' kēwō ska' ta wēm skà ekōl kiè Judas Galilea wak e' e' ka'ka. Pē' welepa e' yué ie' klépaie. Erē ñies ie' kötēwa ta iklépa pone'mi seraa wì a dià a ta eē ilone'. ³⁸ E' kuēki ye' tō ichè a' a tō wēpa wì múat bēre. Kē ì sulu wamblar ie'pa ta. Ì aleritseke ie'pa tō ena ì weke ie'pa tō e' dōr ttè èsè, e' ta bet ta kē ita'ia. ³⁹ Erē Skököl ttè idir, e' ta kē a' e' alōpakā iki. A' isaú buaē dö' a' tso' ñippök Skököl ta.

Ie'pa tō Gamaliel ttō iuté. ⁴⁰ Ie'pa tō Jesús ttekōlpa tsá e'pa tsuk patkéne ta ippök patkérakitō ta iché iarak: “Kē a' a kawō ta'ia Jesús tté pakök.” E' ukuōki ta iémirakitō. ⁴¹ Es Jesús ttekōlpa tsá e'pa e' yélur judiowak wōkirpa wé a. Skököl tō ie'pa mé weinuk Jesús tté kuēki, e' tō ie'pa t̄sè'wé buaē. ⁴² Es kekraē ká bit ekkē Skököl wé a ñies u a u a ie'pa tō s'wōbla'weke s'patteke Jesús dōr wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' tté buaē wa.

6

Wëpa kul shushtéraitö Jesús ttekölpa tsá kimoie

¹ E' kéwö ska' ta Jesús ttökatapa kí daparke taië e'pa dör judiowak. Ie'pa welepa ttöke griegoie, esepa tö imalepa ttöke iwakpaie e'pa cheke suluë. Ie'pa tö icheke:

—Mik chkè blatërke kekraë, eta sa' tayëpa schö, esepa kë a imène kos imalepa ttöke judioie esepa a imène ekkë.

² E' kueki Jesús ttekölpa tsá dabom eyök kí böi (12), e'pa tö Jesús ttökatapa ulitane kié e' dapa'uk ta ichéitörak:

—A yamipa, kë idör buaë sa' a s'wöbla'weke sa' tö Skököl ttè wa e' kané mukat iyi watioie e' ë kueki.

³ E' kueki a' shua wëpa yulö kul as kanè e' ü ie'pa tö. Wëpa suule sulitane wa tö ie'pa a Wiköl Batse'r tso' taië ena ikabikeitsö buaë, esepa shushtö ta sa' tö ie'pa mekeka kanè ñe' uk. ⁴ Eta sa' e' ché kekraë ttök Skököl ta ena s'wöbla'uk ie' ttè wa.

⁵ E' wër buaë ie'pa ulitane wa. Ie'pa tö Esteban shushté. E' erblé buaë Skököl mik ñies ie' a Wiköl Batse'r tso' taië. Ñies Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Pármenas ena Nicolás e'pa shushté ie'pa tö. Nicolás dör Antioquía wak, e' e' yö'bak judiowakie.

⁶ Eta itsémirakitö wé Jesús ttekölpa tsá e'pa tso' eë. Eta ie'pa ulà méka wëpa ñekkëpa ki ta ie'pa tö ikié S'yé a tö ikimú.

⁷ Es Skököl ttè kí pakanemi taië. Ñies Jesús ttökatapa kí daparke taië Jerusalén. Ñies judiowak sacerdotepa taië tö ttè mik se' erblöke e' wà klö'wé.

Esteban klönewa

⁸ Eta Skëköl er buaë ché Esteban a tajë ta diché méitö ia tajë. E' wa ì kē or yi a ese wēkeitö tajë pē' shuā iwà kkachöie tö Jesús tté dör moki. ⁹ Erë wēpa wēlepa tö Esteban chémi suluë. Ie'pa wēlepa dör judiowak ñi dapa'wo wé kiè Kanè Mésopa Auleshka Esepa Wé e' wakpa. (Ie'pa bak klöulewā kanëblök erë iyërulunëbak.) Ñies judiowak wēlepa tso' datse Cirene, Alejandría, Cilicia ena Asia, e'pa kos wōñarke Esteban ki. ¹⁰ Erë Wiköl Batse'r tö Esteban a ttè mé ttoie buaë, e' kueki ie'pa kē a e' alirka ie' ki. ¹¹ E' kueki ie'pa tö wēpa wēlepa patué kachök: “Sa' ittse tö Esteban tso' Moisés ena Skëköl chök suluë.” ¹² E' wa ie'pa tö pē' uluwéka tajë Esteban ki. Ñies judiowak kueblupa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa uluwékarakitö Esteban ki. E' kueki ie'pa de Esteban ska' ta iklö'wéwarakitö tsémirakitö judiowak wökirpa ska'. ¹³ Ñies wēpa yulérakitö kachöie, e'pa tö iché:

—Kekraë wēm wí tö Skëköl wé dör batse'r i' ena Moisés ttè dalöiëno e' cheke suluë. ¹⁴ Ñies sa' tö ie' ttsé ichök tö Jesús Nazaret wak e' tö Skëköl wé tskerawā ena sene me'at Moisés tö se' a e' mane'wëkettsaitö.

¹⁵ Eta judiowak wökirpa kos tuler ee, e'pa tö isuë tö Esteban wö wër dalölöë wës Skëköl biyöchökwak wö wër es.

7

Esteban e' tsatké

¹ Sacerdote kibi, e' tö Esteban a ichaké:

—Ì ki be' kkatërke ze' dör moki?

² Ie' iüté: “A yamipa, a yépa, ye' ttö ttsó. Mik se' këképa Abraham bak iaiäë Mesopotamia, kam imi'

senuk Harán, etá eē se' Këköl olo ta' taië, e' e' kkayë' ie' a. ³ Etá ichéitö ia: 'Be' ká ena be' yamipa, e' múat ta' be' yúshka senuk, ká kkachekeyö be' a eē.' ⁴ Es Abraham e' yë'ttsa Caldea atë Mesopotamia ee, ta imía senuk Harán. Iyë blënewa e' ukuöki ta Skëköl tö ie' patkë' senuk íe, wé se' serke i'ñe ta ee. ⁵ Kuaë Skëköl kë wa ká i' mène ie' a yës, elkela wë'ia ë kë ie' a imène. Erë e' kéwö ska' ta ie' kë ala'r ta', erë Skëköl kablé' ie' a ttè i' wa: 'Ká i' meraëyö be' aleripa a be' blënewa e' ukuöki ta.' ⁶ Nies Skëköl tö iché ie' a: 'Be' aleripa serdaë ká kua'ki ki wës ká kua'ki wakpa es. Ee ie'pa klördawa kanë mésoie kë patueta' ese. Iweirdarak siarë doka duas cien tkëyök (400).' ⁷ Erë Skëköl tö iché ia: 'Ká wé wakpa tö ie'pa we'ikera, esepa ské we'ikerayö siarë. E' ukuöki ta ie'pa e' yörattsá ká e' a as ye' dalöiorakitö ká i' ki.' ⁸ Etá Skëköl tö iché ia: 'A' ala'r wëpa kurke kos esepa tottola kkuölitla töö tsir. E' ú kekraë iwà kkachoie tö ye' tö ttè me' be' a.' E' kueki mik ie' alà kiè Isaac ki ká de pàköl, etá itóttola kkuölitla téeitö tsir. Es nies Isaac tö iwé ilà Jacob* ta. E' sù Jacob tö iwé ila'rla dabom eyök kí bül (12), e'pa ta. Ie'pa dör se' dör Israel aleripa ditséwöpa dabom eyök kí bül e' yëpa tsá.

⁹ "Erë se' yëpa tsá, e'pa ukyëne iël tsirla kiè José e' ta. E' kueki ie'pa tö iwato'ttsá ta yi tö itué e' wa imítser Egipto. Erë Skëköl tso' ie' ta. ¹⁰ Ie' tö itsatké kekraë kos iweirke e' shua. Nies kabikeitsè buaë méitö ia. Nies ie' tö Faraón ké isauk er bua' wa (Egipto wakpa tö iblúpa kos kiè Faraón). E' kueki Faraón tö ie' tkéka Egipto íyi kos e' wökirie nies ie'

* **7:8** Jacob: E' kiè nies Israel.

wák u wökirie.

¹¹ “E' ukuöki ta ketba aneká Egipto ena Canaán, e' kos a. E' wakpa weine siarè. Se' yépa tsá kè wá ì kune ñanoie katanoie. ¹² Erè mik Jacob wá ijchenewá tò iyiwö tso' Egipto, etá ie' tò ila'r dör se' yépa tsá, e'pa patkémi iyiwö taük ee, e' dör ie'pa tsá dè'rö. ¹³ Mik ie'pa skà dè'rö etá José tò ie'pa a iché: ‘ye' dör a' èl.’ Es Faraón wá ijchenewá tò yi ditséwö José dör. ¹⁴ E' ukuöki ta ie' tò iyé Jacob ena iyamipa kos tsuk patké as idöbitu Egipto. E'pa döka dabom kuryök ki skel (75). ¹⁵ Es Jacob minea senuk Egipto. Ee iblènewá. Ee ie' ala'r dör se' yépa tsá, e'pa blèrulune ñies. ¹⁶ Ie'pa nu minene Siquem wotéwá iwakpa pö a. Ká e' wato' Hamor ala'r tò Abraham a pöie.

¹⁷ “Erè Skèköl kablè' Abraham a ttè i' wa: ‘Be' aleripa yerattsane ye' tò Egipto.’ Mik e' kéwö dökewatke, etá se' yépa kí alöne taiè. ¹⁸ E' kéwö ska' ta Egipto blú ské tkèneká, e' kè wá José pakè jcher. ¹⁹ Blu' e' tò se' yépa kitö'wé we'iké siarè. Ie' tò ie'pa ké kèsik wa ila'rla wèpa kune erpa esepa kos watöktsá as iduölur. ²⁰ E' kéwö ska' ta Moisés kune', e' dör buaala shute. Iyé ena imì tò ikkö'né u a döka sí mañat. ²¹ E' ukuöki ta ie'pa kawöta iwatöktsá as iduöwá erè Egipto blú alà busi tò ikuéwá tsémi u a tala'wè wes iwák alà es. ²² Es Moisés yöne taiè iyi jcher Egipto wakpa wá, kos e' wa. Ittö è ki ittšenewá, ñies ì wekeitö e' è ki iwènewá tò ie' dör wèm taiè ese.

²³ “Mik ie' ki duas de dabom tkèyök, (40) etá ibikeitséitö: ‘Ye' míá ye' yamipa dör Israel aleripa e' weblök.’ ²⁴ Etá ie' isué tò egiptowak eköl tso' Israel aleri eköl we'ikök. E' kuèki ie' mishka

itsatkök ta egiptowak ttéwaitö iskieie. ²⁵ Ie' ibikeitsé tö iyamipa Israel aleripa éna iarmi tö Skököl tö ie' patké ie'pa tsatkök. Erë kë iwà ane ie'pa éna. ²⁶ Bule es ta ie' tö Israel aleripa kué böl ñippök. Ie' ki ikiane tö ie'pa mú er buarne ñi ki, e' kuëki ichéitö iarak: 'A dör ñi yamipa. ¿Iök a' ñi we'ikö?' ²⁷ Eta eköl tö iyami we'ikeke, e' tö Moisés patkéumi ta ichéitö ia: '¿Yi tö be' tkéka sa' wökirie sa' shulökwakie?' ²⁸ ¿Be' éna ye' ttakwa wës chki be' tö egiptowak kötwa es?' ²⁹ E' ttséwa Moisés tö ta itkashkar ká bánet kiè Madián ee. Eë isené wës ká ku'a'ki wak es. Eë ila'rla kéka böl.

³⁰ "Eë ie' sené dö duas dabom tkëyök (40). Ká et ta Skököl biyöchökwak eköl e' kkaché ie' a Sinaí kébata a tsinet ká sir poë wé kë yi serku' ese ska'. Ie' e' kkaché ia kal tsir wöñarke bö'ie e' shua. ³¹ Moisés wökranewa iweblök. Erë mik ie' e' skéwa isauk bua'iewa ta Skököl ttö ttséitö, e' tö iché ia: ³² 'Ye' dör be' yépa bak iaiaë kiè Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Kököl.' Eta Moisés painéka taië suane kuëki. Ie' kë diché dë'kaia isauk. ³³ Eta Skököl tö iché ia: 'Wé be' dur, e' ké dör batse'r, e' kuëki be' klökkuo yöttsa. ³⁴ Mokí ye' isué tö wépa dör ye' icha tso' Egipto e'pa weirke. Ie'pa kköchöke e' ttséyö. E' kuëki ye' dë'ttsa ie'pa tsatkök. E' kuëki ittso: Ye' tö be' patkerami Egipto.'

³⁵ "Israel aleripa tö iyë' Moisés a: '¿Yi tö be' tkéka sa' wökirie sa' shulökwakie?' Erë ie'pa tö ie' watë'ttsa, erë Skököl tö patké' ie'pa wökirie ena ie'pa tsatkökwakie. E' bak mik Skököl biyöchökwak e' kkayé'wa ie' a kal tsitsirla shua eta. ³⁶ Es Moisés tö se' yépa yé'ttsa Egipto a. Egipto ena dayë kiè Dayë Mat ee ie' tö ì kë or yi a ese wé taië. Nies e'

wéitö duas dabom tkëyök ekkë ká sir poë wé kë yi serku' ee. ³⁷ Ie' wák tö iché ie'pa a: 'Skëköl tö itteköl keraká eköl a' shua wes ye' es.' ³⁸ Mik Israel aleripa tso'rak echkaie ká sir poë wé kë yi serku' ee, eta Moisés tso' ie'pa shua. Nies Skëköl biyöchökwak tté ie' ta Sinaí kébata a. Skëköl ttè tö sene meke sia e' yéne ie' a ee, e' pakéne ie' tö se' a.

³⁹ "Erë se' yépa kë wa ie' ttè dalöiëne'. Ie'pa tö ie' ttè watë'ttsa. Ie'pa shkakne Egipto. ⁴⁰ E' kueki ie'pa tö iché Aarón a: 'Moisés tö se' yë'ttsa Egipto a. Kë sa' wa ijcher ì tka ie' ta. E' kueki íyi diököl yuö se' a böt mañat dalöië skëkölíe as e' mi' se' wëttsuk.' ⁴¹ Es ie'pa tö baka pupula diököl yué dalöië. Ta iyiwak jchéraakitö mè baka diököl a idalöioie. Ie'pa tö e' kéwö tkö'wé taië, baka diököl yuéraakitö iwákpa ulà wa, e' dalöioie. ⁴² E' kueki Skëköl e' skëttsa ie'pa yöki. Ie' tö ie'pa méat as bëkwö dalöiörakitö ie' skéie. Es Skëköl ttekölpa tö ikit iyëkkuö ki. Ie'pa tö ichè: 'A Israel aleripa,

mik a' sene' ká sir poë wé kë yi serku' ee duas dabom tkëyök (40) ekkë,

eta a' tö iyiwak jché' erë e' kë dör ye' dalöioie.

⁴³ Wé dalöieke pë' tö skëkölíe kiè Moloc, e' diököl wéla dami a' wa.

Nies wé dalöieke pë' tö skëkölíe kiè Refán e' diököl bëkwöie, e' dami a' wa.

E' kos diököl yué a' wákpa tö, esepa dami a' wa dalöië.

E' kueki ye' tö a' patkeraë kamië weinuk siarë Babilonia wí'kie.†

Es ikiteat.

† 7:43 Amós 5.25-27

44 “Es mik se' yépa bak senuk ká sir poë wé kě yi serku' ee, eta ie'pa wá datsi'kuö dami e' shukuekear Skéköl wéie. E' a ie' bak e' kkachök ie'pa a. U e' yöne wes ie' tö Moisés ka' iyuök es, wes ie' tö ikkayë' ia es. 45 E' ukuöki ta u e' méat se' yépa bak e'pa tö ileripa a. Mik ie'pa demi Josué ta pë' ku'a'ki wakpa ká klö'ukwa, eta u e' mirwarak iwa. Skéköl tö pë' ku'a'ki wakpa uyéttsa ie'pa yöki. E' ukuöki ká taië ta David tkëneká blu'ie. E' kéwö ska' ta u yöne iaiaë datsi'kuö wa, e' tso'ia. 46 David wër buaë Skéköl wa ta ie' a David tö kawö kié ie' dalöio wé yuoie Israel aleripa a. 47 Erë David alà kié Salomón, e' tö Skéköl wé e' yué. 48 Erë Skéköl dör íyi ulitane tsata e' kě ser u yué s'ditsö tö ese a. Es itteköl eköl tö iyë'at, e' tö ichè:

49-50 ‘Skéköl tö ichè:

Ká jai e' dör ye' e' tkoie.

ká i' dör ye' klö tkoser.

Ye' wák tö íyi kos yö',

e' kueki ¿wes a' tö u yuèmi ye' a?

¿Wes a' tö ká mèmi ye' a enoie?‡

Es ikiteat.

51 “Erë a' kě tö Skéköl dalöieta'. A' er darërë. A' kukuöña darërë. Kekraë Wiköl Batse'r wöklö'wè a' tö. A' dör wes a' yépa bak ká iaiaë es. 52 Ie'pa tö Skéköl ttekölpa kos we'ik. Es ñies ittekölpa bak ichök tö yi dör Yësyësë Chökle e' datse, e'pa kötulur ie'pa tö. I'ñe ta yi dör Yësyësë Chökle ñe' detke, erë iwatuéttsa a' tö ttèwa. 53 A' ulà a Skéköl ttè dalöiëno dë' ibiyöchökwakpa wa. Erë a' kě tö idalöië.”

Esteban ttéwa ie'pa tö

‡ 7:49-50 Isaías 66.1-2

⁵⁴ Mik iwökirpa tö ì pakè Esteban tö e' ttsé, eta ie'pa uluneka ìki taië. Ie'pa kà wötéwà ulune ë kueki. ⁵⁵ Erë Esteban ki Wiköl Batse'r kí de taië ta iwö kékà ká jai a ta Skököl olo taië e' suéitö. Nies ie' tö Jesús sué dur Skököl ulà bua'kka. ⁵⁶ Ie' tö iché:

—¡Isaú! Ye' tso' isaúk tö ká jai wékkö àr áie. Nies Jesús dör S'ditsö Alà e' saúk ye' tso' tö idur Skököl ulà bua'kka.

⁵⁷ Erë ie'pa e' kukuõña wötéwà as kë iwattsër. Eta ianekararak taië ta imishkararak seraà Esteban ki. ⁵⁸ Ta iyéttsarakitö Jerusalén a mítser u'rki ee, ta ie'pa tö ie' témi ák wa ittowaie. Esteban kkatökwakpa tso' itök, e'pa datsi' me'itörak duladula kiè Saulo e' a blè.

⁵⁹ Ie'pa tso' Esteban tök ák wa, e' dalewa ie' tö ikié Skököl a i' es: “A Skökëpa Jesús, ye' wiköl tsúmi be' ska.” ⁶⁰ E' ukuöki ta ie' e' tkéwà kuchë ki ta ianekà taië: “A Skökëpa, ì sulu wamblök itso'rak, e' nuí olo'yö ie'pa ki.”

Mik e' chéitö ta iduowà.

8

¹ Esteban ttéwà ie'pa tö e' tö Saulo ttsé'wé buaë.

Saulo tö Jesús mik erblökwakpa we'ikémitke

E' diwö shà ta Skökëpa Jesús icha erule tso' Jerusalén e'pa we'ikémitke pè' tö. Ie'pa kos tkayalmi dö Judea ena Samaria. Erë Jesús ttekölpa tsá e'pa kë mineyal. ² Wëpa welepa tö Skököl dalöieke taië, esepa tö Esteban nu bléwà ta ie' iëitsérakitö taië. ³ Erë Saulo tö Skökëpa Jesús icha erule e'pa we'ikémi siarë. Ie' mirwà u a u a ie'pa yöktsà kuulemi patkëmi wötèwà s'wöto wé a wëpa ena alakölpa ñies.

Jesús tté pakane Samaria wakpa a

⁴ Erë wépa bakyalmi Jerusalén, e'pa tō Jesús tté buaë pakémir ká wa'ñe wé imirwarak ee. ⁵ Es Felipe mía Samaria. Ee ie' tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' tté pakémi ká e' wakpa a. ⁶ Mik ie'pa tō ie' ttöke e' ttsé ñies ì kě or yi a ese wekeitō, e' suérakitō etā ie'pa tō ittō kittseke bua'iewa. ⁷ Es pē' a wimblupa sulusi tso', esepa bua'wéneitō taië. Wimblupa sulusi yërulune arkekarak taië. Es ñies s'kraulewa taië ena s'bachiulewa taië, esepa buanene buaë. ⁸ E' kueki ká e' wakpa qos ttsé'ne buaë.

⁹ Eta ká e' a wëm tso' eköl kiè Simón. Ie' kaneblé'mi iaiäë wes awá es. E' wa ie' tō Samaria wakpa kitë' taië. Es ie' e' kkeö tō ie' dör imalepa tsata. ¹⁰ Ká e' wakpa ulitane, siarëpa ñies inuköl blúpa, e'pa tō ie' ttö klö' buaë. Ie'pa tō iyë': “Skököl kiè Diché Taië, e' e' yué Simónie.”

¹¹ Bànet ie' tō ie'pa kitë'bitu ikanè wa. E' kueki ie'pa tō ie' ttö iutë' buaë. ¹² Erë mik Felipe tō ì blúie Skököl tso' e' tté buaë paké ñies Jesucristo tté buaë paké, etā ie'pa tō iklö'wé ta ie' wöskuélor wépa ena alakölpā. ¹³ Ñies Simón wák erblé Jesús mik ta iwöskuée. Ie' michoë Felipe ta kekraë. Es ie' isué tō ì kě or yi a ese weke Felipe tō taië, e' tō ie' tkiwéwa.

¹⁴ Mik Jesús ttekölpa tsá tso' Jerusalén, e'pa wa ijchenewa tō Samaria wakpa tō Skököl ttè klö'wé, etā ie'pa tō Pedro ena Juan patkemi ee. ¹⁵ Mik idemirak, etā ikiérakitō S'yé a Samaria wakpa tō iklö'wé, e'pa kī as Wiköl Batse'r dö ie'pa kī. ¹⁶ Kam Wiköl Batse'r döbitu ie'pa ulitane kī. Ie'pa wösuule Sköképa Jesús ttö wa, e' ë o' ie'pa tō. ¹⁷ E' kueki

Pedro ena Juan ulà méka ie'pa k̄i ta Wiköl Batse'r de ie'pa k̄i.

¹⁸ Simón tö isué tö mik Jesús ttekölpa tsá ulà méka ie'pa k̄i eta Wiköl Batse'r debitu iki. E' kuëki ie' tö inuköl watké Pedro ena Juan a, ¹⁹ ta ie' tö iché iarak:

—A' wā diché tso' se, e' mú ye' a as yi k̄i ye' ulà méka ta ese k̄i Wiköl Batse'r döbitu wes a' tö iweke es.

²⁰ Pedro tö iiuté:

—Be' tö ibikeitsè tö ì kakmè Skëköl tö e' tormi inuköl wa, e' kuëki be' inuköl weinú kekraë be' wák ta. ²¹ Be' er kë dör yësyësë Skëköl wōa, e' kuëki diché i' kë menuk be' a. ²² Be' er mane'ú ì sulu wamblekebö i', e' yök̄i. Skëköl a ikiō as ì bikeitsébö suluë isalema e' nuí olo'yèmiitö be' k̄i. ²³ Ye' tö isué tö be' er dör suluë kësik ěme. E' wā be' wák kos tso' klöulewā.

²⁴ Simón tö iiuté:

—Skëköl a ikiō as ì kos ché a' tö e' kë tkō ye' ta.

²⁵ Eta ì o' Skëköl tö ie'pa ta e' ttè paké Pedro ena Juan tö. Ñies s'pattérakitö Skëkëpa Jesús tté wa. E' ukuök̄i ta ie'pa míyalne Jerusalén. Ta ñalā wa Samaria shūa ká tso' taië, e' wakpa a ie'pa tö Jesús tté buaë pakerami wes imirdak es.

Felipe tö Etiopía wák eköl wöbla'wé

²⁶ E' ukuök̄i ta Skëköl biyöchökwak eköl tö iché Felipe a: “Be' yúshka dayë ñak kke Jerusalén ñalé wa dö Gaza.” Ñalā e' tkökemi ká sir poë wé kë yi serku' e' kke. ²⁷ Eta Felipe mía ta ñalā e' k̄i wëm kuëitö eköl, e' dör Etiopía wak. Ie' dör iká wökirpa e' eköl. Ie' dör alaköl tso' Etiopía blúie, e' inuköl blök wökir. Ie' dare Jerusalén Skëköl dalöiök. ²⁸ Ie'

mirwane ikaska' karreta ki, e' a itkër yëkkuö kit Skëköl tteköl kiè Isaías tö, e' sauk.

²⁹ Eta Wiköl Batse'r tö iché Felipe a: “Be' yú, be' e' sköwa karreta se o'mik.” ³⁰ Mik Felipe e' skéwa karreta o'mik, eta ie' tö ittsé tö Etiopía wak tö Skëköl yëkkuö kit Isaías tö, e' aritserami. Felipe tö ie' a ichaké:

—Yëkkuö se aritseke be' tö ze' wà ane be' éna?

³¹ Ie' tö iüté:

—Kë yi ku' ye' wöbla'uk ta zes ye' a iwà armi?

Ie' tö Felipe kié e' tkökka ie' o'mik. ³² Ie' tö iaritserami wé ichéitö:

“Ie' dör wes obeja urula tsèmi ttèwa es.

Wes obeja pupula kë arta' mik iköyök tërke eta, es ñies kë ie' wa ì yène.

³³ Ie'pa tö ijaewé siarè ta ikichatéttsarakitö, erè ì ki ikichatënettsa e' kë dör moki.

Ie' ttéwarakitö as kë iseria ká i' ki,

e' kuëki kë ie' alà ate.”*

³⁴ Etiopía wak tö Felipe a ichaké:

—Be' we'ikèyö, ichö ña, ze' cheke Skëköl tteköl Isaías tö ttè i' wa? ze' wák e' chöke ö o'ka chekeitö?

³⁵ Eta ttè aritsétkeitö, e' wa Felipe tö ie' a Jesús tté buaé pakémi. ³⁶⁻³⁷ Es ittöramirak ñala wa ta eë di kuërakitö. Eta Etiopía wak tö iché Felipe a:

—Íe di' tso'. ze' kuëki be' kë tö ye' wöskuè?†

³⁸ Eta Etiopía wak tö iché karreta ñakökwak a tö karreta wöklö'úwa. Ta ie'pa e' éwa ta imíyal böle

* **8:33** Isaías 53.7-8 † **8:36-37** Yëkkuö kitule ká iaiäe keweie imalepa yöki esepa kë wa 8.37 kiteka. Ttè e' tö iché: Felipe tö ie' a iché: —Be' tö ttè i' klö'wé mokjè e' ta be' wösurmi. Eta wëm tö iüté: —Ye' tö iklö'wé tö Jesucristo dör Skëköl Alà e'.

di' a. Ee Felipe tö Etiopía wak wöskuée. ³⁹ Mik ie' yélune di' a eta Skëköl Wiköl tö Felipe batsékami bet ká bánet a, Etiopía wak kë wä isuneia yës, erë imía ttsë'ne buaë kaneë. ⁴⁰ Eta Felipe tö isué tö ie' demi dur ká kiè Azoto ee. Eta ie' mía Jesús tté buaë pakök ká tso' ñala ki ese wakpa a dömi Cesarea.

9

Saulo er mane'wé Jesús a

¹⁻² E' dalewa Saulo tso'ia Skëképa ttökatapa pauñuk ttëwä. E' kuëki ie' mía sacerdote kibi ska' yëkküö kiök shkowaie judiowak ñi dapa'wo wé tso' Damasco ee. Yëkküö e' ki kawö mène ia s'tso' ttè kiè Jesús dör Ñala Pa'alí e' dikia esepa yulök klö'wowa tsëmi Jerusalén, kë tkine tö alakölpa ö wëpa idir. ³ Erë mik Saulo dökemitke tsinet Damasco e' bet ibitëshka ká jai a bö'wöie e' olo bune taië ipamik. ⁴ Ta ie' anere iski. Eta ttö ttséitö tö iché ia: “A Saulo, a Saulo, ¿iök be' tö ye' we'ikeke?”

⁵ Saulo tö ie' a ichaké: “A Skëképa, ¿be' dör yi?” Eta iiütéitö: “Ye' dör Jesús we'ikeke be' tö e'. ⁶ Erë be' e' koka. Be' yú Damasco. Ee be' a iyërmi tö ì uk be' ké.”

⁷ Eta Saulo wapiepa tkirulune taië. Ie'pa tö yile ttö ttsé, erë kë ie'pa wä yi sune. ⁸ E' ukuöki ta Saulo e' kékä ta iwöbla shuppée, erë kë iwawër. E' kuëki itsémirakitö ulä iërüle dö Damasco. ⁹ Ee ie' sené ká mañat kë wöbla wawëne, kë wä ì ñane, kë wä ì yane yës.

¹⁰ Jesús ttökata eköl kiè Ananías serke Damasco e' a Skëképa Jesús e' kkachéwä kabsueie ta iché ia: “¡A Ananías!” Ie' iiüté: “A Skëképa Jesús, ichö ña.”

11 Skëkëpa tō iché iā: “Be' yú ñalā kiè Yësyesë e' kī dō Judas u ā. Eë wëm tso' kiè Saulo datse Tarso, e' yulō. Ie' tso' ttök S'yë tā. 12 Ie' tō isué kabsueie tō wëm kiè Ananías dewā ie' ska' iulà mékā ikī ās iwöbla wawërne, e' dör be'.”

13 Ie' iüté: “A Skëkëpa Jesús, erë ye' ā iyëule taië ie'pa wā tō wëm e' tō be' icha batse'r tso' Jerusalén e'pa we'ikeke siarë. 14 I'ñe tā e' de ië. Sacerdotepa wökirpa tō kawō mé ie' ā ās wépa tō be' ā e' tsatkè kié esepa kos klö'uluritō.”

15 Erë Skëkëpa Jesús tō iché iā: “Be' yú. Ye' tō wëm e' shukitbak ās ie' tō ye' tté pakō pë' kë dör Israel aleripa esepa ā ena iblúpa ā ñies Israel aleripa ā. 16 Ye' wák tō ikkacheraë ie' ā tō ie' kawötā weinuk ye' tté kuekī.”

17 Etā Ananías demi Saulo ska' tā iulà mékā ikī tā iché iā:

—A yami Saulo, Skëkëpa Jesús e' kkayë'wā be' ā ñalā kī be' dë'bitū e' wa, e' tō ye' patké ās be' wöbla wawërne ñies ās Wiköl Batse'r iërwa be' ā.

18 E' bet tā i tso' Saulo wöbla mik nima kkuö sù, e' darolone tā iwöbla wawënene. Etā ie' e' kékā tā imía tā ie' e' wöskuée. 19 E' ukuökī tā ichkéne tā idiché iënene. Etā ie' e' tséat Jesús ttökātapa welepa tso' Damasco e'pa tā ká elke ulatök.

Saulo tō Jesús tté paké Damasco

20 E' ukuökī tā bet Saulo tō Jesús tté pakémi judiowak ā ie'pa ñi dapa'wo wé kos ā. Ie'pa ā ichekeitō tō Jesús dör Skëköl Alā chökke. 21 Wépa kos tō ie' ttō ttsé, e'pa wökrarulune ittök tā iñi chakérak:

—¿Ie' wí kë dör wépa tō e' tsatkè kié Jesús ā tso' Jerusalén esepa we'ik siarë? ¿Kë ie' wëbi wí

dē'bitu ie'pa esepa tso' íe e'pa klö'ukwa wömèttsa sacerdotepa wökirpa ulà a?

²² Erë Saulo tö Jesús tté pakéwaie kīta kīta, kē suane. Ie' tö ikkaché judiowak serke Damasco e'pa a tö moki Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Ttè e' wa ie'pa siwa'blöwélur ie' tö.

Saulo tkashkar judiowak yöki

²³ Ká taië ukuöki ta judiowak tté ñita Saulo ttowa. ²⁴ Erë e' jchenewa ie' wa. Ñie nañeë ie'pa tso' ipanuk ttéwa ká wékkö dökettsa ese ska'. ²⁵ Erë nañewe iklépa tö ie' iékā kkö blublu a ta iiémi ká tso' kköiëule shkit kākkeë e' mik enaena. Es ie' tkashkar.

Saulo dene Jerusalén

²⁶ Mik ie' demi Jerusalén, eta ie' dapa'wak Jesús ttökatapa ta. Erë ie'pa kē wa iklöone tö moki ie' erblé Jesús mik. Ie'pa suane iyöki. ²⁷ Erë Bernabé wa ie' mítser kkaché Jesús ttekölpa tsá e'pa a. Bernabé tö ipaké ie'pa a tö Saulo tö Skéképa Jesús su' ñala ki ta ee itté ie' ta. Ñies ichéitö tö Saulo kapakétke Damasco Jesús ttö wa kē suane. ²⁸ Es Saulo e' tséat Jerusalén dami Jesús ttekölpa tsá e'pa ta. Kékraë ie' tö Skéképa Jesús tté pakeke kē suane. ²⁹ Ñies ie' tö itté pakeke judiowak ttöke griegoie esepa a. Erë ie'pa ñi iutéka taië ie' ta. E' kueki ie'pa tö ima'wé ttéwa. ³⁰ Mik e' jchenewa iyamipa wa, eta ie'pa wa imítser Cesarea, ee ta ipatkémi dö Tarso.

³¹ E' ukuöki ta Skéképa Jesús icha erule erule kos tso' Judea ena Galilea ena Samaria e'pa atene bërë, kē yi tö ie'pa we'ikèia. Ie'pa yörke buaë Skéköl

ttè dikia. Ñies ie'pa tö Skëköl dalöieke taië. Wiköl Batse'r tö ie'pa kimeke as ikí iërdak taië kekraë.

Eneas buanene

³² Pedro shköke ká wa'ñe ie'pa kos pakök wé ie'pa tso' ese ska'. Eta ide ñies ká kiè Lida s'batse'rpa serke ee e'pa pakök. ³³ Eta ee wëm eköl kuéitö kiè Eneas e' kraulewá me'r ká' kī e' kī duas de paköl (8). ³⁴ Pedro tö iché ia:

—Jesucristo tö be' bua'wéne. Be' e' köka ta be' ka' pashuö.

E' bet ta ie' e' kéka. ³⁵ E' ukuökī ta pè' tso' Lida ena Sarón, e'pa ulitane tö ie' sué. E' kuekī ie'pa er mane'wé Skëképa Jesús a.

Dorcas shkenekane

³⁶ E' kéwö ska' ta ká kiè Jope ee alaköl serke eköl dör Jesús ttökata, e' kiè Tabitá (griegoie ikiè e' dör Dorcas*). Kekraë ie' bak ì buaë uk ena s'siarëpa kīmuk. ³⁷ Ká e' ulatök ta ie' kirinewá ta iduowá. Inú pasunetke ta iméka úshu kákke ese a. ³⁸ Jope atē Lida o'mik wé Pedro tso' ee. Jesús ttökatapa serke Jope, e'pa wá ijcher tö ie' tso' Lida, e' kuekī ie'pa tö wëpa patké bōl ichök ie' a: “Be' shkō bet Jope.”

³⁹ Es ie' mía ie'pa ta. Mik idemirak, eta ie' tsémi u shua wé Dorcas nu me'r ee. Alakōlpa schō† kos iuke taië. E'pa iënewá ie' pamik. Eta ie'pa tö paio ena datsi' yō' Dorcas tö mik ibak ttsé'ka eta, e' kkaché Pedro a. ⁴⁰ Eta Pedro tö ie'pa ké e' yökulur ta ie' e' tkéwá kuchē kī ta itté S'yé ta. E' ukuökī ta ie' tö inú sué ta iché:

* **9:36** Dorcas: S'kiè e' wà kiane chē suli. † **9:39** schō: E' dör alakōlpa wëm blëulewá kam serwane ese.

—A Tabitá, be' e' kōka.

Etá ie' wōbla shuppée. Mik Pedro suéitō etá ie' e' tkésér. ⁴¹ Pedro tō iklō'wéwá iulà a duéka. E' ukuōki tã ie' tō alakōlpa schō ena s'batse'r malepa kié tã Tabitá kkachéitō ie'pa a ttsé'ka. ⁴² E' jchenewá Jope wakpa kōs wá tã ie'pa taië erblé Skékēpa Jesús mik. ⁴³ Tã Pedro e' tséat taië Jope wēm kiè Simón e' ska'. Wēm e' dör iyiwak kkuōlit kanéukwak.

10

Pedro tō Jesús tté buaë paké Cornelio a

¹ Ká kiè Cesarea eē wēm serke ekōl kiè Cornelio, e' dör Roma ñippōkwakpa eruleë kiè Italiano e' capitán. ² Ie' kē dör judiowak erē ie' dör wēm yēsyesē Skékōl wōa. Ie' ena iyamipa ekka, e'pa tō Skékōl dalōieke taië. Ñies ie' tō inukōl kakmeke taië judiowak kimoie. Kēkraë ie' ttōke Skékōl tã. ³ Ká et tsáli tã diwō de mañat, etá ie' tō isué buaë kabsueie tō Skékōl biyōchōkwak ekōl dewá wé ie' tso' eē tã ichéitō ia: “A Cornelio.” ⁴ Ie' tkinewa tã Skékōl biyōchōkwak suéwaitō krereë tã ie' tō iché ia: “A kēkē, ¿I kiane be' kī?” Etá Skékōl biyōchōkwak tō ie' iüté: “Be' ttōke Skékōl tã ena s'siarēpa kimeke, e' wēr buaë ie' wa. ⁵ E' kueki yile patkōmi Jope. Eē wēm tso' kiè Simón, kiè ñies Pedro e' kiök patkō. ⁶ Ie' tso' wēm ekōl kiè ñies Simón dör iyiwak kkuōlit kanéukwak, e' ska', ie' u me'r dayë kkōmik.”

⁷ Mik Skékōl biyōchōkwak ttē one Cornelio tã e' míã etá Cornelio tō ikanè mésopa kié bōl ena iñippōkwak kiéitō ekōl ñies. Ñippōkwak e' tō Skékōl dalōieke taië. Ie' dör Cornelio kīmukwak bua'ie.

⁸ Cornelio tö ì kōs tka ie' t̄a e' paké ie'pa a. E' ukuōki t̄a ie'pa patkēmiitō dō Jope.

⁹ Bule es diwō de bata a t̄a Cornelio kanè mēsopa dami ñalā wa dōketke tsinet Jope. E' dalewa Pedro tkakā u bata k̄i ttök Skököl t̄a. ¹⁰ Pedro dué bli wa erē ulirkeia ie' a, e' dalewa isuéitō kabsueie. ¹¹ Ie' tö isué tö k̄á jai kköbunane t̄a d̄atsi' ukuō b̄erie suē iklöulewā ibata tkēl a, e' bitewā dō iski. ¹² Datsi' ukuō e' shuā iyiwak klōka, e' skōke ibatsi' k̄i ena dù dör ñá judiowak a esepa tkērki tsak̄iē. ¹³ Et̄a ie' tö ttō ttsé t̄a ichéitō iā: “A Pedro, be' e' kōka. Iyiwak se ttō t̄a ikatō.”

¹⁴ Erē ie' tö iūtē: “Au. A Skököl, iyiwak dör ñá ese kē kataule ye' wā yēs.” ¹⁵ T̄a ttō e' tö ichéne Pedro a: “Ì batse'wétke Skököl tö e' kē kiariā ñá.”

¹⁶ E' tka mañatökicha t̄a datsi' ukuō m̄ikane k̄á jai a. ¹⁷ Pedro tso'ia ibikeitsök tajē ì suéyō kabsueie ç̄ima e' wà kiane chē? E' wōshaē t̄a wēpa patkē' Cornelio tö, e'pa tö Simón u kué t̄a iēter Simón ukkō a. ¹⁸ Ie'pa tö ichaké: “ç̄Iē wēm kiē Simón kiekerakitō ñies Pedro, e' tso'?”

¹⁹ Pedro tso'ia ì suéitō kabsueie e' bikeitsök, et̄a Wiköl Batse'r tö iché iā: “Ittsō. Wēpa mañal tso' be' yulök. ²⁰ Be' e' ōwa t̄a be' yú ie'pa t̄a. Kē ibikeitsar bötböt. Ye' tö ie'pa patkēbit̄u be' tsukmi.”

²¹ Et̄a Pedro e' éwa t̄a iché ie'pa a:

—Yi yuleke a' tö, e' dör ye'. ç̄I dör iwà?

²² Ie'pa iūtē:

—Wēm kiē Cornelio dör Roma ñippökwakpa capitán eköl, e' tö sa' patkē' be' yulök. Ie' dör wēm yēsyesē. Skököl dalöiekeitō tajē. Judiowak ulitane k̄i ie' kiar tajē. Skököl biyöchökwak batse'r e' eköl tö

iyè' ie' a: “Pedro kiò as ie' bitu be' u a. Ì kòs cheke ie' tò be' a, e' ttsò.”

²³ Eta Pedro tò ie'pa kiéwa weshke. Ee ie'pa kapére. Bule es ta ie' mía ie'pa ta. Nies s'yamipa serke Jope e'pa welepa mía ie' wapieie. ²⁴ Bökkí es ta idemirak Cesarea. Ee Cornelio tò iyamipa ena pè' suule iwà buaë e'pa ki' e' dapa'ukka Pedro ttò ttsök. E'pa kòs de ie' panuk. ²⁵ Mik ie' de Cornelio u a eta Cornelio dettsa ishke'uk ta ie' e' tkéwa kuchè kí ie' wòshaë idalöioie. ²⁶ Erè ie' tò iké e' duökka ta iché ia:

—Be' e' duökka. Ye' dör s'ditsö ñies wes be' es.

²⁷ Pedro ttöramiia Cornelio ta eta idewarak weshke ta ie' isué tò taië pè' dapanewa. ²⁸ Ie' tò iché ie'pa a:

—A' wa ijcher tò sa' judiowak kë a kawö ta' pè' kë dör judiowak esepa pakök ena shkök pè' esepa ta. Erè Skököl tò ikkaché ye' a tò kë ye' kawö ta'ia ichök tò yile dör ñá. ²⁹ E' kueki mik ye' kine, e' bet ta ye' bitea, kë wa ì chakine. Ye' tò a' a ichakè çïök a' tò ye' kié?

³⁰ Cornelio tò iüté:

—Tkali ikëkké ta ye' tkër ttök Skököl ta ye' u a wes ye' wöblar ká bit ekké diwö de mañat eta. E' bet ta wëm eköl de dur ye' wörki, e' datsi' dör dalölöë.

³¹ E' tò ye' a iché: ‘A Cornelio, be' ttöke Skököl ta e' ttsé ie' tò. Be' tò s'siarëpa kimeke e' wër buaë ie' wa. ³² Yile patkömi Jope Simón kiè ñies Pedro, e' kiökbitu. Ie' tso' wëm skà kiè Simón dör iyiwak kkuölit kanéukwak e' u a. E' u me'r dayë kkömik.’ ³³ E' bet ta ye' tò be' tsuk patké ta be' debitu er bua' wa. Es sa' ulitane e' dapa'wé íe Skököl wöa ì chök ie' tò be' ké sa' a e' ttsök.

Pedro tö Skëköl tté buaë paké Cornelio ska'

³⁴ Eta Pedro ttémi ta ichéitö ie'pa a:

—I'ñe ta ye' éna iane tö mokí sulitane dör ñies ãme Skëköl a. ³⁵ E' kueki ká wa'ñe wépa tö ie' dalöieke ta iserke yësyësë esepa kiar ie' ki. ³⁶ Ie' er buarmine se' ki Jesucristo dör sulitane Këköl e' batamik, e' tté buaë pakane sa' dör Israel aleripa e'pa a. E' jcher a' wa. ³⁷ Ñies ì bak judiowak ké kos a e' jcher buaë a' wa. Juan tö iyë' tö s'kawöta e' wöskuök. E' ukuöki ta Jesús tö s'pattémi Galilea. ³⁸ Ñies a' wa ijcher buaë tö Skëköl tö iWiköl Batse'r patké Jesús Nazaret wak e' ki idiché tajë. Ie' shkë kekraë pé' ulitane shua iyi buaë kanéuk. Ñies s'we'ikeke bë tö esepa bua'wéneitö Skëköl tso' ie' ta e' kueki. ³⁹ Ì wé ie' tö Jerusalén ena judiowak ká malepa a, e' kos sué sa' tö. E' ukuöki ta ittëwarakitö wötëulewa krus mik. ⁴⁰ Erë e' ki ká de mañat ta Skëköl tö ishke'wékane ta ikkachéitö sa' a. ⁴¹ Ie' kë e' kkayëne sulitane a. Sa' ë a ie' e' kkaché. Skëköl tö sa' shukitbak as sa' tö Jesús saü sa' wák wöbla wa. Ie' shkenekane e' ukuöki ta sa' chké sa' di'yé ie' ta. ⁴² Ie' tö sa' patké ittë buaë pakök sulitane a ñies ichök iarak tö ie' tkéka Skëköl tö s'ttsë'ka ena s'duulewa, e'pa shulökwakie. ⁴³ Ká iaiaë Skëköl ttekölpa ulitane tö Jesús paka'atbak ta iyë'atraitö tö yi erblé ie' mik esepa nuì olordaë ie'pa ki ie' batamik.

Pë' kë dör judiowak esepa ki Wiköl Batse'r de

⁴⁴ Pedro tso'ia ipakök ie'pa a ta e' shua Wiköl Batse'r debitu ie'pa kos tso' ie' ttö kittsök, e'pa ki. ⁴⁵⁻⁴⁶ Eta Jesús mik erblökwakpa dör judiowak dë'bitu Pedro ta e'pa tö isué tö wës Wiköl Batse'r

debitu pè' kě dör judiowak, esepa ki ñies. Ie'pa tō ittse tō ittōkerak ttō kuā'ki kuā'ki wa. Ñies Skëköl kīkōkka itso'rak. E' tō ie'pa tkiwēwa. ⁴⁷ Eta Pedro tō iché:

—Wiköl Batse'r debitu ie'pa ki wēs sa' ki itsá dē'bitu es. E' kuēki kě yi a iwöklönuk tō kě ie'pa wöskuar di' a.

⁴⁸ Ie' tō ikérak e' wöskuök Jesucristo ttō wa. E' ukuōki tā ie'pa tō ie' a ikié tajē: “Be' e' tsuat sa' tā ká böt mañat.”

11

Pedro tō Cornelio tté paké Jerusalén

¹ Jesús ttekölpa tsá ena s'yamipa malepa tso' Judea, e'pa tō ittse tō pè' kě dör judiowak, ñies esepa tō Skëköl ttē klö'wé. ² Mik Pedro dene Jerusalén, eta Jesús mik erblökwakpa dör judiowak, esepa welepa tō ie' ché sulué. ³ Ie'pa tō ie' a ichaké:

—¿Iök be' dare pè' kě dör judiowak esepa pakök ena chkök ie'pa tā?

⁴ Ie' tō ì kōs tka e' paké ie'pa a seraa tā iché ia:

⁵ —Ye' bak Jope tā ye' ttōke Skëköl tā, e' shua ye' tō ì sué kabsueie. Ì suéyö e' dör datsi' ukuö bērie sué klöulewa ibata tkēl a. E' bitewa ká jai a dō wé ye' tso' ee. ⁶ Eta ye' tō isué bua'iewa isuōie tō ì tso' ishua. Ye' tō iyiwak klōka, iyiwak kañiru, iyiwak e' skōke ibatsi' ki ena dū, esepa sué. ⁷ Eta ye' tō ttō ttsé e' tō iché ye' a: ‘A Pedro, be' e' kōka. Iyiwak se ttō tā ikatō.’ ⁸ Ye' iiuté: ‘Au. A Skëköl, ye' kě wa iyiwak dör ñá ese kataule yēs.’ ⁹ Tā ttō datse ká jai a, e' tō ichéne ye' a: ‘Ì batse'wétke Skëköl tō ese kě kiaria ñá.’ ¹⁰ E' tka mañatökicha tā imíkane sekkā ká jai a.

11 E' wöshaë ta, wëpa mañal patkëule datse Cesarea ye' yulök, e'pa debitu wé ye' tkër e' wé a. 12 Wiköl Batse'r tö ye' a iché: 'Kë ibikeitsar bötböt. Be' yú ie'pa ta.' Ñies s'yamipa teröl i' dare ye' ta. Sa' kōs dewa Cornelio u a. 13 Ie' tö sa' a ipaké tö wes ie' tö Skëköl biyöchökwak sué dur eköl ie' u a. E' tö iché ia: 'Yile patkömi dō Jope eë wëm tso' kië Simón, e' kië ñies Pedro, e' kiöbitu. 14 Ie' tö icheraë be' a wes be' ena be' yamipa kōs e'pa tsatkërmi.' 15 Mik ye' tö Jesús tté pakémi ie'pa a, eta Wiköl Batse'r debitu ie'pa ki wes idë'bitu sa' ki kuaë es. 16 Eta ì yë' Skëkëpa Jesús tö ye' a, e' ane ye' éna. Ie' tö ye' a iyë': 'Juan tö s'wöskué di' a, erë a' iërdawa Wiköl Batse'r a.' 17 Iwënewa tö Skëköl tö iWiköl mé ie'pa a wes imenebak se' a kuaë mik se' erblë' Skëkëpa Jesucristo mik eta es. E' kueki çye' dör yi Skëköl wöklö'woie?

18 Mik ì ché Pedro tö e' ttsé ie'pa tö, eta isiwa'bléwarak ta Skëköl kikëkarakitö. Ie'pa tö iché:

—E' wa se' wa ijcher tö pë' kë dör judiowak, esepa a ñies Skëköl tö imé as ie'pa er mane'ù ie' a senoie michoë.

Skëkëpa Jesús icha eruleë tso' Antioquía e' pakè

19 Esteban kötwarakitö e' ukuöki ta Jesús mik erblökwakpa we'ikémitke taië pë' tö. E' yöki ie'pa welepa tkayal. Welepa míyal dō Fenicia. Welepa míyal dō Chipre. Iskà mirak dō Antioquía. Ká ekkëpa a ie'pa tö Jesús tté buaë pakeke judiowak ë a. 20 Erë Jesús mik erblökwakpa datse Chipre ena Cirene, ese welepa míyal Antioquía. Eë Skëkëpa Jesús tté buaë pakéraitö pë' kë dör judiowak esepa

a. ²¹ Etā Skēkēpa tō ie'pa k̄imé tajē. E' kuēk̄i tajē k̄á e' wakpa erblé Skēkēpa Jesús mik tā ier mane'wérak ie' a.

²² Mik Skēkēpa Jesús icha erule tso' Jerusalén, e'pa tō ttè e' ttsé, etā Bernabé patkémirakitō tkörö Antioquía. ²³ Mik ie' demi, etā ie' tō isué wes Skēköl er buaë ché ie'pa a. E' tō ie' ttsé'wé buaë. Ie' tō ie'pa k̄í patté as ie'pa e' tkōwā darērē kekraë ier k̄os wa ie'pa erblö Skēkēpa mik e' a. ²⁴ Ie' dör wēm yēsyesē. Ie' a tajē Wiköl Batse'r tso'. Ie' tō Jesús bikeitseke bua'iewā. Es tajē pē' k̄í de erblök Skēkēpa mik.

²⁵ E' ukuök̄i tā ie' míā Tarso Saulo yulök. ²⁶ Mik ikuéitō, etā itsémi Antioquía e' tā. Eē ie' tséarak duas ek. Ie'pa e' dapa'uke Skēkēpa Jesús icha erule e'pa tā. K̄á e' wakpa tajē wöbla'wēkerakitō. K̄á e' a Jesús ttökatapa tsá kine Cristo wakpa.

²⁷ E' k̄éwö ska' tā Skēköl ttekölpa welepa tso' Jerusalén míyal Antioquía. ²⁸ E'pa shuā eköl kiè Agabo, e' e' duéka tā ichéitō Wiköl Batse'r wa tō bli datse k̄á wa'ñe k̄í. E' debitu mik Claudio bak Roma wökir kibi e' k̄éwö ska'. ²⁹ Etā Jesús ttökatapa tso' Antioquía e'pa tō iché ñi a: “Mishka inuköl shtök patkè se' yamipa serke Judea, e'pa k̄imoie k̄os se' a imer ekkè.” ³⁰ Es ie'pa tō iwé. Etā ipatkémirakitō Bernabé ena Saulo ulà a as ie'pa tō imù Skēkēpa Jesús icha wökir kibipa tso' Judea e'pa ulà a.

12

Pedro wötewarakitō s'wöto wé a

¹ E' k̄éwö ska' tā blu' kiè Herodes, e' tō Skēkēpa Jesús icha welepa klö'wéwā we'ikè. ² Ie' tō Santiago dör Juan èl, e' ttökwa patké tabè wa. ³ Mik ie'

isué tö e' wër buaë judiowak wa, etä ie' tö Pedro klö'ukwä patké. E' wéitö mik judiowak tö Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa e' kéwö tkö'wekerakitö etä. ⁴Mik Pedro klönewa, etä Herodes tö iwötéwa s'wöto wé a. Eë ñippökwakpa döka dabom eyök kī teröl (16) e'pa tö ikkö'neke tkël tkël. E'pa mane'weke tkël tkël kukur kukur. Herodes tö ibikeitsé tö kawö tkö'wekerakitö, e' ukuökī tā iyekettsaneyö shulè sulitane wöa. ⁵E' dalewa Pedro tso' s'wöto wé a. Erë Skëkëpa Jesús icha erule e'pa tso' ikiök Skëköl a darërëe ie' kī këkraë.

Skëköl biyöchökwak tö Pedro yéttsa s'wöto wé a

⁶ Herodes tö Pedro yekettsa shulè, e' nañewe Pedro kapötër ñippökwakpa böl shusha moulewa tabechka kichaie bötö wa. Ñies ñippökwakpa böl tso' s'wöto wé ukkö kkö'nuk. ⁷E' bet Skëköl biyöchökwak de dur ie' ska' tā bö'wö olo buneka dalölöe s'wöto wé a. Etä ikéwaitö ichane a as iti'rka tā iché ia: “¡Be' e' köka bet!” E' bet tā imoulewa tabechka kichaie wa e' wöyërulune. ⁸Etä Skëköl biyöchökwak tö iché ia: “Be' datsi' iöka, be' klökkuö iöka.” Tā ie' tö iwé es. Skëköl biyöchökwak ikī ché ia: “Be' paio kikküö iöka tā be' shkö ye' itöki.”

⁹ Etä Pedro miä itöki, erë ie' kë éna iane tö ì weke Skëköl biyöchökwak tö e' dör mokī. Ie' tö ibikeitsé tö ie' tso' kabsauk. ¹⁰Etä ie'pa tkami wé ñippökwakpa iëter ukkö kkö'nuk eë. E' ukuökī tā wé ñippökwakpa skà iëter eë itkamirak ñies. Mik ie'pa demi ukkö kibi a yöule tabechka wa ate ñala kke, etä e' kköbunane er wa. Etä ie'pa deyal u'rki shkémirak ekuölö tā Skëköl biyöchökwak tö iméat eköl.

11 Ekkē tā ie' éna iane tō ì suéitō e' dör moki. Ie' ibikeitsē: “Iñe tā yō isué tō moki Skököl tō ibiyöchökwak patké ye' tsatkök Herodes ulà a ena ì kos wamblak judiowak éna ye' ki, e' ulà a ñies.”

12 Mik ie' éna ianewa bua'iewa tā imía María u a. María dör Juan mī. Juan kiē ñies Marcos. Eē ie'pa daparke taiē ttök Skököl tā. 13 Mik Pedro de dur ukkō a ie'pa chakök, etā busi eköl dör kanē méso kiē Rode e' mía iweblök tō yi idir. 14 Mik ie' ttō ttséwa Rode tō, etā ittse'neka buaē kē deia ukkō ppöök tā itunemine weshke ichök tō Pedro de dur ukkō a. 15 Ie'pa tō iché ia:

—¡Be' alineka!

Erē ie' iuté:

—Moki ye' ttöke.

Ie'pa ie' a iché:

—Au, e' kē dör ie'. E' dör Skököl biyöchökwak patküle ikkō'nuk e'.

16 E' dalewa Pedro tso'ia ichakök ukkō a. Mik ukkō kköppéerakitō, etā isuérakitō tō ie' e' idir tā itkinewarak taiē. 17 Erē ie' tō ikkaché ulà wa tō a' siwa'blō. E' ukuöki tā ie' tō ipaké ie'pa a tō wes Skököl tō iyéttsa s'wōto wé a tā ichéitō:

—Ttē e' pakō Santiago a ena s'yamipa malepa a.

E' ukuöki tā ie' e' yéttsa mía bánet.

18 Mik ká ñine etā s'wōto wé a ñippökwakpa shutineka taiē Pedro kē ku' e' kuēki. 19 Herodes tō Pedro yulök patké. Erē mik ie'pa kē wā ikune, etā ie' tō inuí tkéwa iñippökwakpa mik tā ie' tō ie'pa ttökwa patké.

E' ukuöki tā ie' e' yéttsa Judea mía senuk Cesarea.

Herodes du'wa

²⁰ E' k^éwö ska' ta blu' Herodes ulurke tajië Tiro ena Sidón wakpa ki. E' kueki ie'pa kawö mé ñi a shkowaie ie' ska' ttök ie' ta. Ie'pa tö wëm kiè Blasto e' pablé'bak as ie' mi' ie'pa ttekölie ttök Herodes ta. Ie' kanablöke Herodes a iu kuebluie. Ie' ttö wa ie'pa tö kawö kié Herodes a tö ie'pa múat bërë, ie'pa tö chkewö tuëke Herodes ká a e' kueki.

²¹ Ká et ta Herodes tö ie'pa kiéttsa. Mik e' k^éwö de, eta' ie' tö blu' datsí iéka ta ie' e' tkéka s'shulo kulé tso' iwé a e' ki ta ee ikapaké ie'pa ta. ²² Ie'pa tö Herodes ché aneule i' es: “ittöke i', e' kë dör s'ditsö, e' dör këköl wele ttöke!” ²³ E' ttsër buaë ie' kukua ta ie' e' kikéka tajië, kë wa Skököl kikaneka. E' kueki e' wöshäë ta Skököl biyöchökwak eköl tö duè méka iki. Ie' katéwa öña tö ta iduowa.

²⁴ E' dalewa ta Skököl ttè pakarke ëme ká wa'ñe.

²⁵ Mik Bernabé ena Saulo e'pa tö i uk ie'pa dë' Jerusalén e' wawé one, eta' ie'pa míyalne Antioquia. Ie'pa wa Juan kiè ñies Marcos, e' mitsërñak.

13

Wiköl Batse'r tö Bernabé ena Saulo patké Jesús tté buaë pakök

¹ Sköképa Jesús icha erule tso' Antioquia, e'pa shua Skököl ttekölpa ena s'wöbla'ukwakpa tso' rak ee. E'pa dör Bernabé ena Simón (Simón e' kiè ñies Dalo'riwak), ena Lucio dör Cirene wak, ena Menahem (Menahem e' talane Galilea blú kiè Herodes e' ta ñita), ñies Saulo tso'ñak. ² Ká et ta ie'pa tso' Skököl dalöiök batsé wa ta e' shua Wiköl Batse'r tö iché ie'pa a: “Kanè kuá'ki tso' ye' wa Bernabé ena Saulo a. Ie'pa shushtétkeyö iwakanéwoie e' kueki ie'pa bö' yöttsa ye' a kanè e' woie.”

³ Ie'pa batsé ena tté S'yě ta one, ta iulà mékarak ie'pa bōl kī e' dalewa ikié S'yě a iki. E' ukuōkī ta ipatkémirakitō iwakanéuk.

Bernabé ena Saulo tō Jesús tté paké Chipre wakpa a

⁴ Es Bernabé ena Saulo míyal Seleucia patkēule Wikōl Batse'r wa. Ta eē ie'pa e' iéka kanò a míyal ká kiè Chipre eē. ⁵ Idemirak Chipre wé kanò irirke eē, e' ké kiè Salamina. Mik idemirak eē, etā ie'pa tō Skékōl tté pakémi judiowak a ñni dapa'wo wé kōs a. Juan mirwa ie'pa ta ie'pa kīmuk. ⁶⁻⁸ Chipre kōs a itkarak demirak ká kiè Pafos eē. Eē ie'pa tō judiowak kué ekōl kiè Barjesús (e' kiè griegoie Elimas). E' dōr ie'pa awá ekōl. Ie' e' chō tō ie' dōr Skékōl ttekōl. Ie' yē'arie kekraē ká e' wōkir kiè Sergio Paulo, e' ska'. Sergio Paulo kabikeitsō buaē, ie' kī Skékōl tté kiane ttsē. E' kuēkī ie' tō Bernabé ena Saulo tsuk patké. Erē awá ñe' kē kī ikiane tō Sergio Paulo tō tté mik se' erblōke e' klō'wè. E' kuēkī ie' tō Bernabé ena Saulo ma'wé wōklō'wè. ⁹ Etā Saulo, e' kiè ñies Pablo, e' kī Wikōl Batse'r debītu taiē. Etā Elimas suéwāitō krereē ¹⁰ ta iché ia:

—Be' kachō. Be' e' wamblō suluē. Be' dōr wēs bē es. Sene yēsēsē kōs, e' bolōk be' dōr. ¿Kōs be' tō Skékōl ñalé yēsēsē e' shkulī'wēmīrō? ¹¹ I' ta Skékōl tō be' we'ikeraē. Be' wōbla kē wawērpaia. Ká tkōraē taiē be' kī ta be' kē tō diwō olo suepaia.

E' bet ta Elimas wōa ká míā ttsettseē, iwōbla kē wawēneia, e' kuēkī yile yulekeitō as tō iulaiō. ¹² Mik ká e' wōkir tō e' sué, etā ie' erblé Jesús mik. Ie' wōkranewa wēs Skékēpa tté dōr e' kītsōk.

Pablo ena Bernabé tö Jesús tté paké Antioquía ate Pisidia ee

¹³ Pablo ena ishköwapa e' iékarak kanò a Pafos ta imíyal Perge ate Panfilia ee. Eta Juan tö ie'pa méat ee, ta imíane Jerusalén. ¹⁴ E' ukuökí ta imíyal Antioquía ate Pisidia ee. Eta ee judiowak eno diwö ta ie'pa dewa judiowak ñi dapa'wo wé a e' tulésér. ¹⁵ Eta wele tö ì kit Moisés ena Skéköl ttekölpá tö yékküö kí, e' arítsé dö ekuölö. E' ukuökí ta ñi dapa'wo wé wökirpa tö ichök patké Pablo ena Bernabé a:

—Ayamipa, a' wa ilè tso' sa' pattoie, e' ta sa' pattö.

¹⁶ Eta Pablo e' kéká ta ikkaché ulá wa tö a' siwa'blö ta ichéitö:

—A Israel aleripa ñies ká kua'kí wakpa tö Skéköl dalöieta', a' tö ye' ttö ttsö. ¹⁷ Skéköl dö Israel aleripa e' Kéköl, kuaë e' tö se' bak ká iaiaë, e'pa shukitbak iwák a. Ie'pa sene' Egipto wes ká kua'kí wakpa es. Ee ie' tö ie'pa kímé taië alöne taië. E' ukuökí ta ie' tö ie'pa yéttsa ká e' kí idiché wa. ¹⁸ Ie' tö ie'pa dalë'ttsé ká sir poë wé kë yi serku' e' a döká duas dabom tkëyök (40). ¹⁹ Pë' ditséwöpa döká kul bak senuk Canaán e'pa eö'waitö ká mè se' yépa bak ká iaiaë, e'pa a. ²⁰ E' kos kí duas bak cien tkëyök kí dabom skeyök (450) ekké.

“E' ukuökí ta Skéköl tö ie'pa shü kéká eköl eköl imalepa wéttsöie dö itteköl Samuel e' kéwö ska'. ²¹ E' ukuökí ta ie'pa tö Samuel a blu' kié eköl. Es Skéköl tö Saúl méká ie'pa blúie, e' dö Quis aladulaköl. Ie' dö Benjamín ditséwö. Saúl sené ie'pa blúie döká duas dabom tkëyök (40). ²² E' ukuökí ta Skéköl tö Saúl uyéttsa ta David mékaitö blu'ie iskieie. David ché Skéköl tö i' es: ‘Ye' tö David dö

Jesé alà, e' sué. Ie' wër buaë ye' wa, ie' erbikö wës ye' erbikö es. Ì kiane ye' kî wè, e' wakaneweraëitö.
²³ David aleri eköl dör Jesús, e' patké Skëköl tō se' dör Israel aleripa e'pa tsatkök wës ie' kablë' es.
²⁴ Erë kam Jesús döbitü e' yöki Juan S'wöskuökwak tō se' Israel aleripa ulitane patté tō se' kawötä er mane'uk Skëköl a. Ñies se' kawötä e' wöskuöklor di' a.
²⁵ Mik Juan kanè erkewatke tã ie' tō iché: 'Wëm datse eköl e' kî nuk a' tso', e' kë dör ye'. Ie' datseia ye' itöki. Ie' dör ye' tsata, e' kueki ie' klökkuö kicha è kë wötsënanuk ye' siarla e' a.'

²⁶ "A s'yamipa, Abraham aleripa, ñies a' wëpa kë dör ie' aleripa erë Skëköl dalöieta' esepa, se' ulitane a s'tsatkè tté e' patkënetke. ²⁷ Jerusalén wakpa ena iwökirpa e'pa kë wã ijcher tō Jesús dör S'tsatkökwak. Ñies eno diwö bit tã ie'pa tō ie' tté kitule yëkkuö kî Skëköl ttekölpa wã, e' aritseke, erë e' kë wã ane ie'pa éna. Mik ie'pa tō Jesús wöméttsã ttëwã etã e' wa ie'pa tō ie' tté tso' kitule Skëköl yëkkuö kî e' wã tkö'wé. ²⁸ Ie'pa kë wã ì sulu kune iki ittowã erë ikkatëraakitö Pilato a as ittökwa patköitö krus mik. ²⁹ Es Jesús ttëwarakitö. Mik ie'pa tō ì kos kitule Skëköl yëkkuö kî, e' wawé one, etã inú éwarakitö krus mik tã iwötëwarakitö pö a. ³⁰ Erë Skëköl tō ie' shkë'wëkane. ³¹ E' ukuöki tã ie' e' kkachéne kã taië wëpa manetwã ie' wapie Galilea dö Jerusalén, e'pa a. Ì ñe tã e'pa kos dör ie' ttekölpa judiowak ulitane wörki.

³² "Es sa' tso' tté buaë i' pakök a' a. E' dör ì uk Skëköl kablë' sa' yëpa bak kã iaiaë e'pa a ³³ e' wã tka sa' dör ie'pa aleripa e' wörki. Itka mik Skëköl tō Jesús shkë'wëkane etã. Itka wës itso' kitule

Salmo böt k_i es wé ichéitö: 'Be' dör ye' alà. I'ñe yö ikkachétke tō ye' dör be' yě.* 34 Ñies Jesús ye'at Skéköl tō iyëkkuō k_i: 'Wes ye' tō ye' ttè yësyësë batse'r taië e' me' David a tō ye' er buaë chōraë ie' a, es ye' er buaë chōraë be' a.† E' wà dör tō Skéköl tō ie' shke'werane as kë ichkà nurwa. 35 E' kuëki ñies itso' kitule: 'Be' kanè méso batse'r, e' kë mepaatbö as ichkà nurwa.‡ 36 Es David, se' blú bak iaiaë, e' tō imalepa bak e' kéwō ska', e'pa wëttsé wes Skéköl tō iyë'ia es. E' ukuōki ta idu'wa ta itöbinewa iyëpa pō a ta inunewa. 37 Erë wé shkeo'kane Skéköl tō e' chkà kë nune'wa. 38 A yamipa, a' wa ijchenú tō se' nuì olo'yarmi se' k_i Jesús batamik, e' ttè pakeke sa' tō a' a. 39 Ttè méat Moisés tō dalöieno, e' kë a se' nuì olonuk. Erë wépa erblé Jesús mik esepa nuì olordaë ie'pa k_i. 40 A' tso' erki as a' kë ta itkō wes Skéköl ttekölpa tō ikit es wé Skéköl tō ichè:

41 'A ye' wayuökwakpa, ye' ttö ttsö.

Ì weraëyö a' kéwō ska' ta, e' dör taië kë klöonuk a' a ekkë.

Erë a' a ipakarmi erë kë a' tō iklö'wepa.

E' kuëki a' tkinú. A' enúwa.' "§

42 Eta Pablo ena Bernabé e' yélur ñi dapa'wo wé a. Eta pé' tō iché ie'pa a a' kiéne ttè ekkëpa skà pakökne sa' a eno diwö ètö wa. 43 Mik ie' dapa'wérak e' one, eta judiowak, ñies pé' e' yué judiowakie esepa taië míyal Pablo ena Bernabé ta. Pablo ena Bernabé tō ie'pa patté tō a' e' tkōwa darërëë Skéköl er buaë chōke se' a e' a.

* 13:33 Salmo 2.7 † 13:34 Isaías 55.3 ‡ 13:35 Salmo 16.10

§ 13:41 Habacuc 1.5

44 Eno diwö etö wa etä ká e' wakpa iekkë ta idettsarak saraq Skëköl ttë kittsök. 45 Erë mik judiowak tö isuë tö pë' dapane taië Pablo ttö kittsök, etä ie'pa yöki isulune ta ie' kékarak ichök tö ì cheke ie' tö e' dör kache. Ie'pa tö ie' ché suluë. 46 Erë ie' ena Bernabé kë suane ta iché iarak:

—Sa' kawötä a' dör judiowak e'pa pattoie kewe Skëköl ttë wa, erë a' kë wä iklöne. Wësua a' ibikeit-seke tö sene michoë kë mène a' ki. E' kueki sa' míyal ipakök pë' kë dör judiowak esepa a. 47 Es Skëköl tö sa' patké. Ie' yëkkuö tö ichè:

'Be' tkékayö wës bö'wö wöñar stui a es.

Es ye' tö be' patkeraë ká ulitane wakpa pattök, Ie'pa tsatkë e' ttë pakeraëbö ká wa'ñe dö wé ká i' erkerö ee.'*

48 Mik pë' kë dör judiowak e'pa tö ttë e' ttsé eta ie'pa ttsenekarak buaë. Ie'pa e' kékarak Skëképa Jesús ttë kikökka. Wépa kos suletëneat senuk michoë, esepa erblé Jesús mik. 49 Es Skëképa Jesús ttë pakane ká e' wa'ñe a. 50 Erë alakölpa dalöiërta' taië ká e' ki esepa tö judiowak ttë dalöieke buaë, ñies wépa dalöiërta' taië ká e' ki, esepa shutiwéka judiowak tö as Pablo ena Bernabé we'ikörakitö as ie' yötsarak ká e' ki. 51 Etä Pablo ena Bernabé tö iklö po ppée ikkachoie ie'pa a tö ie'pa ki inuí ane ta imíyal Iconio. 52 Erë Jesús ttökatapa ate e'pa ttsë'ne buaë ñies ie'pa a Wiköl Batse'r tso' taië.

14

Pablo ena Bernabé tö Jesús tté paké Iconio wakpa a

---

* 13:47 Isaías 49.6

¹ Mik Pablo ena Bernabé demi Iconio, etā ie'pa dewā judiowak ñi dapa'wō wé a wes ie'pa wöblar es. Ie'pa tō Jesús tté paké buaë. Es judiowak ñies pē' kē dör judiowak, esepa taië erblé Jesús mik. ² Erë judiowak kē erblëne imik, e'pa tō pē' kē dör judiowak, esepa shutiwéka ena iluwéka taië s'yamipa ki as iwe'ikörakitö. ³ Erë Pablo ena Bernabé e' tséat ká taië ee. Ie'pa tō Skëkëpa tté pakeke kē suane. Skëköl tō diché mé ie'pa a ì kē or yi a ese wōie iwà kkachoie tō ie' er buaë chöke siā e' tté dör moki. ⁴ Erë ká e' wakpa ñi blabatsélor, shabötspa wa judiowak ttè wër buaë, shabötspa wa Jesús ttekölpa tsá e'pa ttè wër buaë. ⁵ Judiowak ena pē' kē dör judiowak, e'pa tō kawö mé ñi a iwökirpa tā Pablo ena Bernabé we'ikoie, tè ák wa ittowaie. ⁶⁻⁷ Erë mik Pablo ena Bernabé, e'pa wā ijchenewa, etā ie'pa tkayalmi dömi ká kiè Licaonia ee. Ká kiè Listra ena ká kiè Derbe atē ee. Ká e' wa'ñe ie'pa tō Jesús tté buaë paké.

Pablo tene ák wa ittowaie ká kiè Listra ee

⁸⁻⁹ Etā wëm tso' eköl Listra, e' kune' klö bachiulewā. Ie' kē shko. Ie' tkër Pablo ttöke e' ttsök. Pablo tō isuéwā krereë. Ie' wā ijcher tō wë' ierblé Jesús mik as ibuarne. ¹⁰ Etā ie' tō iché ia aneule:

—jBe' e' kōka, be' e' duōka!

Etā wëm e' kékā tunekā tsut tā ishkémi. ¹¹ Mik pē' tō, ì wé Pablo tō e' sué, etā ie'pa tō ichémi aneule ie'pa Licaonia ttö wa:

—jWépa dalöiekesö skëkölie e'pa dettsa se' shua s'ditsöie!

¹² Pablo kapaké kibiie, e' kuëki ie'pa tō ie' klö'wé ie'pa kéköl kiè Hermes e' skéie. Bernabé

klö'wérakitö ie'pa kéköl kiè Zeus e' skéie.* ¹³ Zeus wé merka ká e' ñalé ukuö o'mik tsinet. Zeus sacerdote wá baka wë'ñe ena ma'ma wörkua debitu taië. Ie' ena pë' ulitane éna baka wë'ñe jchak më Pablo ena Bernabé a idalöioie ikékölpaie. ¹⁴ Erë mik Bernabé ena Pablo wá ijchenewa, etá ie'pa e' datsi' jchéé ikkachoie tö e' dör suluë ie'pa a. Tá ie'pa míá pë' shuá tá ichérakitö aneule:

¹⁵ —A kékëpa, ¿ì uk a' tso'? Sa' dör s'ditsö wës a' es. Sa' debitu ttè buaë pakök a' a as a' tö iyi ikkë kë wà tá' ese kos watöttsá tá a' er mane'ù Skéköl chök e' a. Ie' tö ká jai ena ká i' ena dayë ena ì kos tso' iki e' yö'at. ¹⁶ Ká iaiaë dö ikkë tá sulitane serke wës iwák ki ikiane es, e' dalë'ttsë'bitu Skéköl tö. ¹⁷ Erë e' dör es, erë ie' dör buaë se' tá kekraë, e' wa ie' tö iwà kkaché sia tö ie' dör Skéköl chök. Ie' tö kalí patkeke a' a. Ie' tö iyiwö weke a' a. Ie' tö chkë meke a' a ñanoie a' tsë'woie buaë.

¹⁸ Erë ie'pa tö ì kos ché iarak, erë iekkë tá baka wë'ñe jchérakitö Pablo ena Bernabé dalöioie wës Zeus ena Hermes es.

¹⁹ E' shà tá judiowak welepa datse Antioquía ena Iconio, e'pa debitu tá Listra wakpa dakiñerakitö Pablo ttökwa. Iklö'wéwarakitö tá itérakitö taië ák wa. Ibikeitsérakitö tö iduowa, e' kueki ie'pa tö ikuémi méat tär Listra ké kkö a wí'kie. ²⁰ Erë mik Jesús ttökátapa malepa e' dapa'wéka ipamik, etá ie' e' kéka míane Listra. E' bule es tá ie' míá Bernabé tá dö ká kiè Derbe eë.

* **14:12** Zeus ena Hermes: E'pa dalöiök griegowak bak skékölie ká iaiaë. Ie'pa a Zeus dör skéköl bua'ie imalepa tsata. Ie'pa tö iklö'wé tö Hermes dör Zeus tteköl. Romawak tö Zeus kiè méka Júpiter ena Hermes kiè mékarakitö Mercurio.

²¹ Ie'pa demi Derbe ta Jesús tté buaë pakéraitö ká e' wakpa a. Taië ie'pa e' yué Jesús ttökataie. E' ukuökí ta ie'pa debitune Listra ena Iconio ena Antioquía. ²² Ká ekké kos a ie'pa tö Jesús ttökatapa er diché ié ena ipablérakitö as ie' tköwarak darërëë tté mik se' erblöke e' a. Ie'pa tö iché iarak: “Se' wake' weirdaë ká i' kí dowaje aishkuö ta ì blúie Skéköl tso' e' a.” ²³ Nies ká kos e' kí ie'pa tö wëpa shushté kanablök Skékëpa Jesús icha erule erule e'pa wökirpaie. E'pa kí ie'pa ikié S'yé a ena batsé, e' ukuökí ta iméarakitö Skékëpa mik ie'pa erblöke e' ulà a.

Pablo ena Bernabé dene Antioquía atë Siria ee

²⁴ E' ukuökí ta Pablo ena Bernabé tkami ká kiè Pisidia demirak Panfilia. ²⁵ Ie'pa tö Jesús tté buaë paké ká kiè Perge e' wakpa a. E' ukuökí ta ie'pa mía ká kiè Atalía ee. ²⁶ Eë ta ie'pa e' iéka kanò a míane Antioquía iyamipa tö ie'pa patkë'mi Jesús tté pakök e'pa ska'. Eë iyamipa tö ie'pa me' Skéköl er buaë chöke se' a e' ulà a ì kanéuk ie'pa dare e' woie. ²⁷ Mik ie'pa demine Antioquía, eta Skékëpa Jesús icha erule e' dapa'wékarakitö. Ta ì kos wé Skéköl tö ie'pa ta, nies wes ie' tö ikkayè pè' kè dör judiowak, esepa a tö ie'pa erblömi ie' mik wes judiowak es, e' kos pakéraitö iyamipa a. ²⁸ Eta ie'pa e' tséat ká taië Jesús ttökatapa tso' Antioquía, e'pa ta.

15

Skékëpa Jesús icha e'pa wökir kibipa ñi dapa'wé Jerusalén

¹ E' k^éwö t^a, w^épa w^elepa e' y^éttsa Judea demi Antioquía. Ie'pa t^ö s'yamipa wöbla'w^émi t^{tè} i' wa: “A' w^épa k^{os} k^{aw}öta tottola kkuölit t^èe tsir w^{es} Moisés ikitat es. E' k^è kaneone a' w^a, e' t^a k^è a' tsatk^{ér}pa.” ² E' ku^eki Pablo ena Bernabé ñi iut^éka dar^èr^èe ie'pa t^a. E' ku^eki iyamipa t^ö Pablo ena Bernabé ena w^elepa skà, e'pa sh^{us}hté as imi'yal Jerusalén t^{tè} ñe' sh^{ul}ök Sk^èk^èpa Jesús icha wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa t^a.

³ Es Sk^èk^èpa Jesús icha erule tso' Antioquía, e'pa t^ö Pablo ena imalepa patk^émi Jerusalén. Ie'pa tkami Fenicia ena Samaria. Eta ipakeramirakitö iyamipa a t^ö w^{es} p^è' k^è dör judiowak, esepa er mane'w^é Sk^èköl a. T^{tè} e' t^ö ie'pa t^ts^è'w^é bua^è.

⁴ Mik Pablo ena Bernabé demirak Jerusalén, eta ee Sk^èk^èpa Jesús icha erule^e e'pa k^{os} ena iwökirpa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa t^ö ie'pa ki^éw^a bua^è. Eta ì kos o' Sk^èköl t^ö ie'pa wa e' pak^éramirakitö imalepa a. ⁵ Er^è Jesús mik erblökwakpa dör fariseowakpa, esepa w^elepa e' k^éka t^a ich^éitörak:

—S'yamipa k^è dör judiowak esepa w^épa k^{aw}öta itóttola kkuölit t^èe tsir. Ñies ie'pa a ik^{aw}öta ch^è t^ö Moisés t^{tè} kitulebak e' dalöiök ie'pa k^{aw}öta.

⁶ Eta Sk^èk^èpa Jesús icha wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa ñi dapa'w^éka t^{tè} e' bikeitsök bua'iew^a. ⁷ Ie'pa t^ö ipak^é taj^è, e' ukuöki t^a Pedro e' k^éka t^a ich^éitö:

—A yamipa, a' w^a ijcher t^ö k^a iaia^è Sk^èköl t^ö ye' shukitbak a' shua Jesús t^{tè} bua^è pakök, p^è' k^è dör judiowak, esepa a as ie'pa erblö imik. ⁸ Ie' w^a se' er s^ule bua^è, ie' t^ö Wiköl Batse'r mé ie'pa a w^{es} se' a ime'itö es. Es ie' t^ö se' a ikkaché t^ö ñies ie' t^ö ie'pa klö'w^é ie' ichaie. ⁹ Ie' t^ö ie'pa er paiklé ie'pa

erblé Jesús mik e' wa. Es se' wá ijcher tō ie'pa ena se' dōr ñies ěme ie' wōa. ¹⁰ A' tō ie'pa ké Moisés ttē darērēē e' dalōiök, erē e' kē dalōiēne' se' a, ñies se' bak ká iaiaē e'pa kē a idalōiēne'. I'ñe ta žiök a' tso' Skēkōl wōñatkök es? ¹¹ E' kē dōr es. Se' tō iklō'wé tō se' tsatkēne Skēkēpa Jesús er buaē chōke siā e' ě wa. E' suē ie'pa tsatkēne ñies.

¹² E' ukuōki ta ie'pa ulitane siwā' blélur tso' Bernabé ena Pablo e'pa kapakōke e' ttsök. Ie'pa tso' ipakök tō wes i kē or yi a ese wérakitō Skēkōl batamik pē' kē dōr judiowak, esepa shuā Skēkōl diché kkachoie. ¹³ Ie'pa kapaké one eta Santiago tō iché:

—A yamipa, ye' ttō ttsō. ¹⁴ Simón tō se' a ipaké wes Skēkōl tō, pē' kē dōr judiowak, esepa tsá kímé er bua' wa as ie'pa welepa dō ie' wák ichaie. ¹⁵ Ñies e' sini'kué Skēkōl ttekōlpa bak ká iaiaē e'pa tō. Ie'pa tō iyē':

¹⁶ Skēkōl tō ichè: 'Aishkuō ta ye' datsene.

Eta David jchúlipa kerakayō iwák suē.

Ie'pa dōrane diché ta' taiē wes iaiaē es

¹⁷ as pē' malepa kē dōr judiowak dōr ye' icha esepa tō ye' yulō.

¹⁸ Es ye' tō ttē i' chétke.

Ká iaiaē ttē i' me'atbakyō a' a.*

¹⁹ “Ttē i' kuēki ye' ibikeitsē tō, pē' kē dōr judiowak er mane'wé Skēkōl a, esepa kē tsiriuk s'kàne judiowak ser ese wa. ²⁰⁻²¹ E' kuēki yēkkuō patkōmisō ie'pa a e' ki ichōsō tō íyi meule íyi diökōl tso' dalōiē skēkōlie ese a, ese kē kar, ese kē katar. Ñies ie'pa kē kàne trēnuk. Iyiwak ttéwa kuli' siuleka

* **15:18** Amós 9.11-12

ese chkà kě katar ñies ipě kě katar. Ká iaiaë ttè i' pakanemi ká wa'ñe se' ñi dapa'wo wé a eno diwö bit ekkè. E' kuëki íyi ekkè ẽ shtömisö ie'pa a."

Yëkkuö patkëne s'yamipa kě dör judiowak, esepa a

²² Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa kos ena iwökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa wa iwër buaë tö wëpa welepa shushtë ie'pa shuá as imi'rak Pablo ena Bernabé ta dömi Antioquía. Es ie'pa tö Judas kiè ñies Barsabás ena Silas, e'pa shushtë. Wëpa e'pa dalöieke tajë s'yamipa ulitane tö. ²³ Eta yëkkuö shtë iwökirpa tö e' mé ie'pa a as iwá imi'rak. Yëkkuö e' tö iché i' es:

“Sa' dör Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, sa' dör a' yamipa. Sa' tso' yëkkuö i' shtök a' dör sa' yamipa erë kě dör judiowak serke Antioquía ena Siriá ena Cilicia e'pa a. A' shkë'wémi sa' tö. ²⁴ Sa' wa ijchenewa tö sa' yamipa welepa e' yë'ttsa sa' shuá, e'pa dë'mi a' ska'. Ie'pa tö a' tsirio' iwákpa ttè wa. E' tö tajë a' wökir tsiriwéka. Kě sa' wa kawö mène ie'pa a a' wöbla'woie i' wa. ²⁵ E' kuëki sa' ulitane wa iwër buaë wëpa welepa shushtëk sa' shuá as imi' a' sauk Bernabé ena Pablo ta. Sa' yami e'pa dalër tajë sa' éna. ²⁶ Ie'pa e' me'ttsa weinuk tajë. Ie'pa kě suane ttëwa Skëkëpa Jesucristo tté kuëki. ²⁷ Sa' tö Judas ena Silas patkëmi ttök a' ta. Ie'pa tö ipakeraë a' wöshaë yësyësë wes yëkkuö i' ki ikitule es. ²⁸⁻²⁹ Buaë idir Wiköl Batse'r a, ñies sa' a, tö a' kě kawöta judiowak ser e' blök seraa. I' ẽ blök a' ké: Chkè meule íyi diököl tso' dalöiè ese a, e' kě katar. Ñies ipě kě katar ena iyiwak ttëwa

kuli' siuleka ese chkà kě katar. Kě a' kàne trènuκ. Íyi ekkě ě kawōta blè a' tō. A' tō iwé es, e' ta e' dör buaë. Skèköl tō a' kìmè.”

³⁰ Eta ie'pa e' chéat ta imíyal Antioquía. Mik ie'pa demi ee ta ie'pa iyamipa dapa'wéka, e'pa a yèkkuö mirdak iwā e' méitō. ³¹ Mik iyamipa tō yèkkuö aritsé, eta e' tō ie'pa er pablé taië, e' kueki ittse'nerak buaë. ³² Judas ena Silas, e'pa dör Skèköl ttekölpa ñies, e' kueki ie'pa tō iyamipa patté taië. E' tō iyamipa er pablé taië, ikimé taië. ³³⁻³⁴ Ie'pa sené ee kukuie. Mik ie'pa mitkene itō wane eta iyamipa tō iché iarak a' shkō wöbla wa. ³⁵ Erë Pablo ena Bernabé e' tséat Antioquía. Ie'pa ena imalepa taië e'pa tso'rak Skèképa Jesús tté buaë pakök. Ñies tté e' wa s'wöbla'uk ie'pa tso'.

Pablo ena Bernabé kě kanablöku'ia ñita

³⁶ Kawō tka taië, e' ukuöki ta Pablo tō iché Bernabé a:

—Mishkane etökichane ká kos kī se' bak Skèképa Jesús tté pakök e' ane s'yamipa sauk tō is ie'pa tso'.

³⁷ Bernabé kī Juan kiane tsèmi ie'pa ta. Juan e' kiè ñies Marcos. ³⁸ Erë Marcos tō ie'pa me'at ká kiè Panfilia ee. Ie' kě kanablèneia ie'pa ta. E' kueki Pablo kě éna ie' tsakmi ie'pa ta. ³⁹ Iñi iutérak darërë erë kě ishuline. E' kueki ie'pa ñi blabatsélor. Bernabé wa Marcos mítser e' ta ta ie'pa míyal kanò kī dō Chipre. ⁴⁰ Pablo tō wëm kiè Silas e' kiémi e' wapie. Iyamipa tō ie'pa méat Skèköl er buaë chō sia e' ulà a. Eta ie'pa e' yéttsa ee ⁴¹ tkamirak Siria ena Cilicia. Ie'pa tso' Skèképa

Jesús icha erule erule tso' ká e' k̄i e'pa diché k̄i iök
Jesús ttè wa.

16

Timoteo mía Pablo ena Silas wapie

¹ E' ukuöki ta Pablo ena Silas demi Derbe ta imíyal Listra. Eë wëm kiè Timoteo e' serke, ie' dör Jesús ttökata. Ie' mì dör judiowak e' dör Jesús ttökata ñies. Erë iyé dör griegowak. ² S'yamipa serke Listra ena Iconio, e'pa tò icheke tò Timoteo dör pè' buaë. ³ Pablo k̄i ie' kiane tsèmi e' wapie. Erë judiowak serke ká e' k̄i e'pa ulitane wa ijcher tò Timoteo yé e' dör griegowak. E' kuëki Pablo tò ie' ké itóttola kkuölit tók tsir as judiowak kë ulurka iki. ⁴ Ká kos wé ie'pa dami ee ì uk patk' Skëkëpa icha erule tso' Jerusalén e'pa wökirpa ena Jesús ttekölpa tsá e'pa tò, e' wà paké ie'pa tò s'yamipa ulitane a. ⁵ Es Skëkëpa Jesús icha erule erule e'pa kos diché k̄i iëne Jesús tté a. Ñies pè' k̄i iërke taië kekraë.

Pablo tò wëm dör Macedonia wak e' sué kabsueie

⁶ Eta Wiköl Batse'r kë wa kawö mène ie'pa a Jesús tté buaë pakök ká kiè Asia eë. E' kuëki ie'pa tkami ká kiè Frigia ena Galacia ⁷ demi ká kiè Misia e' kköröwa eë. Eta ie'pa tò ima'wé shkëkwá ká kiè Bitinia e' a, erë Jesús Wiköl kë wa kawö mène ie'pa a. ⁸ E' kuëki ie'pa tkami yësyësë Misia kker demi ká kiè Tróade dayë kkö a wé kanò irirke eë. ⁹ Eta nañewe Pablo tò ì sué kabsueie. Ie' tò wëm sué eköl, e' dör ká kiè Macedonia e' wak. E' dur shkë'ka ta ikköché ia: “Be' shkötkö Macedonia sa' kimuk.” ¹⁰ Pablo tò e' sué one ta bet sa' dali iémi mitke

Macedonia. Sa' wā ijcher buaë tō Skëköl kī ikiane tō sa' tō Jesús tté buaë pakè ká e' kī.

Alaköl kiè Lidia e' erblé Jesús mik

¹¹ Etā sa' e' iékā kanò a Tróade, míyal yësyësë ká kiè Samotracia ee. Bule es tā sa' demi ká kiè Neápolis ee. ¹² Eē tā sa' míyal klō kī dō ká kiè Filipos ee. Ká e' a romawak tso' taië. E' dör ká bua'buā atē Macedonia. Eē sa' sené ká tkël ká skel ulatök. ¹³ Judiowak eno diwō tā sa' e' yélur míyal di' kkömik wé sa' tō ibikeitsè isalema judiowak wā ká tso' ttoie Skëköl tā ee. Mik sa' tō ikué, etā ee sa' e' tulésēr Jesús tté buaë pakök alakölpa ñi dapa'wékā e'pa a. ¹⁴ Ie'pa eköl kiè Lidia, e' dör ká kiè Tiatira e' wak. Ie' dör datsi' bua'buā daloshdalosh ese wataukwak. Ie' tō Skëköl dalöieke taië. Skëképa tō ie' er ñi'wé as Pablo ttöke kos e' klö'uitō mokië. ¹⁵ Etā ie' e' wöskué iyamipa tso' ie' u a e'pa tā. E' ukuökī tā ie' tō sa' a iché kröröe:

—A' ibikeitsè tō mokië ye' dör Jesús mik erblökwak, e' tā a' klönúia ye' ska'.

Es ie' tō sa' ké klönukia ie' ska'.

Pablo ena Silas wötënewā s'wōto wé a Filipos

¹⁶ Ká et tā sa' mirwane wé s'ttöke S'yë tā ee. Sa' mirwāia tā pè' busi kuéwā sa' tō eköl, e' a wimblu sulusi tso' eköl, e' wa íyi tötkekeitō. Wēpa welepa tō ie' tō'ttsa ie'pa a kaneblok íyi tötök, e' ské klö'weke ie'pa tō taië e' a. ¹⁷ Busi e' shkëmi Pablo ena sa' itökī. Ie' ardatse:

—Wēpa ikképa dör Skëköl íyi ulitane tsatā e' kanè mésopa. Ie'pa tō s'tsatkè ñalé e' tté pakeke a' a.

18 E' wambléitō ká taië, bata ekkē tā Pablo uluneka taië. Ie' e' wotréene tā ichéitō wimblu sulusi tso' busi a e' a:

—Jesucristo ttō wa ye' tō be' a ichè be' e' yōttsa ie' a.

E' wōshaë tā wimblu sulusi e' yéttsa ia.

19 Mik busi wōkirpa tō isué tō inukōl kē dē'ia ie'pa ulà a busi batamik, etā ie'pa tō Pablo ena Silas klō'wéwā tsémirak wé ttē shulōkwakpa tso' eë.

20 Ie'pa tō ikkatérak ttē shulōkwakpa a tā ichérakitō:

—Wēpa ikkēpa dör judiowak. Taië ie'pa tso' sa' shutiuk. 21 Sa' dör romawak, e' kueki kē sa' a kawō mēne ie'pa tō s'wōbla'wēke sēne wa e' klō'uk ena e' wà uk.

22 Etā ká e' wakpa biteshka Pablo ena Silas ki. Etā ishulōkwakpa tō idatsi' yōktsa kē iki tā ippök kē darērēē kal wa. 23 Ibunerak siarē wōtéwarakitō s'wōto wé a. Tā ichérakitō s'wōto wé wōkir a tō ikkō'nú bua'iewā as kē itkōyal. 24 Mik ie' a kawō e' mēne, etā ie' tō Pablo ena Silas wōtéwā iwé wōtēulewā bua'iewā, ese a. Ie' tō ie'pa klō tiéwā kaltak wōbiule s'klō wōtowā ese a. Es iméarakitō.

25 Ká de ká shabōts etā Pablo ena Silas tso' ttök Skököl tā ena ittseittsök. Imalepa tso' ittök.

26 E' wōsha tā í tka darērēē. S'wōto wé wōppéitō darērēē. E' wōshaë tā ukkō ulitane kkōburo lone. Ì kos wa ie'pa tso' moulewā, e' wōtsērolone. 27 S'wōto wé wōkir ti'neka. Mik ie' isué tō ukkō kos tso' áie tā ibikeitséitō s'tso' wōtēule e' kos tkayal. E' kueki itabē kuéttšaitō e' ttowaie. 28 Erē Pablo aneka:

—¡Kē be' e' ttōkwā! Sa' tso'ia ulitane.

29 Etā s'wōto wé wōkir tō bö'wō kié tā itunewā Pablo ena Silas ska'. Eë ie' e' tkéwā kuchē ki ie'pa

wōa painéka suane tajë. ³⁰ Etā ie' tō ie'pa yéttsa u'rki ta ie'pa a ichaké:

—A kékëpa, çì uk ye' kawōta e' tsatkoie?

³¹ Ie'pa ie' iüté:

—Skékëpa Jesús mik be' erblō etā be' tsatkërdaë ñies be' yamipa tsatkërmi es.

³² Etā ie'pa tō Skékëpa tté paké ie' a ena iyamipa kōs tso' iu a, e'pa a. ³³ Etā e' nañewe ulatök s'wōto wé wōkir tō ie'pa tsémi e' ta. Ie'pa shka'ule tajë e' kapeyéitō. Etā ie' ena iyamipa kōs e' wōskuélor. ³⁴ E' ukuökī ta ie' tō itsémirak iu a ta itierakitō. Ie' ena iyamipa e'pa erblé Skéköl mik, e' kuëki ie'pa kōs ttsë'ne buaë.

³⁵ Ká ñine ta ishulökwakpa tō ishkëkipa patkëmi ichök s'wōto wé wōkir a tō Pablo ena Silas ömine.

³⁶ S'wōto wé wōkir tō iché Pablo a:

—Sa' shulökwakpa tō ye' a kawō mé a' ökmine. E' kuëki a' yüne bèrë.

³⁷ Erë Pablo tō iché ia:

—Sa' dör romawak* Ie'pa tō sa' buk sulitane wōshaë kam sa' shulir e' yöki. Sa' wötë'waitō s'wōto wé a. I'ñe ta ie'pa ki sa' kiane èmine akir. Ie'pa kë a kawō ta iwoie es. As ie'pa wákpa bitu sa' ökmine.

³⁸ Etā shkëkipa tō ttè e' chéne ishulökwakpa a. Mik ie'pa ittsé tō Pablo ena Silas dör romawak, etā tajë ie'pa suane. ³⁹ Etā ie'pa míyal Pablo ena Silas ska' ta ichérakitō:

—Ì sulu wamblé sa' tō a' ki e' olo'yö sa' ki.

Etā iémine ta ikköchéрак ia: “A' e' yölor sa' ká ki.”

⁴⁰ Etā Pablo ena Silas yënettsa s'wōto wé a míyal

* **16:37** Romawak: Pablo ditséwö dör judiowak erë ie' yami bak e' wële e' yö' romawakie, e' kuëki ñies ie' dör romawak.

Lidia u a iyamipa weblök. Ie'pa pablérakitö eta imíyal.

17

Tesalónica wakpa tsirineka Jesús tté kueki

¹ Pablo ena Silas tkami ká kiè Anfípolis ena ká kiè Apolonia demirak ká kiè Tesalónica wé judiowak wá ñi dapa'wö wé tso' ee. ² Eta Pablo dewa e' wé a eno diwö wa wes ie' wöblar es. Ee ie' kapaké ie'pa ta Skököl yëkkuö wa eno diwö mañat. ³ Ie' tö ikkaché ie'pa a tö itso' kitule Skököl yëkkuö ki tö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' tterawa ta ishkerdakane. Ie' tö iché ie'pa a:

—Jesús pakök ye' tso' a' a, e' wák dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'.

⁴ Judiowak welepa erblé Jesús mik, ta ie'pa de Pablo ena Silas kíie. Ñies griegowak tö Skököl dalöieke wes judiowak es, esepa taië erblé Jesús mik ena alakölpá dalöiërta' esepa taië erblé imik ñies. ⁵ Erë e' tö judiowak malepa uluwéka taië. Eta wëpa sulusipa tso' éme ñala ki, esepa kiérakitö pë' dapa'uk taië, e'pa kí uluwérakitö ta imíyal kësik wa pë' malepa uluukka. Eta itkawarak kësik wa Jasón u a Pablo ena Silas yulök yëttsa mè imalepa ulurke taië e'pa ulà a. ⁶ Erë kë iwá ikunerak ee. E' kueki Jasón ena iyamipa welepa e'pa kuémirakitö ká e' wökirpa wöa ta ichéitörak aneule:

—Wëpa ikképa tö ká ulitane wakpa tsirio', e'pa de íe ñies. ⁷ Jasón tö ie'pa kiéwa iu a. Ie'pa ulitane tso' ichök tö se' blú kibi dör kua'ki, e' kiè Jesús. Ie'pa tö sa' blú kibi e' ttè dalösewéwa.

⁸ Mik pë' ulitane ena iwökirpa tö ttè e' ttsé, etä ie'pa shütineka taië. ⁹ Erë Jasón ena iyamipa kërakitö inuköl mukat iwà kkachöie tö ie'pa datskene ishulök ta iéminerakitö.

Pablo ena Silas tö Jesús tté paké Berea wakpa a

¹⁰ Ká tuinetke etä bet iyamipa tso' Tesalónica e'pa tö Pablo ena Silas patkëmi ká kiè Berea ee. Ie'pa demi Berea etä imíyal judiowak ñi dapa'wo wé a. ¹¹ Judiowak e'pa er dör buaë judiowak tso' Tesalónica e'pa tsata. Ie'pa tö Jesús tté kí ttsé er bua' wa. Kekraë ie'pa tö Skëköl yëkuö suekewa bua'iewa isuöie tö ì ché Pablo tö e' yëne ö kë iyëne. ¹² Es taië ie'pa erblé Jesús mik. Ñies taië griegowak erblé imik alakölpä dalöiërta' ena wëpa ñies. ¹³ Erë mik judiowak serke Tesalónica e'pa wä ijchenewa tö Pablo tso' ñies Berea Skëköl tté pakök, etä imíyal ee. Ie'pa tö Berea wakpa dapa'wëmi shütiwëmi Pablo ki. ¹⁴ Erë s'yamipa tso' Berea, e'pa tö Pablo ké e' yöksa ta ipatkëmi dayë kkömik. Erë Silas ena Timoteo e' tséat Berea. ¹⁵ Wépa wä Pablo mirwä, e'pa wä imí dö ká kiè Atenas ee. E' ukuöki ta ie'pa biteyalne. Pablo tö ie'pa ka' ichök Silas ena Timoteo a tö “a' kiè bet.”

Pablo tö Jesús tté paké Atenas wakpa a

¹⁶ Pablo tso' Silas ena Timoteo kinuk Atenas, e' dalewa ie' tö isué tö ká e' wakpa wä iyi diököl tso' dalöie, ese tso' taië. E' tö ie' tsiriwëka taië. ¹⁷ E' kueki judiowak ñi dapa'wo wé a ie' kapaköke judiowak ta ena pë' kë dör judiowak erë Skëköl dalöieta' esepa ta. Ñies ie' kapaköke kekraë Atenas wakpa ta wé ie'pa döke taië iyi tauk ee. ¹⁸ Ñies

ie'pa wöbla'ukwakpa welepa kiekerakitö epicúreo wakpa* ena estoico wakpa†, e'pa ñi iutémi Pablo ta. Ie'pa welepa tö ie' cheke i' es:

—¿Ì kabeweke s'ñeñe diö tö?

Ie'pa welepa skà tö icheke:

—Ttseskua e' dör kékölpa tsakïë dalöieke ká bár wakpa tö e'pa tté pakökwak.

Pablo tso' Jesús kötewā shkenekane e' tté buaë pakök e' kuëki ie'pa tö ie' ché es. ¹⁹ E' kuëki ie' tsémirakitö wé ie'pa e' dapa'uke tté tsakïë pakarke ese ttsök ee. Ká e' kiè Areópago. Ta ichakérakitö:

—Ttè pa'alì pakeke be' tö, ¿e' pakèmbö sa' a? ²⁰ Ttè pakeke be' tö, e' kě ttsëule sa' wā, e' kuëki e' kiane jchenukwā sa' ki ¿ima e' wà dör?

²¹ Atenas wakpa kos ena ká kuā'ki wakpa serke Atenas, e'pa ulitane tö ttè pa'alì ttseke ese è pakeke ñi a kekraë.

²² Eta Pablo e' duéka ie'pa shuā Areópago wé a ta ichéitö:

“A Atenas wakpa, ì kos suéyö, e' wa ye' wā ijcher tö a' tö kékölpa tsakïë dalöieke. ²³ Mik ye' tkami a' ká shuā, eta wé a' tö kékölpa ñe' dalöieke ese ké suéyö taië. E' shuā ye' tö ká' tso' idalöioie ese kué et e' ki itso' kitule i' es: ‘Skéköl eköl kě jcher se' wā tö yi idir, e' dalöioie’. Ie' dalöieke a' tö, eré a' kě wā ijcher tö yi idir. Skéköl e' pakeke ye' tö a' a.

²⁴ “Ie' tö ká ulitane ena íyi ulitane tso' iki e' yö'at. Ie' dör ká jaì ena ká i' e' kos wák. Ie' kě serku' Skéköl

* **17:18** epicúreo wakpa: E' wakpa tö iklö'wé tö s'ser e' wà bua'ie dör ttsë'ne buaë. Ttè e' wa s'wöbla'weke ie'pa tö. † **17:18** estoico wakpa: E' wakpa tö iklö'wé tö s'ser e' wà bua'ie dör se' e' kkö'nù i sulu kos e' yöki. Ttè e' wa s'wöbla'weke ie'pa tö.

wé yöule s'ditsö wa ese a. ²⁵ Sulitane serke ie' mik. Ñies íyi ulitane kiane se' k_i senoié, e' mekeitö se' a k_ekraë. E' kuek_i ie' k_e k_i ikiar tö se' ie' k_imè ì wa.

²⁶ “Wëm eköl ë wa ie' tö se' ditsöwö ulitane alöwé. Ie' tö se' ké senuk ká wa'ñe. Mik ie' tö ká i' yö', etá ie' tö se' katatè'atbak tö mik se' sermi, wé se' sermi ditséwö wa ditséwö wa. ²⁷ Ie' tö se' katatè'at es as se' tö ima'ù yulè isalema sö ikuëmi. Erë mok_i ie' k_e ku' kamië se' yök_i. ²⁸ E' dör w_es yile tö iché es, e' tö iché: ‘Skököl mik se' serke se' shköke, ie' wa se' tso'.’ Ñies e' dör w_es a' wákpa ttsököl eköl tö iyè'at es, e' tö iché: ‘Sulitane dör Skököl aleripa.’ ²⁹ Se' dör Skököl ditséwö, e' kuek_i k_e se' káne ibikeitsök tö ie' dör w_es íyi diököl yöule se' wá orochka wa ö inukölchka wa ö ákchka wa es. E' kos yuésö w_es se' ibikeitsè es w_es se' wákpa a iyör es. Erë Skököl k_e dör es. ³⁰ Iaiäe tá k_e se' wá ijcher tö w_es ie' dör, e' kuek_i e' nu_i tköo'atbak ie' tö ie'pa k_i. Erë i'ñe tá ie' tso' ichök ká ulitane wakpa a tö a' kawötá er mane'uk. ³¹ Skököl tö idiwö me'atbak wekké alè tá ie' tö sulitane shuleraë yesyésë wëm eköl tkè'kaitö e' wa. Wëm e' kōtewá erë ishkeo'kane Skököl tö, e' wa ie' tö iwà kkaché sulitane a tö mok_iie wëm ñe' tkè'kaitö.”

³² Erë mik Atenas wakpa tö ittsé tö Pablo tö s'du'wá shkenekane e' ché, etá ie'pa welepa tö ie' wayué, erë welepa skà tö iché:

—Ï pakeke be' tö, e' skà ttsèmi sa' tö iëtökichane.

³³ Etá Pablo míá. ³⁴ Erë wëpa welepa míyal Pablo tá, tá e'pa erblé Jesús mik. Ie'pa e' shuá Dionisio tso'ñak, e' dör Areópago wökirpa eköl. Ñies alaköl eköl kiè Dámaris ena pè' skà tso'ñak ishüa.

18

Pablo míḗ Corinto

¹ E' ukuökḗ tḗ Pablo e' yéttsḗ Atenas míḗ Corinto.

² Ee wēm kuéwḗitō eköl dör judiowak kiè Áquila, e' dör ká kiè Ponto e' wak. Ie' alaköl kiè Priscila. Ie'pa bak senuk Roma atḗ Italia ee. Ie'pa dē'bitu erpa Corinto. Ká tso' tseë romawak tté dikḗḗ e' wökir kibi kiè Claudio, ie' tō judiowak kos serke Roma e' yökulur patké. E' kueḗḗ Áquila ena ilaköl e' yē'lur Roma demi Corinto. Pablo míḗḗ ie'pa pakök. ³ Ie' kanè dör ie'pa kanè ese ē, e' kueḗḗ ie' e' tséat ie'pa tḗ kanēblök. Kanè e' dör iyiwak kkuölit yueke üie tsēmi ese kané. ⁴ Eno diwö bit ekkē Pablo mi'ke judiowak ñi dapa'wō wé ḗ. Ee ie' tō Jesús tté pakeke ie'pa ulitane ḗ. Ie' tō judiowak ena pē' kē dör judiowak e'pa ulitane pableke ḗs ie'pa erblō Jesús mik.

⁵ Mik Silas ena Timoteo tso' Macedonia, e'pa demirak Corinto, etḗ Pablo kē kanēblēneḗḗ Áquila tḗ. E' skéie ie' e' mé Jesús tté buaē e' ē pakök kekraē. Ñies ie' tō judiowak pablé kekraē tō Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. ⁶ Erē ie'pa wötkémi Pablo tḗ tḗ iché suluē. E' kueḗḗ ie' datsi' wöppée iwà kkachoie tō ie' kē kḗ inuḗḗ ku' tḗ iché iarak:

—A' weirdaē siarē, e' wiie a' wákpa iane. E' kē wēneḗḗ ye' wökḗ. I'tami ye' míḗḗ pē' kē dör judiowak esepa pattök.

⁷ Etḗ Pablo e' yéttsḗ judiowak ñi dapa'wō wé ḗ míḗḗ wēm kiè Ticio Justo, e' u ḗ senuk. Wēm e' tō Skököl dalöieke tajē. Ie' serke judiowak ñi dapa'wō wé o'mik. ⁸ Wēm kiè Crispo, e' dör judiowak ñi dapa'wō wé, e' wökir. Ie' erblé Skökēpa Jesús mik

iyamipa kōs e' ta. Es ñies taië Corinto wakpa tō Jesús tté ttsé ta ierblérak imik ta ie' wöskuélor. ⁹ Ká et nañewe Skëkëpa Jesús tō Pablo a iché kabsueie: “Kë be' suanuk. Ye' tté kī pakō kekraë. Kë be' siwa'blök. ¹⁰ Ye' tso' be' ta. Kë yi a ì sulu wamblënuK be' kī yës. Ye' wa pë' tso' taië ká i' kī.” ¹¹ Es Pablo atë duas ek kī shaböts Corinto ie'pa wöbla'uk Skëköl ttë wa.

¹² Mik Galión bak Acaya wökirie, etä judiowak serke Corinto e'pa ñi dapa'wëka Pablo naméie ie' tsémi ttë shulo wé a. ¹³ Ie'pa tō Pablo kkaté Galión a ta iché ia:

—Wëm i' tso' sa' pablök tō Skëköl dalöiö sa' tō, erë kë dör wes ttë dalöiëno meneat sa' a e' tō ichè es.

¹⁴ Pablo ttémitke ta Galión tō iché judiowak a:

—Moki ì sulu wamblöpaitö, e'ma ye' tō a' ttö ttsèmi. ¹⁵ Erë a' tso' ñi wöñatkök ttë kī ena wëpa welepa kiè kī, ena a' wákpa ttë dalöiëno e' kī, e' kuekī e' shulö a' wákpa tō. Ye' kë tō ttë ese shulë.

¹⁶ Etä Galión tō ie'pa uyéttsa ttë shulo wé a. ¹⁷ Etä pë' tso' taië e'pa tō wëm kiè Sóstenes dör judiowak ñi dapa'wo wé wökir, e' klö'wëwa ppérakitö ttë shulo wé wöshaë. Erë e' kī Galión kë tkine yës.

Pablo dene Antioquia

¹⁸ Pablo e' tséatia taië Corinto. E' ukuökī ta ie' e' chéat iyamipa a ta imía ká kiè Cencreas wé kanò irirke ee. Etä ee ie' e' iéka kanò mi'ke Siria ese a. Áquila ena Priscila mitke ie' ta ñies. Kam ie' e' iöka kanò a, etä ie' tsä téé manene. E' wéitö ittë me'itö Skëköl a e' blóie wes iyè'itö es. ¹⁹⁻²¹ Mik ie'pa demi ká kiè Éfeso ee, etä Pablo mía judiowak ñi dapa'wo wé a Jesús tté buaë pakök judiowak ñi dapa'uke ee,

e'pa a. Ie'pa tö iché ia taië: “Be' e' tsúatia sa' ta.” Erë kë ie' e' tsakat. Ie' e' chéat ie'pa a ta ichéitö: “Skököl kī ikiane, e'ma ye' skà dörane a' pakök.” Áquila ena Priscila e' tséat senuk Éfeso.

E' ukuökī ta Pablo e' iéka kanò a ta imía. ²² Mik idemi Cesarea ta imía Jerusalén Skökëpa Jesús icha erule e'pa shké'uk. E' ukuökī ta imía Antioquia. ²³ Ee ie' sené ekuölö. E' ukuökī ta iskà míane Galacia ena Frigia, ká e' kos a Jesús ttökatapa er diché kī iök.

Apolo tö Jesús tté paké Éfeso wakpa a

²⁴ E' kéwö ska' ta wëm eköl kiè Apolo dör judiowak, e' de Éfeso. Ie' datse ká kiè Alejandría ee. Ie' dör wëm ttö buaë ese. Ie' wa Skököl yëkkuö suule buaë. ²⁵ Ie' yöule buaë Skököl ñalé tté wa. Ie' tö s'wöbla'wëke kaneë yësyësë Jesús tté wa. Erë ie' kë wa Jesús tté jcher seraa. Ie' wa Juan S'wöskuökwak, e' tté è suule. ²⁶ Ie' ttémi judiowak ñi dapa'wo wé a, kë suane. Eta mik Priscila ena Áquila tö ie' kapaköke e' ttsé, eta ikiémirakitö iu a. Ta ee ie'pa tö ie' kī wöbla'wé buaë Skököl ñalé tté wa. ²⁷⁻²⁸ E' ukuökī ta ie' shkak ká kiè Acaya ee. E' kuëkī iyamipa serke Éfeso, e'pa tö ie' kimé. Yëkkuö shtérakitö Jesús ttökatapa tso' Acaya, e'pa a as ie'pa tö ie' kiöwa buaë. Mik ie' demi Acaya ta wépa erblë'bak Jesús mik Skököl er buaë ché ie'pa a e' kuëkī, esepa kimé taië ie' tö. Ie' e' alöke judiowak kī ie' tté wa sulitane wörkī. Ie' tö ie'pa siwa'blöwëke. Ie' tö ikkacheke yësyësë Skököl yëkkuö wa tö moki Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Es ie' tö iyamipa kimé.

19

Pablo tō Jesús tté buaë paké Éfeso wakpa a

¹ Apolo tso'ia Corinto e' dalewa Pablo tkami kabata wa demi Éfeso. Ee ie' tō Jesús ttōkatapa welepa kué. ² Ie' tō ie'pa a ichaké:

Mik a' erblé' Jesús mik eta ¿Wiköl Batse'r dē' a' ki? Ie'pa tō iüté:

—Kē sa' wā ittseule tō Wiköl Batse'r tso'.

³ Pablo tō ie'pa a ichaké:

—Eta ¿wöskué wése wa a' wösune?

Ie'pa iüté:

—Juan s'wöskué e' wa.

⁴ Ie' tō iché iarak:

—Wépa er mane'wé Skököl a, esepa wösuk Juan tō. Erē ie' tō iyē' ie'pa a tō wēm datse' ie' itōki e' mik ie'pa ké erblök.

⁵ Ttē e' ttsérakitō tā iwöskuélor Sköképa Jesús ttō wa. ⁶ Pablo ulà méka ie'pa ki tā Wiköl Batse'r debitu ie'pa ki tā ie'pa ttēmi ttō kua'ki kua'ki wa. Ñies i mé Skököl tō ie'pa a chē, e' ché ie'pa tō. ⁷ Seraa ie'pa dōka dabom eyök ki bōl (12) wēpa.

⁸ Si' mañat Pablo shkére judiowak ñi dapa'wo wé a, ee Jesús tté pakéitō kē suane. Ie' tō ie'pa pableke taiē as ie'pa e' tiüwā i blúie Skököl tso' e' tté dikia.

⁹ Erē ie'pa welepa wökir darērēē, e' kuēki ie'pa kē wā ttē e' klōne. Ie'pa tō Jesús dör se' ñala e' tté ché suluē sulitane kukua. Eta Pablo e' skéttsa ie'pa yöki. Wépa detke Jesús ttōkatapaie e'pa tsēmi e' tā dō wé wēm kiē Tirano e' wā u tso' s'wöbla'woie ee. Ee Jesús tté pakeke Pablo tō kekraē. ¹⁰ Es iwéitō dō duas bök. Sulitane serke Asia, judiowak ena pē' kē dör judiowak, e'pa tō Sköképa Jesús tté ttsé. ¹¹⁻¹² Ì

kē or yi a ese wé Skëköl tō kibiie Pablo wa tkōka imalepa tsata dō tsamo ena datsi' dōne ie' mik ese mi'kerak iwā wēpa kirirke esepa ska' tā ibuanene tā wimblupa sulusi e' yélur ie'pa a.

¹³ Erë judiowak welepa shkōrami ñala kī wimblupa sulusi yökulur pē' a. E'pa tō iché 'ima'ùsō Skëkēpa Jesús ttō wa.' Ie'pa ichémi wimblupa sulusi a i' es: "¡A' e' yölur Jesús pakeke Pablo tō, e' ttō wa!"

¹⁴ Es wēm kiè Esceva e' ala'r dōka kul e'pa tō ima'wēmi ñies. Esceva dör judiowak sacerdotepa wōkirpa e' eköl. ¹⁵ Erë etökicha tā wimblu sulusi tō ie'pa iüté: "Yi dör Jesús e' jcher ye' wā. Ñies yi dör Pablo e' jcher ye' wā. Erë za' dör yi?"

¹⁶ E' wōshaë wēm a wimblu sulusi tso', e' uneka ie'pa kī. Ie' e' aléka ie'pa kī idiché taië wa. Ie'pa ppéitō siarë. Ie'pa e' yélur tkayal sume shka'ule taië. ¹⁷ Éfeso wakpa kōs, judiowak ena kē judiowak, e'pa wā ijchenewa. Taië ie'pa suane. Es Skëkēpa Jesús tté kī buneka taië.

¹⁸ Taië pē' erblé Jesús mik esepa debitū ì kōs wamblë'rakitō suluë e' chōkka sulitane kukua. ¹⁹ E'pa shuā taië ie'pa awápa tso'ñak. E'pa kōs wā iyëkkuō tso'rak iwā wakanewë, ese debitū tā iña'wēwa sulitane wōshaë. Ie'pa tō iyéttsa kōs yëkkuō e' ské dör tā idettsa inuköl taië. E' dör ie'pa inuköl dōka 50.000 ekkë. ²⁰ Es Skëkēpa Jesús tté kī buneka taië. Sulitane tō isuë tō ttè e' diché tā' taië.

²¹ E' ukuōkī tā Pablo ibikeitsé: "Ye' mi'ke ká kiè Macedonia ena Acaya e' wakpa pakök. E' ukuōkī tā ye' michoë dō Jerusalén. Eë tā ye' kawōtā shkōk dō Roma ñies."

22 E' ukuöki ta ie' kimukwakpa böi, Timoteo ena Erasto, e'pa patkémiitö dö Macedonia, e' dalewa ie' ateia Asia ekuölö.

Éfeso wakpa shutineka taië

23 E' kéwö ska' Éfeso wakpa shutineka taië Jesús dö Se' ñala e' tté kueki. 24 Wëm tso' eköl kiè Demetrio e' dö iyi diököl yuök inukölchka wa e' stë. E' tö Éfeso wakpa Këköl kiè Artemisa wak dö alakölie, e' wé diököl yueke inukölchka wa. Kanè e' wa ie' ena ikanè mésopa inuköl klö'uke taië. 25 Ikanè mésopa dapa'wékaitö imalepa kanëblöke kanè ese ë a e'pa ta, ta ichéitö: “A këkëpa, a' wa ijcher tö kanè i' wa se' inuköl klö'uke. 26 Erë a' isué, a' ittse tö Pablo e' tso' ichök tö iyi diököl yuekesö dalöie skëkölie, e' kë dö skëköi moki. Taië pë' tö ttë e' klö'wétke ie Éfeso ñies Asia kos e' a. 27 E' dö suluë. E' tö se' kanè sulu'wëmiwa. Ñies Artemisa, se' këköi taië, e' wé dalösewewamiitö. Se' këköi taië dalöiërta' taië Asia ena ká wa'ñe, e' dalösewewaraitö.”

28 Mik ttë e' ttséraitö, eta ilunekarak taië. Eta ianekarak: “Artemisa dö Éfeso wakpa këköi, e' dö këköi taië.”

29 Eta Éfeso wakpa kos aláneka taië. Wëpa datse böi Macedonia. Eköl kiè Gayo iëköi kiè Aristarco, e'pa dö Pablo wapiepa, e'pa tso'ñak ee. Éfeso wakpa tö ie'pa böi klö'wéwa kuémi dö wé ie'pa ñi dapa'uke e' wé a. 30 Eta Pablo shkakwa ee ttök ie'pa ta, erë Jesús ttökatapa malepa kë wa ianemi. 31 Ñies Asia wökirpa welepa éna Pablo dalër taië, e'pa tö ttë patké Pablo a: “Kë be' minukwa ee.”

³² E' dalewa Éfeso wakpa daparke e'pa shutineka tajë. Ie'pa arkekarak tajë. Ikibiiepa kë éna iwà ane iök ie' dapa'wérak. E' kueki eköltëpa arke kua'ki, iëköltëpa arke kua'ki. ³³ Eta judiowak tö wëm kië Alejandro e' tsémi patkëule duéser sulitane wörki, e' kueki pë' welepa tö ibikeitsé tö ie' wöki iwërke. Eta ie' tö ikkaché ulà wa tö “A' siwa'blö. Ye' ttöke judiowak tsatkoie.” ³⁴ Erë mik ie'pa wa ijchenewa tö ie' dör judiowak, eta ie'pa skà e' kékane anuk: “Artemisa dör Éfeso këköl. E' dör këköl tajë.” Es ie'pa arkerak dö hora böt.

³⁵ E' ukuöki ta ká wökirpa yëkkuö shtökwak, e' tö pë' ké siwa'blökwä. Ie' tö iché ie'pa a: “A Éfeso wakpa, ká ulitane wakpa wa ijcher tö se' dör Éfeso wakpa e'pa dör se' këköl tajë Artemisa e' wé kkö'nukwakpa, ñies ie' diököl anebitü ká jai a, e' kkö'nukwakpa. ³⁶ Kë yi a iyërpa tö kë idör es. E' kueki a' siwa'blölor. Kë ì wamblar kë bikeitsule buaë. ³⁷ Wëpa i' debitü a' wa, e'pa kë wa ì blëulewa se' këköl wé a. Ie'pa kë wa se' këköl yëule suluë. ³⁸ E' kueki Demetrio ena ikanè mésopa, ie'pa éna yile kkatok, e' ta as imi'rak ikkatök ttè shulökwakpa a ena s'wökirpa a. E'pa tso' kaneblök ttè shulo wé a. Eë ie' tsatkömirak ñi wöshaë. ³⁹ Erë ì skà kianeia a' ki yënoie, e' ta e' choie a' kawötä mik se' daparke wes ikanewekesö es eta. ⁴⁰ Ì tka ierö i'ñe, e' ki s'wökirpa tö se' kkatëmi. Kë iwà ta' mokië, e' kueki ie'pa tö se' kkaté iki, e' ta kë se' a e' tsatkënik iyöki.” ⁴¹ Ie' tté one ta ichéitö ie'pa a, “A' yúshka.”

20

Pablo míq Macedonia ena Grecia

¹ Éfeso wakpa shuṭineka, e' olone ta Pablo tö Jesús ttökatapa kiéttsa pattè. E' ukuöki ta ie' e' chéat ie'pa a ta imía Macedonia. ² Ie' tkami ká e' wa'ñe iyamipa pattök, e' tö ie'pa er kuwé taië. E' ukuöki ta ie' mía Grecia. ³ Ee ie' sené si' mañat. Ie' tso'tke kanò klö'uk shkomi dö Siria, e' shua ta ie' wa ijchenewa tö judiowak ileritsétke ie' ttowa. E' kueki ie' míane klö wa tkamine Macedonia. ⁴ Ie' wapiëpa dör kul. Eköl kiè Sópatro, e' dör Berea wak, iyé kiè Pirro. Iëköl kiè Aristarco. Iëköl kiè Segundo, e' dör Tesalónica wak. Iëköl kiè Gayo, e' dör Derbe wak. Iëköl kiè Timoteo. Ñies wëpa bøl dör Asia wakpa, e'pa kiè Tíquico ena Trófimo. ⁵ Wëpa ekkëpa mía kewe sa' yöki sa' kinuk ká kiè Tróade ee. ⁶ Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa e' kèwö tka, eta sa' e' yélur Filipos mía kanò ki dö Tróade. Ká skel ukuöki ta sa' demi Tróade, eta ie'pa kué sa' tö ee. Ee sa' e' tséat ká kul.

Pablo tö ttè bata paké Skëkëpa Jesús icha erule tso' Tróade, e'pa a

⁷ Eno diwö tuinetke ta sa' e' dapa'wéka ñita Jesús kötewa e' kèwö tkö'uk. Pablo tso' iyamipa ta kapakök. Ie' kawöta e' yöktsa bule es, e' kueki ie' kapaké dö ká shaböts. ⁸ Sa' dapaneka u kakkeë e' a. Taië bö'wö tso' wötskiuleka ee. ⁹ Duladula tkër eköl ukkö tsitsir ki, e' kiè Eutico. Pablo tso' kapakök taië e' dalewa Eutico shtrinewatke kapakwatke. Bata ekkë ta ikapowa ta ibrutanemi döttsa iski. Eta ikéka ie'pa tö erë iduowaie. ¹⁰ Eta Pablo dur kákke, e' e' éwa ta ie' e' méka duladula bata ki, ipaklö'wéwaitö ta ichéitö:

—Kë a' tkinukia. Itso' ttsë'ka.

11 E' ukuöki ta Pablo tkakane kákke ta Jesús kötewä e' kέwö tkö'wéitö ie'pa ta. Etä ie' kapakéiä dö ká ñine ekké ta imía. 12 Etä duladula tsémirakitö ttsé'ka iu a. E' tö ie'pa ulitane kí ttsé'wékä buaë.

Pablo e' yéttsa Tróade mía Mileto

13 Sa' míyal kewe Pablo yöki kanò ki dö ká kiè Aso ee. Pablo wák shkak klö wa dö ee, e' kueki sa' kawö me'attke ie' ta ñi kinuk ee. 14 Mik sa' tö ie' kué, etä ie' e' iéka sa' ta kanò ki ta sa' míyal ká kiè Mitilene ee. 15 Ta sa' michoë. Bule es ta sa' tkami ká kiè Quío, e' wöshaë. E' bule es ta sa' demi wé kanò irirke kiè Samos ee. E' bule es ta sa' mía Mileto. 16 Pablo shkakmi bet dö Jerusalén Pentecostés kέwö tkö'uk, e' kueki sa' mineyal es. Pablo kë e' wöklö'wak taië Asia, e' kueki ie' kë dè' Éfeso.

Pablo kapaké Skéképa Jesús icha erule tso' Éfeso e' wökirpa ta

17 Pablo tso' Mileto e' tö Skéképa Jesús icha erule tso' Éfeso e' wökirpa tsuk patké ñi dapa'uk ie' ta. 18 Mik idebiturak, etä Pablo tö iché iarak:

—Wes ye' sené a' shua ye' tsá dè'bitu Asia e'tami, e' jcher buaë a' wa. 19 Erë judiowak ileritseke ye' tsaiök e' ye' rreweke taië, erë kekraë ye' e' wöawa diöshet ta Skéképa Jesús kané uk ye' bak a' shua ië wa i wa. 20 Ñies a' wa ijcher tö ttè buaë a' kimioie, ese kë blénewa ye' wa yés a' yöki. Ese wa ye' bak a' wöbla'uk sulitane wörki, ñies u a u a. 21 Ye' bak ichök wö yésyësé wa judiowak a enä pè' kë dör judiowak esepa a: 'A' ké er mane'uk Skéköl a. A' ké erblök Skéképa Jesús mik mokie.' 22 I'ñe ye' mitke Jerusalén. Ye' ittsé tö es Wiköl Batse'r ki ikiane. Kë

ye' wā ijcher wēs ye' wēmirakitō ee. ²³ Ká wa'ñe wé ye' dē'ule ee Wiköl Batse'r tō ye' a icheke: 'be' wötērdaē, be' weirdaē siarē, e' ě jcher ye' wā. ²⁴ Ye' a tā ye' ttēwā ö ye' tso' ttsē'ka, kē e' kī ye' tkine. Kanè me' ye' a Skēkēpa Jesús tō, e' ě ewākwa ye' éna er bua'wa. Kanè e' dör Skēköl er buaē chōke siā, e' tté buaē pakök.

²⁵ Ì blúie Skēköl tso' e' tté pakéyö a' a. I'ñe ye' wā ijcher buaē tō a' ulitane kē tō ye' suepaiane. ²⁶ E' kueki i'ñe tā yō ichè a' a mokiē tō a' wēpa kē tsatkēne, e' tā kē ye' iane iwiie. ²⁷ Ì kiane kanewē Skēköl kī, e' tté pakéyö a' a se. Kē ye' wā tté wēne blēnewā yēs a' yōki. ²⁸ E' kueki a' e' kkö'nú. Ñies Wiköl Batse'r tō a' tkē'ka Skēköl ichapa erule e'pa wōkirpaie ikkö'nukrak, e' kueki ie'pa kkö'nú buaē a' tō. Ie'pa to'ttsa Skēköl tō iwák pē wa. ²⁹ Ye' wā ijcher tō mik ye' mía e' ukuōki tā pē' dōraē s'yamipa eukwa wēs chichi sulusi tō iyiwak ewēwa es. ³⁰ Ñies a' shuā wēlepa e' kōrakā s'wōbla'uk kache tté wa as s'yamipa erblé Jesús mik e'pa mi' ie'pa ě itōki. ³¹ A' tso' erki. A' éna ianú tō duas mañal, ñiwe nañewe, kekraē ye' bak a' ulitane pattök eköl eköl iē wa ì wa.

³² Es ye' tō a' méat Skēköl ulà a. Ñies a' méatyö Skēköl er buaē chōke se' a e' tté a. Ie' wā diché tā' a' er diché kī ioie. Ñies ie' wā diché tā' ì kos buaē moie a' a wēs ikablē' imuk ie' icha batse'r esepa a es. ³³ Kē ye' wā yi inuköl ena yi datsi' kkeyēule yēs. ³⁴ Erē a' wā ijcher buaē tō ye' kē bak senuk yi ulà mik. E' skéie ye' kaneblē' ye' wák ulà ì' wa e' kkö'noie. Ñies e' wa ye' tō ye' wapiepa kímé. ³⁵ Es ye' bak a' wōbla'uk kekraē tō s'kawōtä kaneblök

darërëë wépa kě a kanēblēr, ešepa kimoie. Kě se' éna ichökwa tö Skëkēpa Jesús wák tö iyë': "Se' tö ikakmè e' dör ibua'ie se' a, kě dör ikaktsè."

³⁶ Mik Pablo tté one, etā ie' e' tkéwā kuchē kī tā itté Skëköl tā ie'pa ulitane tā. ³⁷ Ie'pa ulitane tso' e' chökāt Pablo a iuke taiē tā ie'pa tö ipaklö'wēmi iwōalattsēmi. ³⁸ Pablo tö ichétke ie'pa a: "A' kě tö ye' suepaiane." E' tö ie'pa eriawé taiē. E' ukuökī tā ie'pa mía ñālemuk dō wé kanò irirke eē.

21

Pablo mía Jerusalén

¹ Mik sa' tö sa' yamipa méat, etā sa' e' iéka kanò a. Sa' míyal yēsēsē ká kiè Cos eē. E' bule es tā sa' míyal ká kiè Rodas eē tā sa' míyal ká kiè Pátara eē. ² Etā sa' tö kanò kué Pátara mi'ke ká kiè Fenicia, e' a sa' e' iéka tā sa' míyal. ³ Sa' tkami tā sa' tö ká kiè Chipre e' sué, e' atē ulà baklī'kka. Etā sa' mir dō Siria. Dalì mir kanò a e' mekeat Tiro, e' kuēkī sa' demi eē. ⁴ Etā Jesús mik erblökwakpa serke eē, e'pa yulé sa' tö tā ikué sa' tö. Sa' sené ká kul ie'pa ska'. Ie'pa tö iché Pablo a Skëköl Wiköl wa: "Be' mú kě mi' Jerusalén." ⁵ Erè ká kul tka sa' kī etā sa' e' yéttsane. Ie'pa kos, ilakölpa ena ila'r, e' yéttsa ie'pa ká a míyal sa' ñālemuk dōmi dayē kkōmik. Eē sa' e' tuléwā kuchē kī ttök Skëköl tā. ⁶ E' ukuökī tā sa' e' chéat ie'pa a tā sa' e' iéka kanò a. Etā ie'pa míyalne iu a.

⁷ Sa' e' yéttsa Tiro demi ká kiè Tolemaida eē. Sa' tö s'yamipa serke eē e'pa shkē'wé. Sa' e' tséat ie'pa ska' ká et. ⁸ E' bule es tā sa' e' yéttsane demi klō wa Cesarea. Eē sa' mí Felipe dör Jesús tté buaē pakökwak e' u a. Ie' dör wēpa kul shukitulebak

Jesús ttekölpa tsá e'pa kimuk, e' eköl. Ie' ska' sa' e' tséat. ⁹ Ie' ala'r busipa doka tkel kam iserdak wépa ta. Ie'pa kos dör Skököl ttekölpa. ¹⁰ Sa' sené ie' ska' elkeë eta wëm debitu eköl datse Judea, e' kiè Agabo. Ie' dör Skököl tteköl. ¹¹ Ie' dewa sa' o'mik ta Pablo kipamo klö'wéwaitö. Ta e' wa ie' e' muéwa iklö a ena iulà a ta ichéitö:

—Wiköl Batse'r tö ichè: “I' es judiowak tö kipamo i' wák, e' muerawa Jerusalén. Ta imerattsa ie'pa tö pé' ké dör judiowak, esepa ulà a.”

¹² Mik sa' tö ttè e' ttsé, eta sa' ena Cesarea wakpa tso'ñak sa' ta, e'pa ulitane kköché taië Pablo a: “Ké be' minuk Jerusalén.” ¹³ Erè Pablo tö iüté:

—¿I' kueki a iuke? E' tso' ye' eriauk taië. Ye' e' méttatke monukwa, ñies ttèwa Sköképa Jesús tté kueki Jerusalén.

¹⁴ Ie' ké wa sa' ttö iütene, e' kueki ké sa' wa i ki yéne ia. Sa' iché:

—As Sköképa tö iü wes ie' ki ikiane es.

¹⁵ E' ukuöki ta sa' dali ié míyal Jerusalén. ¹⁶ Jesús ttökatapa tso' Cesarea, e'pa welepa míyal sa' ta. Ie'pa wa sa' mítser wëm kiè Mnasón, e' u a kapökrö. Wëm e' datse ká kiè Chipre ee. Ie' dör wépa tsá erblé' Jesús mik esepa eköl.

Pablo mía Santiago pakök

¹⁷ Mik sa' deka Jerusalén, eta s'yamipa tso' ee, e'pa tö sa' kiéwa buaë, ittse'nerak buaë. ¹⁸ E' bule es ta Pablo mía sa' ta Santiago pakök. Ñies Sköképa Jesús icha e'pa wökir kibipa tso'ñak Santiago ska' seraa. ¹⁹ Ie' tö ie'pa shke'wé ta i kos wéitö Skököl batamik, pé' ké dör judiowak, esepa shua, e'

pakéitō ie'pa a yēsēsē. ²⁰ Mik e' ttsé ie'pa tō, eta Skékōl kíkēkarakitō tajē. Ie'pa tō iché ia:

—A yami Pablo, be' isué buaē tō *ie* judiowak dōka miles e'pa erblétke Jesús mik. Ie'pa ulitane e' mettsa da'a Moisés ttè dalöiēno e' tsatkök. ²¹ Ie'pa a iyēno tō be' tō judiowak tso' ká kuā'kī kuā'kī kī, esepa wöbla'wēke tō ttè e' olo'yō. Ñies ichekerakitō tō be' tō icheke tō ila'r kurke wēpa, esepa tottola kkuölit kē tar. Ñies ichekerakitō tō be' tō s'wöbla'wēke tō se' judiowak ser e' kē dalöiaria. ²² Ie'pa ulitane wa ijcherdawa tō be' dē'bitu. E' kueki çì wēmi be' tō ie'pa siwa'blöwowa? ²³ Ì cheke sa' tō be' a e' ú. *Ie* sa' shua wēpa tso' tkël kawö me'bak Skékōl a, e' orketke. ²⁴ E'pa tsúmi e' ta, ta be' e' batse'ú ie'pa ta. Kos e' patuè e' pataúbö as ie'pa tsà töttsa manene iwà kkachoie tō kawö me' ie'pa tō Skékōl a e' one. Be' tō iwé es, e' ta judiowak ulitane isueraē tō ì kos kī pē' tso' be' chök suluè e' dör kache. Ie'pa tō isuèmi tō Moisés ttè dalöiēno e' dalöieta' be' tō ñies. ²⁵ Erè s'yamipa kē dör judiowak, esepa a ì bikeitsé sa' tō e' kitmibak sa' tō yēkkuö kī. E' kī sa' tō ie'pa a iyè' tō ie'pa kē kàne chkè meule íyi diököl tso' dalöiè ese a ese katök. Iyiwak pē kē katar. Iyiwak ttéwa kuli' siuleka ese chkà kē katar. Ñies ie'pa kē kàne trēnuk.

Pablo klö'wéwqarakitō Skékōl wé pamik

²⁶ Es Pablo e' yéttsa wēpa tkël, e'pa ta. E' bule es ta ie' e' batse'wé ie'pa ta. E' ukuökī ta ie'pa tkawa Skékōl wé a. Ee Pablo tō ibiyö ché tō mik ta ie'pa batse'ne e' diwö ene ta ie'pa íyi meke Skékōl a iwakpa bil ekkè.

27 Kawö kul shuā ie'pa tso' batse'ne e' erkewatke etā judiowak welepa datse Asia, e'pa tō Pablo sué Skëköl wé a. Ie'pa tō imalepa shutiwéka tā imishkarak Pablo kī iklö'wéwarakitō. 28 Ie'pa anekarak: “A yamipa, sa' kimú. Wëm i' shköke ká wa'ñe s'wöbla'uk tō se' judiowak ser, e' kë dör buaë. Ie' icherami tō Moisés ttè dalöiëno ena Skëköl wé i' kë dör buaë. I'ñe tā pë' kë dör judiowak esepa welepa debitu ie' wā íe Skëköl wé a. E' tō ká i' dör batse'r e' ia'wéka.”

29 Wëm kië Trófimo e' sū' ie'pa tō Jerusalén ie' dör Éfeso wak. Ie'pa tō ibikeitsé tō Pablo wā imí Skëköl wé a, e' kueki ie'pa tō iché es.

30 Ká e' wakpa kos shutineka debitu tuneule. Tā Pablo klö'wéwarakitō kuémi u'rki. E' bet Skëköl wé wékkö ulitane wötéwarakitō. 31 Ie'pa tō itekewatke etā ttè de Roma ñippökwakpa eruleë e' comandante a tō Jerusalén wakpa ulitane shutineka tajë. 32 Etā ie' tō ñippökwakpa dapa'wé ikayuapa tā, etā itunemirak wé pë' daparke ee. Mik pë' tō ñippökwakpa ena icomandante sué, etā ie'pa tō Pablo méat, kë ippèia. 33 Etā comandante debitu, e' tō Pablo klö'wéwā tā imaukwā ké tabechka kichaie bötö wa. E' ukuöki tā ie'pa a ichakéitö: “¿I' dör yi? ¿Ì wambléitö?” 34 Erë welepa tō iché kuā'ki aneule, iëltëpa iché kuā'ki aneule. Tajë ie'pa arkerak kuā'ki kuā'ki, e' wa kë ishulir, e' kueki ie' tō itsukmi ké ñippökwakpa wé a. 35 Pë' éna ie' klö'wakwā kësik wa, e' kueki mik idemirak ñippökwakpa wé klékata kī, etā ñippökwakpa tō Pablo batsékami. 36 Pë' kos arke Pablo itöki: “¡Ittöwā!”

Pablo e' tsatké judiowak wörki

³⁷ Mik Pablo dökewatke ñippökwakpa wé a etä ie' tō comandante a iché:

—Kawō mú ña ttök be' ta.

Etä comandante tō iüté:

—Ye' kë wä ijcher tō be' ttō griegoie. ³⁸ E'ma be' kë dör Egipto wak dē'bitu eköl e' ka'ka ñippök sa' ta e'. Ie' mía ká wé kë yi ku' ee s'ttökwa wakpa ta dōka mil tkëyök (4000).

³⁹ Etä ie' tō iché ia:

—Au, ye' dör judiowak kune Tarso, ká e' dör ká kibi atē Cilicia. Kawō mú ye' a ttoie ie'pa ta.

⁴⁰ Etä comandante tō kawō mé ia. Etä ie' dur shkē'ka ñippökwakpa wé klékata kī ta iulà kkaché pē' tso' taië, e'pa a tō a' siwa'blölur. Mik isiwa'bléwarak, etä ie' tté ie'pa ta hebreoie. Ta ichéitō iarak:

22

¹ “A yamipa, a kékëpa, ye' e' tsatköke, e' ttsö.”

² Mik ie'pa tō ittsé tō Pablo ttöke ie'pa ta iwákpa ttō wa, etä ie'pa kī siwa'blélur. Ie' tō iché:

³ “Ye' dör ñies judiowak wës a' es. Ye' kune' Tarso atē Cilicia ee. Erë ye' talane íe Jerusalén. Gamaliel tō ye' yō' yësyësë wës se' tté dalöiëno kiteat iaiaë e' tō ichè es. Këkraë ye' tso'ie Skököl dalöiök ye' er kos wa kos a' ulitane tō idalöieke i'ñe ekkë. ⁴ Mik se' wëpa tō Jesús dör Se' ñala e' tté klö'wé, etä esepa tōtiuk ye' bak ttëwa, klö'wëwa, wötëwa s'wöto wé a. Kë ye' tkine tō wëm idir ö alaköl idir. ⁵ Ñies sacerdote kibi ena s'kuëblupa ulitane, e'pa tō a' a ichèmi tō e' dör mokië. Ie'pa tō ye' a yëkkuö me' tsèmi s'yamipa tso' Damasco e'pa a. Yëkkuö e' tō

kawö me' ye' a Jesús mik erblökwakpa esepa tsobitu dö Jerusalén we'ikè.

6 “Erë ye' miria ñala ki. Diwö de bata a ta ye' dökemitke Damasco tsinet, e' bet ta ì biteshka kã jai a bö'wöie e' olo bune taië ye' pamik. 7 Ee ye' anere iski. Eta ittö ttséyö tö iché ña: ‘A Saulo, a Saulo ziök be' tö ye' we'ikeke?’ 8 Eta ichakéyö: ‘A Skëkëpa, çbe' dör yi?’ Eta ie' tö iiüté: ‘Ye' dör Jesús Nazaret wak, e' we'ikeke be' tö.’ 9 Itso'rak ye' ta, e'pa tö bö'wö sué, erë ì yëne ye' a, e' wà kë ane ie'pa éna. 10 Eta ye' tö ie' a ichaké: ‘A Skëkëpa Jesús, çì wëmiyö?’ Ta ie' tö iché ye' a: ‘Be' e' kôka. Be' yú Damasco. Ee ì kos wëmi be' tö, e' yërdaë be' a.’ 11 Bö'wö olo tö ye' wöbla batuwéwa, e' kuëki ye' wapiepa tö ye' ulà iémirak dö Damasco.

12 “Ee wëm tso' eköl kiè Ananías, e' tö Skëköl dalöieke taië. Moisés ttè dalöiëno kitule e' dalöiekeitö yësyësë. Judiowak kos serke Damasco e'pa tö icheke tö ie' dör wëm buaë. 13 Ie' debitu ye' ska' ta ye' a iché: ‘A yami Saulo, be' wöbla buanú.’ E' wöshaë ta ye' wöbla buanene iwawënene Ananías suéyö iwa. 14 E' ukuöki ta ie' tö ye' a iché: ‘Skëköl dalöiök se' yëpa bak kã iaiaë, e' tö be' shukitabak as ì kiane wë ie' ki e' jcher be' wa. Ñies be' shukititö as yi dör Yësyësë e' saübö ena ie' wák ttö ttsöbö. 15 Be' döraë ie' ttekölie. Ì kos su' be' tö, ì kos ttsë' be' tö, e' cheraëbö sulitane a. 16 Ì ta kë bö ipanukia. Be' e' kôka. Be' e' wöskuö. Skëköl a ikiö as ì sulu kos wamblébö e' nuí olo'yöitö be' ki.’

17 “Mik ye' dene Jerusalén eta, ye' mia ttök Skëköl ta iwé a, ee ye' tö ì sué kabsueie. 18 Skëkëpa Jesús suéyö ta ichéitö ña: ‘Be' tö ye' tté pakëmi judiowak

a, e' kě klö'wepa ie'pa tö. E' kuęki be' e' yöttsa bet Jerusalén.' ¹⁹ Etą ye' iché ia: 'A Skėkėpa, ie'pa wákpa wą ijcher tö ye' bak ie'pa ñi dapa'wō wé kōs a, be' mik erblökwakpa, esepa yulök ppè, wötėwā s'wōto wé a. ²⁰ Mik Esteban dör be' kanè méso bak be' tté pakök, e' kōtwā ie'pa tö, etą ye' tso' ee. E' wēne buaē ye' wa. E' dalewa ye' tso' ie'pa datsi' kkö'nuk.' ²¹ Erė ie' tö ye' a iché: 'Be' shkōmitke ñala ki. Ye' be' patkeke kamiē pè' kě dör judiowak esepa a.' ”

Pablo aṭe comandante ulà a

²² Pablo ttöke e' ttsök ie'pa tso' buaē, erė mik pè' kě dör judiowak e' aritsėitö, etą ie'pa ñi kėka anuk darėrėē: “iWēm ese kě kawōta senukiā! iIttōwasöl!” ²³ Ie'pa arkekarak taiē, ta idatsi' wōti'wekerakitö kashuk a, ñies ká po uyekerakitö kashuk a kėsik wa. ²⁴ E' kuęki comandante tö Pablo tsukmi ké weshke ñippökwakpa wé a ta ippök ké as itö ichōka i kuęki pè' wōñarke ie' ki taiē. ²⁵ Erė mik ie'pa tö Pablo muėwatke ppè tsa'bata daloie wa, etą ie' tö capitán dur ee, e' a ichaké:

—¿A' a kawō mēne wėpa dör romawak esepa ppök kam ishulir e' yōki?

²⁶ Mik e' ttsé capitán dur ee e' tö, etą imía icomandante a ibiyö chök ta iché ia:

—¿Wes be' iwėmi? Wēm e' dör romawak.

²⁷ Etą comandante debitu Pablo ska' ta ie' tö ie' a ichaké:

—¿Moki be' dör romawak?

Pablo iüté:

—Tö, es idir.

²⁸ Etą comandante tö iché:

—Ñies ye' dör romawak, e' pato'yö inuköl taiē wa.

Ta Pablo iituté:

—Erë ye' dör romawak ye' kune' es e' kueki.

²⁹ Mik ittserakitö, etä ippökwakpa tö Pablo méat bërë. Mik comandante wä ijchenewä tö Pablo dör romawak, etä ie' suane tö iök ie' tö imaukwa patkë'.

Pablo e' tsatké judiowak wökirpa wörki

³⁰ Comandante ki ikiane jchenowä mokië tö i ki Pablo kcateke judiowak tö. E' kueki bule es ta ie' tö sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökir malepa ké e' dapa'ukka. E' ukuöki ta ie' tö Pablo wötsöök patkë ta iyéttsaitö tsémi duéser ie'pa wörki.

23

¹ Etä Pablo tö ie'pa suéwä krereë iwö ki ta iché iarak:

—A yamipa, ikkë ye' senére, etä ye' er kë wä ye' kkatëne i ki Skököl wöa.

² Etä sacerdote kibi kië Ananías, e' tö, itso'rak Pablo o'mik, e'pa ké Pablo ppök ikkö ki. ³ Erë Pablo tö iituté:

—iBe' dör e' ökwak, e' pperaë Skököl tö! Se be' tkër ye' shulök Moisés ttë dalöiëno e' wa. Erë iök ye' ppök këbö? E' wa ttë ñe' dalöşewäwä be' tö.

⁴ Itso'rak ee, e'pa tö iché Pablo a:

—iBe' tso' Skököl sacerdote kibi e' chök suluë!

⁵ Pablo tö iché:

—A yamipa, ye' kë wä ijcher tö ie' dör sacerdote kibi. Skököl yëkkuö tö ichè: 'Yi tso' s'wökirie, ese kë char suluë.'

⁶ Mik Pablo wä ijchenewä tö iwökirpa şabötspa dör saduceowakpa, şabötspa dör fariseowakpa, etä ie' tö ie'pa a iché aneule:

—A yamipa, ye' dör fariseowak. Ñies ye' yépa kos dör fariseowakpa. S'duowa shkerkane, e' wà panekeyö kröröë, e' k_i a' tso' ye' kkatök.

⁷ Mik Pablo tö ttè e' ché, eta fariseowakpa ena saduceowakpa e'pa wöñanemi ñi k_i. Eta ie'pa ñi blabatsélor. ⁸ Saduceowakpa tö icheke tö s'duowa kë shkerta'kane. Ñies ichekerakitö tö Skököl biyöchökwakpa kë ta', wimblupa sulusi kë ta'. Erë fariseowakpa tö iyi ekké kos klö'wé tö itso'. E' kueki ie'pa ñi blabatsélor. ⁹ Ie'pa ulitane arkerak taië. Fariseowakpa dör s'wöbla'uk ttè dalöieno wa wakpa welepa e' kéka ta ichéraitö:

—Wëm i' kë wa ì sulu wamblëne. Isalema wimblu ö Skököl biyöchökwak wele utule ie' ta.

¹⁰ Erë ie'pa k_i shutirkeka taië kësik wa, e' kueki comandante suane dö' Pablo ttèwarakitö. E' kueki inippökwakpa tsuk patkéitö Pablo yottsä eë tsëmi ñippökwakpa wé a.

¹¹ E' nañewe ta Skökëpa Jesús debitu e' tö Pablo a iché: “Be' er kuú. Wës be' tö ye' tté paké ie Jerusalén es ñies be' kawötä ipakök Roma.”

Judiowak kawö mé ñi a Pablo ttökwa

¹² E' bule es ta judiowak welepa tö kawö mé ñi a Pablo ttökwa. Ie'pa tö ittè mé Skököl a ttè i' wa: “Kë sa' chköpa, kë sa' di' yöpa dö mik Pablo ttèwa sa' tö eta.” ¹³ Wëpa tö ittè mé es, e'pa döka dabom tkëyök (40). ¹⁴ Eta ie'pa míyal sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa, e'pa ska' ta iché iarak:

—Sa' tö ttè me' Skököl a tö kë sa' chköpa, Pablo kam ttöwa sa' tö e' yöki. E' kë wà one sa' wa, e' ta as Skököl tö sa' we'ikö. ¹⁵ E' kueki a' ena s'wökirpa malepa, a' ichö comandante a tö Pablo

tsúbituḅ bule. A' e' ǒ tō a' kḱ ie' kiane chakè bua'iewa ishuloie. E' dalewa sa' tso'tke ikinuk ñalaḅ kḱ ttèwaḅ kam idǒ a' ska' e' yöki.

16 Erè Pablo nauyö wā ijchenewaḅ tā imía ñippökwakpa wé aḅ tā ibiyǒ méitö Pablo a. 17 Eta Pablo tō capitán kié eköl tā iché ia:

—Duladula i' tsúmi comandante ska'. Ie' wā ilè tso' yönoie ie' a.

18 Eta capitán e' tō itsémi comandante ska' tā iché ia:

—Pablo tso' wötèule, e' tō ye' kié tā ikköché ye' a tō duladula i' tsúmi be' ska'. Ie' wā ilè tso' yönoie be' a.

19 Eta comandante tō iklö'wéwā iulà aḅ tā itsémi bánet. Eē ie' a ichakéitö:

—¿Ì cheke be' tō ye' a?

20 Ie' tō iché ia:

—Juduiwak kawö métke ñì aḅ be' a ichök tō bulepa Pablo tsúmi wé juduiwak wökirpa e' dapa'uke eē. Ie'pa e' öke tō Pablo ttè kiane shulè bua'ie ie'pa kḱ. 21 Erè ie'pa ttè kë klö'war. Juduiwak wēpa dökā dabom tkëyök (40) kḱta, e'pa tso' blèule Pablo panuk. Ie'pa kablè' Skëköl aḅ ttè i' wa: “Kë sa' chköpa, kë sa' di' yöpa dǒ mik sa' tō Pablo ttèwaḅ eta.” Ie'pa tso'tke, ima be' icheke, e' ë panuk.

22 Eta comandante tō ipatkémine tā iché ia: “Kë yi a ichar tō e' ché be' tō ye' a.”

Pablo patkëmi Judea wökir kié Félix e' ska'

23 Eta comandante tō ikimukwakpa kié böḅl tā ichéitö ie'pa a: “Ñippökwakpa mi'ke klö wa esepa klö'ú dökā cien böyök (200). Ñies ñippökwakpa mi'ke kabaio kḱ esepa shtǒ dökā dabom kuryök (70). Ñies

ñippökwakpa wā kēt mi'ke esepa klö'ú dōkₐ cien böyök (200). Katuine de sulitu (9:00 pm) etₐ e'pa kos dapa'ú as imi'rak Cesarea.” ²⁴ Ñies ichéitō: “Kabaio yulō Pablo tsomi. Itsúmi kkö'nú buaë dōmi s'wökir Félix ska'.” ²⁵ Ie'pa tₐ comandante tō yëkküō patkémi mè Félix a. Ikitule yëkküō kᵢ e' tō iché i' es:

²⁶ “A Félix, s'wökir kibi. Ye' dör Claudio Lisias. Yëkküō i' shtéyö be' a. Be' shkē'wéyö. ²⁷ Judiowak wökirpa tō wēm i' klö'wₐ iminerak ittökwa. Erë mik ye' wₐ ijchenewₐ tō ie' dör romawak, etₐ ye' míₐ ye' ñippökwakpa tₐ tₐ itsatkée sa' tō. ²⁸ Ye' kᵢ ikiane jchenukwₐ tō ì kᵢ ie'pa tō ikkateke. E' kuekᵢ itsémiyö judiowak wökirpa wörkᵢ. ²⁹ Ie'pa tō ikkaté ie'pa ttè dalöiëno kitule, ese kᵢ. Erë kë ye' wₐ ì sulu kune ie' kᵢ ittowaie ö iwötoie s'wöto wé a. ³⁰ Erë ye' wₐ ijchenewₐ tō judiowak welepa kawö mé ñì a ittowaie, e' kuekᵢ ye' tō ipatkébitᵢ be' a. Ñies ye' tō ichétke ikkatökwakpa a tō ì kᵢ ie'pa éna ikkatak, e' chö be' wöshaë.”

³¹ Etₐ ñippökwakpa wₐ Pablo mítser nañewe wₑs ie'pa a ikéwö mène es. Ie'pa demi kₐ kiè Antípatris eë. ³² Bule es tₐ ñippökwakpa dami klō wa, e' éltēpa biteane ñippökwakpa wé a. Etₐ iéltēpa dami kabaio kᵢ, e'pa wₐ Pablo mítser. ³³ Mik ie'pa demirak Cesarea eë, etₐ ie'pa tō yëkküō mé iwökir kibi a. Ñies Pablo méitörak ia. ³⁴ Iwökir kibi tō yëkküō sué one etₐ ie' tō Pablo a ichaké: “¿Wé be' datse?” Mik ie' wₐ ijchenewₐ tō idatse Cilicia, ³⁵ etₐ iché ia:

—Mik be' kkatökwakpa debitᵢ etₐ be' ttè

ttseraëyö.

Etä ie' tö Pablo wötökwa patké s'wöto wé tso' u bérie yö' blu' Herodes tö ká e' wökirpa a e' a. Ee iwötéwarakitö.

24

Pablo e' tsatké Félix wörki

¹ Ká de skel etä sacerdote kibi kiè Ananías, e' demi Cesarea judiowak kuëblupa welepa ta Pablo kkatök. Nies wëm eköl kiè Tértulo, e' de ie'pa wa ie'pa ttekölie Pablo kkatök Félix a. ² Mik Pablo debitu etä Tértulo tö ikkatémi. Ie' tö Félix a iché:

A kéképa s'wökir kibi, be' ttè dikia ká tajë sa' serke bërë ñita. Be' erbikö buaë, e' wa be' tö sa' wakpa kimé tajë. E' kuëki sa' tö wéstela chë be' a. ³ A Félix, kéképa tajë, be' tö sa' kimeke tajë, e' kuëki kekraë ká ulitane ki sa' tö wéstela chë tajë be' a. ⁴ Kë ye' éna be' kawö chöwak tajë, erë be' we'ikèyö, sa' ttö ttsö bërbër ë er bua' wa. ⁵ Sa' wa ijchenewa tö wëm i' dör pë' suluë. Ie' shköke ká wa'ñe judiowak shutiuk ñi ki as iñi blabatsölor. Ie' dör Jesús Nazaret wak e' klépa eruleë e' wökir eköl. ⁶⁻⁷ Nies ie' éna Skököl wé ia'wakkä ñáie. E' kuëki sa' tö iklö'wéwa.* ⁸ Be' wák a ie' chakirmi, es be' wa ijchermi tö i ki sa' tö ikkateke, e' dör mokië.

⁹ Judiowak tso' ee, e'pa ulitane tö Pablo kcateke ñittsëe. ¹⁰ Etä Félix tö ie' a kawö mé ttoie ta ie' tö iché:

---

* **24:6-7** Yëkuö kitule ká iaiäë welepa tö ttè i' kí mékã ttè i' wa: Sa' ki ikiane shulë wes sa' ttè dalöiëno tö ichë es. ⁷ Erë shkëkipa wökir kibi kiè Lisias, e' debitu ta iyéttsa sa' ulä a kësik wa. ⁸ Ie' tö sa' a iché tö Pablo kkatökwakpa kawötã ikkatök be' wörki.

—Ye' wā ijcher tō ká iaiäe be' dör ká i' wakpa ttè shulökwak. E' kueki ye' ttsë'ne buaë e' tsatkök be' wörki. ¹¹ Be' wák wā ijchermi tō ye' dë'rōka Jerusalén Skëköl dalöiök, e' ki ká detke dabom eyök ki böt (12). ¹² Ie'pa kë wā ye' kune yi ta ñi chök. Ie'pa kë wā ye' sune pë' shutiukka Skëköl wé a, ñies judiowak ñi dapa'wō wé malepa a, ñies Jerusalén kos a. ¹³ Ì kos ki ie'pa tō ye' kkateke, e' kë yërpa ie'pa a yësyësë be' a. ¹⁴ Erë ye' tō be' a ichè tō Jesús dör ñala chökle, e' ttè wa ye' tso' sa' yëpa bak ká iaiäe e'pa Këköl dalöiök. Ie'pa tō ichè tō ttè e' kë dör buaë. Erë ñies ì kos kitatbak yëkkuö ki Moisés ena Skëköl ttekölpa tō, e' klö'wé ye' tō. ¹⁵ Ñies ye' erblöke Skëköl mik wës ie'pa es tō se' yësyësë ena se' suluë duowa e' shkerdakane. ¹⁶ E' kueki kekraë ye' e' chöke senuk buaë Skëköl wōa ena sulitane wōa as kë ye' er tō ye' kkatō ì ki.

¹⁷ “Ye' mîne sené duas taië kë dë'ia ie, e' ukuöki ta ye' dene ie ye' wakpa shua inuköl kakmuk s'siarëpa a. Ñies ye' dene iyi muk Skëköl a idalöioie. ¹⁸ E' kanéuk ye' tso' Skëköl wé a e' dalewa ye' sué ie'pa tō. Ye' e' batse'wétke wës sa' ttè kitule tō ichè es. Eë pë' kë ku' taië. Kë yi shutineka. ¹⁹ Erë judiowak welepa datse Asia, e'pa tso' eë. E'pa éna ye' kkatok ilè ki, e' ta warma ie'pa kawōta shkōkrö ie ye' kkatök. ²⁰ Ie'pa kë shkakrö, e' ta as ie itso'rak e'pa tō ichö tō ì sulu kué ie'pa tō ye' ki mik ye' dë' e' tsatkök judiowak wökirpa wörki eta. ²¹ Erë mik ye' bak ie'pa wörki, eta ttè i' ë yë' ye' tō aneule: ‘S'duowa e' shkerkane e' klö'wéyö, e' ki a' tso' ye' kkatök i'ñe.’ ”

²² Jesús dör ñala chökle e' ttè jchertke buaë Félix

wa. E' kueḱi mik ì ché Pablo tō, e' ttséitō tā ie' kē ki ttè i' kianeiā ttsè. Ie' iché ie'pa a:

—Mik comandante kiè Lisias, e' de, e' wa ye' tō a' ttè shulè.

²³ Eta Félix tō capitán eköl ké Pablo wötökwane s'wōto wé a, erè ichéitō ia:

—Ikkö'nú er bua' wa wēs kē s'wötēule es. Kawō mú ie' a as iyamipa bitu ikané uk.

²⁴ Bökkj es tā Félix debitune ilaköl kiè Drusila e' tā. E' dör judiowak. Félix tō Pablo tsuk patké. Pablo tō s'kawōtā erblök Jesucristo ě mik e' wà paké Félix a. E' ttsök ie' tso'. ²⁵ Erè mik Pablo tō sene yēsyesē ena e' kkö'nè sene sulu yöki ena s'shulir aishkuō tā e' wà paké, eta e' tō Félix tkiwéwa. Ie' tō iché Pablo a:

—Be' yúne. Mik ye' kawō kune e' wa ye' tō be' kiène.

²⁶ Nies Félix tō ipaneke tō Pablo mú tō inuköl watkè ia iomine bër, e' kueḱi ie' tō Pablo kiekerö kekraë ttök ie' tā. ²⁷ Es itka dō duas bök. E' ukuökj tā Félix kē kanēblōia s'wökirie. Ie' skéie wēm kiè Porcio Festo, e' de s'wökirie. Félix atak buaë judiowak tā, e' kueḱi Pablo méatitō wötēule s'wōto wé a.

25

Pablo e' tsatké Festo wörki

¹ Festo demi Cesarea kanēblök s'wökirie e' ki ká de mañat tā imiá Jerusalén. ² Ee tā sacerdotepa wökirpa ena judiowak wēpa kibipa, e'pa tō Pablo kkaté Festo a. ³ Ie'pa tō ikié ie' a: “Sa' kimú er bua' wa. Kawō mú Pablo tsōbitu íe Jerusalén.” E' dör Pablo ttowa ñala ki. ⁴ Erè Festo tō iiutē:

—Pablo tso' Cesarea wötëulewā s'wöto wé a. Eē ye' mi'ke kukuie. ⁵ Ì sulu wamblé ie' tō, e' tā ās a' wōkirpa mi' ye' tā Cesarea ie' kkatök eē.

⁶ Festo sené Jerusalén ká pàköl (8) ká dabom (10) e' ulatök tā imiáne Cesarea. E' bule es tā ie' e' tkéka ikula' kī ttè shulō wé a. Etā Pablo tsük patkéitō shulè. ⁷ Mik Pablo dewā, etā judiowak datse Festo tā Jerusalén, e'pa dewā ie' o'mik tā ikkaté iyi suluē taiē ese kī. Erè ie'pa kē ā iwöklönuk yēs tō e' dör mokī. ⁸ E' ukuökī tā Pablo tté e' tsatkoie. Ie' tō iché iā:

—Ye' kē wā ì sulu wamblène yēs judiowak ttè dalöiēno kī, ñies Skököl wé kī, ñies Roma wōkir kibi e' tā. Ekkēpa kē yēule ye' wā suluē.

⁹ Erè Festo atak buaē judiowak tā, e' kuēkī ie' tō Pablo ā ichaké:

—¿Be' shkak Jerusalén ās ye' tō be' shulō eē?

¹⁰ Ie' tō iiüté:

—Au. Ye' tso'tke Roma wōkir kibi e' ttè shulō wé a. Íe' a' kawōtā ye' shulök. Be' wā ijcher buaē tō ye' kē wā ì sulu wamblèule judiowak tā. ¹¹ Erè ilè sulu wambléyō, ese kué a' tō, e' kī ye' kawōtā ttèwā, e' tā ye' ttōwā. Erè ì kōs kī ie'pa tō ye' kkateke, e' kē yēne, e' tā kē yi kawōtā ye' muktsā ie'pa ulà a. E' kuēkī ye' tō ikié tō Roma wōkir kibi ās e' wák tō ye' shulō*

¹² Etā Festo tté ipattökwakpa tā etā ichéitō Pablo ā:

—Buaē be' ikiétke tō Roma wōkir kibi tō be' shulō. E' kuēkī ye' tō be' patkekemi Roma ās ie' be' shulō.

* **25:11** Pablo dör romawak e' kuēkī ie' ā kawō tā ikiök Roma wōkir kibi ā tō e' tō ishulō. Roma wōkirpa tsitsir kē ā iwöklönuk.

Festo tö Pablo tté paké blu' Agripa a

¹³ Ká tka wekké alè e' ukuöki ta blu' kiè Agripa e' demi Cesarea ikutà kiè Berenice e' ta Festo tkèneka ká wökirie e' kéwö tkö'uk. ¹⁴ Ie'pa e' tséat ká tajè. E' dalewa Festo tö ì tköke Pablo ta e' paké blu' Agripa a: Ie' tö iché ia:

—Íe wëm tso' eköl méat Félix tö wötëule s'wöto wé a. ¹⁵ Mik ye' bak Jerusalén, eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuëblupa, e'pa debitu wëm e' kkatök ye' a. Ye' a ikiérakitö as ye' iwömüttsa ttèwa. ¹⁶ Ye' tö ie'pa iüté tö romawak wökirpa kë yi tteta'wa, kam ie' tsatkö ikkatökwakpa ta ñi wöshaë e' yöki. ¹⁷ E' kuëki mik ie'pa debitu íe, eta kë ye' kawö chöone. E' bule es ta ye' e' tkéka ye' kula' ki ttè shulo wé a ta wëm e' tsuk patkéyö. ¹⁸ Erë mik ikkatökwakpa debitu, eta ie'pa kë wa ikkatëne íyi sulu ki wes ye' ibikeits es. ¹⁹ Ie'pa tö ikkaté wes ie'pa Skököl dalöieke ese ki. Ñies wëm kötëwa kiè Jesús, e' ché Pablo tö tö itso' ttsë'ka, ese ë ki ie'pa tö ikkaté. ²⁰ Ye' kë wa ijcher wes yö ttè e' wè, e' kuëki ye' tö Pablo a ichaké: “¿Be' shkak Jerusalén as ee be' shulir ttè i' ki?” ²¹ Erë ie' ikié tö as se' wökir kibi tö ishulö. E' kuëki ye' tö ikéwö mé tö as itkër wötëule dö mik ye' tö ipatkekemi eta.

²² Eta Agripa tö iché Festo a:

—Ye' éna wëm e' ttö ttsak ñies.

Ta Festo tö iüté:

—Bule bö ittseraë.

²³ Bule es ta Agripa ena Berenice, e'pa debitu, tkawa u a shkörami wes këkë tajè es. Ñippökwakpa wökirpa ena ká e' këképa dalöiërta' tajè, esepa debitu ie'pa ta ñies. Eta Festo tö Pablo tsuk patké ²⁴ ta ichéitö:

—A blu' Agripa ena kəkēpa ulitane tso' ie se' ta, ie wēm dur eköl kiè Pablo. Judiowak kōs tō ie' kcateke ye' a Jerusalén ñies ie Cesarea. Ie'pa kē shtrirta'wa ye' a ikiök aneule tō ikēwō mūttsa ttēwa. ²⁵ Erē ye' a ta ie' kē wa i wamblēne i ki yō ittōkwā ipatkēmi. Erē ie' wāk tō ikié as Roma wōkir kibi tō ishulō. E' kueki ye' tō ibikeitsbak patkēmi eē. ²⁶ Erē kē i kune ye' wa shtëmi yēkkuō ki mēmi s'wōkir kibi a ikkatoie. A Agripa, e' kueki ye' wa idebitu a wōrki, bua'ie be' wōrki, as be' ichakō. Ima be' ichè, e' ukuōki ta iyēkkuō shtëmiyō. ²⁷ ¿Wēs ye' tō yi patkemimi shulè kē wayēule tō i ki ikkatērke?

26

Pablo e' tsatké blu' Agripa wōrki

¹ E' ukuōki ta Agripa tō Pablo a iché:

—Be' ttō e' tsatkoie.

Etā Pablo ulà kēka ta ittēmitke i' es: ²⁻³ “A blu' tajē Agripa. Se' judiowak ser, e' jcher buaē be' wa. Ñies ttè i' ki sa' ñi chōke, e' jcher buaē be' wa. E' kueki i'ñe ta ye' ttsē'ne buaē e' tsatkök be' wōrki i kōs ki judiowak tō ye' kcateke, e' yōki. Es ikiéyō be' a tō ye' ttō ttsō enaē.

⁴ “Se' wakpa kōs wa ijcher buaē tō wēs ye' ser ye' kaska' ena Jerusalén mik ye' bak duladula etā.

⁵ Ñies ie'pa wa ijcher buaē tō kekraē ye' dōr fariseowak. Ese wakpa e' tiuke Skököl ttè dikia yēsyesē se' wakpa malepa tsata. Ie'pa ki ikiane, e' ta ie'pa tō ichēmi tō moki ye' dōr fariseowak. ⁶ Skököl kablē' se' yēpa bak ká iaiaē e'pa a tō s'duowa e' shkerdakane, e' wà panekeyō moki, e' ki ie'pa

tso' ye' kkatök i'ñe ta. ⁷ Se' dör Israel aleripa e' ditséwöpa döka dabom eyök ki böi (12), e'pa tö iwà paneke ñies er moki wa. E' kueki ie'pa tö Skököl dalöie e' wakanewekerakitö ñie ñañeë kekraë. A blu' Agripa, s'duowa shkerdakane, e' panekeyö wes se' wakpa malepa es, e' ta ¿i ki ie'pa tso' ye' kkatök? ⁸ ¿I kueki a' ibikeitseke tö s'duowa e' kë shkenukkane Skököl a?

⁹ “Ye' wák bak ibikeitsök tö ye' kawöta i kos or ye' a e' uk Jesús Nazaret wak e' tté wöklö'woie. ¹⁰ Es ye' tö iwamblé' Jerusalén. Sacerdotepa wökirpa tö ye' a kawö me' iwambloie. S'batse'rpa taië wöté'wa ye' tö s'wöto wé a. Kë dör e' ë, ñies mik ie'pa ttekerakitö, eta ye' a ta e' dör buaë. ¹¹ Taië ie'pa we'ikyö se' ñi dapa'wo wé ulitane a ie'pa koie ie'pa erblö Jesús mik e' olo'yök. Ye' kësik blé' ie'pa ki taië. Ye' tö ie'pa töte'rö tkörö ká bár ki we'iké.

¹² “Sacerdotepa wökirpa tö ye' a kawö me' ena ye' patké' ese wamblök Damasco, e' wakanéuk ye' mirwa. ¹³ Erë, a blu', ñala ki dibata a ta ká jaí a ye' tö i sué bö'wöie e' tkökä diwö olo tsata. Bö'wö e' olo bune ye' pamik ena imirwarak ye' ta e'pa pamik ñies. ¹⁴ Sa' kos anere iski ta ittö ttséyö e' tö iché ña hebreoie: ‘A Saulo, a Saulo, ¿iök be' ye' we'ikeke? I sulu wamblekebö ye' ki e' wa be' wák e' mukettsa we'iké wes yiwak kë shkak ppèsö kal wa es.’ ¹⁵ Ye' tö ie' a ichaké: ‘A Sköképa, ¿be' dör yi?’ Ie' ye' iuté: ‘Ye' dör Jesús, e' we'ikekebö. ¹⁶ Erë be' e' duöka. Ye' e' kkaché be' a be' patkoie kanablök ye' a. I kos suébö i'ñe ena i kos kkacheraëyö be' a, e' pakerabö sulitane a. ¹⁷ Ye' tö be' patkeraë be' yamipa a ena pë' kë dör judiowak esepa a. Ye' tö be' tsatkeraë

ie'pa ulà a. ¹⁸ Ye' tō be' patkeraë ie'pa wōa ká ñi'uk as ishkōrak Skëkōl tã ká ñí a, kě ku'ia klōulewã stui a Satanás ulà a; ñies as inuì olo'yardak iki as idōrak Skëkōl icha batse'r e'pa kíie ierblérak ye' mik e' wa.'

¹⁹ “A blu' Agripa, ì yēne ña ká jai a e' wawéyō. ²⁰ Jesús tté buaë tsá pakéyō Damasco wakpa a, e' ukuōki tã yō ipaké Jerusalén wakpa a ñies ká malè tso' Judea e' kōs wakpa a. Ñies ipakéyō pè' kě dōr judiowak esepa a. Ye' tō ie'pa kōs patté: “A' er mane'ú Skëkōl a. A' senú buaë yēsýēsë ikkachoie tō moki a' er mane'wétke ie' a.” ²¹ E' kueki se' yamipa judiowak e'pa tō ye' klō'wã Skëkōl wé a ttèwã. ²² Erè dō ikkè tã Skëkōl tō ye' kímé, e' kueki ye' tso'ia ie' tté pakōk sulitane a, s'dalöiértã tajë esepa a, ñies se' ësepa a. Ì yè'atbak Skëkōl ttekōlpa ena Moisés, e'pa tō tō itkōraë, e' ë pakekeyō. Kě ye' wã ttè kuã'kí pakane. ²³ Ie'pa tō iyè'at tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kawōtã ttèwã. E' ukuōki tã ie' shkerdakane keweie sulitane yōki, tã s'tsatko tté pakeraëitō judiowak a ena ká ulitane wakpa a. Ttè e' dōr wēs bö'wō es se' er ñi'woie.”

Pablo tō Agripa shkeñé erblök Jesús mik

²⁴ Es Pablo e' tsatkōke e' shua Festo tō iché ie' a aneule:

—¡A Pablo, be' alíneka! Be' e' yué yëkkuō wa tajë, e' tō be' alíwéka.

²⁵ Erè ie' iüté:

—A kékëpa Festo. Ye' kě alíneka. Ì chéyō e' kě dōr alípa ttè, e' dōr ttè moki. ²⁶ Së blu' Agripa tkër. Ie' wã ttè ikkè suule buaë. E' kueki kě ye' tkine ttök ie' wörki. Íyi ikkè kōs kě wamblène blëulewã. E' kueki ye' wã ijcher tō ie' wã íyi ikkè jcher buaë. ²⁷ A blu'

taië Agripa, ye' wa ijcher buaë tö be' tö ì yè'atbak Skëköl ttekölpa tö, e' klö'wé.

²⁸ Agripa tö iiüté:

—Kë be' ibikeitsök tö be' ye' kèmi e' mane'uk Cristo kléie i' ta.

²⁹ Pablo tö iché:

—I' ta ö i' ukuök_i ta, erë Skëköl mú k_i ikiar tö be' ena a' k_{os} tso' i'ñe ye' ttö ttsök, e'pa mú dör w_{es} ye' es, erë kë moulew_a tabechka kicha wa w_{es} ye' es.

³⁰⁻³¹ Eta blu' ena s'wökir kibi ena Berenice ena k_{os} itulur ee, e'pa ulitane e' kék_a míyal bánet ttök ñit_a Pablo tté k_i. Ie'pa tö iché ñi a:

—Wëm i' kë wa ì sulu wamblène ì k_i ittèwasö, warma kë ie' kawöt_a wötèw_a.

³² Eta Agripa tö iché Festo a:

—Wëm i' kë tö ichöpa: 'ye' patkömi Roma wökir kibi a shulè', e'ma sö ièmimi.

27

Pablo patkémirakitö Roma

¹ Mik ie'pa tö ibikeitsétke tö sa' patkekemi Italia, eta Pablo ena pè' skà tso' wötèule, e'pa mérakitö wëm eköl kiè Julio e' ulà a. Wëm e' dör ñippökwakpa eruleë kiè Emperador Icha, e' capitán. ² Eta sa' e' iéka kanò a. Kanò e' datse ká kiè Adramitio ee michoë Asia wé kanò irirke dayë kkömik ese a. Wëm kiè Aristarco, e' tso'ñak sa' ta ñies. Ie' datse Tesalónica ate Macedonia ee. ³ Bule es ta sa' demí Sidón. Julio tö Pablo sué er bua' wa. Ie' tö iémi s'yamipa serke ee, e'pa pakök as ì kiane ie' k_i e' mù ie'pa tö ie' a. ⁴ Sa' e' yéttsa Sidón mir wöwí, erë siwa' bitsirke darërëë wöiá. E' kuëki sa' míyal dayë nane kiè Chipre e' kke wé siwa' kë bitsirku' taië e' ëka.

⁵ Sa' tkami Cilicia ena Panfilia demi Mira aṭe Licia ee.

⁶ Eta ee capitán tö kanò datse Alejandría, e' kué etö. E' mi'ke Italia. Ee sa' e' mane'wé kanò e' etö a ṭa sa' míyal. ⁷ Siwa' kueḱi sa' mirwa kanò ki enaé, kanè taié wa. Ká böt ö ká mañat alè eta sa' demi ká kiè Cnido wöshaé. Siwa' bitsirkeia sa' kke, e' kueḱi sa' tkami Salmona wöshaé ṭa sa' tkami dayè nane kiè Creta e' wišet. ⁸ Sa' mí kanò ki dayè kkö ë wa kanè taié wa. Eta sa' demi ká kiè Buenos Puertos (kiè e' wà kiane chè wé kanò irirke buaë), e' aṭe tsinet ká kiè Lasea ee.

⁹ Sa' ki kawö chó taié ṭa yuediö dewatke. E' késka' ṭa kè se' a shkanukia dayè ki dö' i sulu tkö s'ṭa. E' kueḱi Pablo tö ipattérak:

¹⁰ —A kéképa, yö isué tö se' mirwa i' eta i sulu tkömi. Kanò i' ena dali i', e' weirwami, ñies dö' se' wákpa duölr.

¹¹ Erë capitán kë wa Pablo ttö iütene. Ie' tö kanò wák ena kanò ñakökwakpa wökir, e'pa ttö iuté. ¹² Wé ie'pa kanò irine e' kë dö'r buaé yuediö tkö'woie. E' kueḱi kanò wakpa kibiiepa tö ibikeitseke tö se' mú dömi Fenice yuediö tkö'uk ee, e' dö'r bua'ie. Ká e' aṭe dayè nane kiè Creta ee. Ee dayè aṭe noroeste ena sudoeste.

Siwa' bitsirke taié dayè ki

¹³ Eta siwa' datse sur kke, e' bitsinemitke bërëbërë. Ie'pa tö ibikeitsè tö se' tkömimi, e' kueḱi ie'pa e' yéttsa míyal Creta dayè kkö ë mik kanò ki. ¹⁴ E' ukuöki bet ṭa sèrké bitsineka taié datse nordeste kke, e' tərke kanò mik. ¹⁵ E' tö kanò uyémi. Sa' kè a kanò wöklöneia siwa' kke. E' kueḱi sa' tö iémi as siwa' wa imítser sa' ṭa. ¹⁶ Sa' tkami

dayë nane tsitsir kiè Cauda, e' tsikka, wé kě siwa' bitsirku' darërë shùte eë. Sa' kaneblé darërëë, e' wa sa' tō kanóla tso' s'tsatkoie e' muéwa buaë as kě imi'a dayë a. ¹⁷ E' ukuökí tã ie'pa tō kanò kibi ètō kí payuéwa buaë tsa' wa. Ie'pa suane dō' kanò tkërka tsa'wō tso' tajë kiè Sirte, e' kí. E' kuekí ie'pa tō datsi' ukuō tso' kanò shkōwoie, e' iéwa dayë a kanò wöklō'woie as imi' enaë. Tã ie'pa tō iémi as siwa' wã imi'. ¹⁸ Bule es tã siwa' bitsirkeia tajë, e' kuekí ie'pa tō dalì damirak iwã kanò a, e' tuléttsami dayë a. ¹⁹ Böiki es tã ie'pa tō íyi tajë tso' kanò shkōwoie, e' kibiie tuléttsa dayë a iwákpa ulã wa. ²⁰ Ká tka tajë eta diwō kě wëneia bëkwō kě wëneia. Sërkë tajë tërkeia sa' kí. E' kuekí sa' tō ibikeitsé tō sa' duölurdaë, kě sa' tsatkërpaia.

²¹ Sa' tka ká tajë kě chkaule. E' kuekí Pablo e' kéka ie'pa tso' kōs e' shua tã ichéitō:

—A kékëpa, a' tō ye' ttō tso'pa, e'ma kě se' e' yënettsa Creta ena ì sulu tka se' tã, e' kě bak se' tã. Ñies kě se' íyi weinewa. ²² Erë ì'ñe tã a' er kuú. Kě yi duōpawa. Erë kanò ë weirwami. ²³ Enia nañewe Skëköl dör ye' blú dalöieke ye' tō, e' tō ibiyöchökwak patké ye' ska', ²⁴ e' tō ye' a iché: 'A Pablo, kě be' suanukia. Be' kawõtã shkōkrö Roma wökir kibi e' ska'. Skëköl er buaë ché be' a. E' kuekí pë' kōs tso' be' tã kanò a, e'pa tsatkeraëitō.' ²⁵ A kékëpa, e' kuekí a' er kuú. Ye' erblöke Skëköl mik. Ye' wã ijcher buaë tō ì kōs tkōraë wës Skëköl biyöchökwak tō ye' a iché es. ²⁶ Erë siwa' tō se' patkeraë dō ká wele dayë kkömik.

²⁷ Dayë kiè Adriático e' kí sa' dami siwa' wã wí'kë iō'kë. E' kí ká de domingo bötō e' nañewe ká shaböts eta kanò ñakökwakpa éna iane tō sa'

döketke ká sí kī. ²⁸ Ie'pa tō dayē shū ma'wé tō wekkē idir dōttsa iski tā ide metro dōka dabom mañayök kī teröl (36). E' ukuökī tā wī'kie iskà ma'wénerakitō tā ide metro dabom böyök kī kul (27). ²⁹ Ie'pa suane dö' ák tso' blubluë ese mik kanò tēr, e' kueki tabechka tso' kanò wöklö'woie e' émirakitō tkël kanò ñakka dayē shūa. Tā ikiérakitō Skéköl a tō sa' kīmú ká ñirke e' dalewa. ³⁰ Erē kanò ñakökwakpa tō ibikeitsé: se' tköyalmi as se' e' tsatkō. E' kueki ie'pa tō kanóla éwami dayē a. Ie'pa e' é tō ie'pa mí tabechka tso' kanò wöklö'woie, e' ökmi kanò wökka dayē shūa. ³¹ Erē ì weke ie'pa tō e' biyö ché Pablo tō ñippökwakpa a ena capitán a. Ie' tō iché:

—Ie'pa tkayal, e' tā a' kē tsatkērpa.

³² Eta ñippökwakpa tō kanóla e' ttsé télor tā iémirak dayē a.

³³ Ká ñirketke eta Pablo tō ie'pa ulitane a iché:

—Ilè ñú. A' tso' ipanuk tō ì tkömi, e' kī domingo de bötö e' dalewa kē ì ñane a' wā yēs. ³⁴ A' keyö ilè ñuk. A' e' tsatkak, e' tā a' kawöta ilè ñuk. Kē a' weirpa yēs. ³⁵ Pablo tté one, eta pan klö'wéitō et, tā wéstela chéitō Skéköl a. Sulitane wörki iblatéitō tā ie' wák tō itsá ñé. ³⁶ Eta e' tō imalepa erkiöwé tā ichkérak ñies. ³⁷ Sa' dōka cien böyök kī dabom kuryök kī teröl (276) seraa. ³⁸ Ie'pa chké one kos ie'pa kī kiane ekkē tā dalì éyök ate e' tuléttsarakitō dayē a as kanò at öböbla. Dalì e' dör trigowö.

Kanò jchēnane

³⁹ Ká ñine tā kanò ñakökwakpa kē wā dayē kkō suule. Erē ie'pa tō isué tō ttsa'wö buaë ulat tēr kanò ikloka. E' kueki ie'pa tō ibikeitsétke tō kanò

ma'ùsö klèkà ee. ⁴⁰ Età íyi tso' kanò wöklö'woie, e' ttsé télor ie'pa tò émi dayè a. Età kaltak tso' kanò ñakoie, e' wöttsélor ie'pa tò. E' ukuökì tã datsi'kuö skékarakitö kanò wökka tã idökemitke dayè kkömik. ⁴¹ Erè ttsa'wö tkërka dayè dikia, e' kì kanò tkène kuj. Tã kanò wökka bunewa ttsa'wö a, kè yènettsaia. E' dalewa dayè tërke kanò ñakka e' tò kanò tskélor tajë.

⁴² Wépa mir klöulewã e'pa kiane ñippökwakpa kì ttélur as kè itköyal ùkule. ⁴³ Erè capitán éna Pablo tsatkak, e' kuëkì ie' kè wã ikéwö mène ittökulur. Ie' tò iché: “Wépa ukuo, e'pa e' ppölor kewe dayè a as e'pa döttsa ká sí kì. ⁴⁴ As imalepa mi' kanò tak kì.” Es sa' ulitane dettsã kã sí kì buaë.

28

Pablo sené si' mañat ká kiè Malta ee

¹ Mik sa' dettsã etã sa' wã ijchënewã tò kã e' kiè Malta. ² Kã e' wakpa tò sa' kiéwã buaë seraã. Kase suluë ena kali yërke, e' kuëkì bö' batsékarakitö tajë tã sa' kiéarakitö bö' baiklök. ³ Etã Pablo tò bö' ulatska shtë, e' tuleke bö' a. E' wöshaë tã tkabë sulusi e' yéttsã bö'ba yöki, e' tò Pablo kuéwã iulà kkue a, kè èwa. ⁴ Mik kã e' wakpa tò isué tò tkabë moar Pablo ulà mik, etã ichéarakitö ñi a: “Wëm i' wã s'kötulewã alè. Erè dayè a itsatkëne, erè s'shulökwak tso' kã jai a e' kè wã kawö mène ia as iser.”

⁵ Erè Pablo ulà wöppé tã tkabë anewa bö' a. Kè wes Pablo dè'. ⁶ Wëkkë Pablo iërkekã ö wëkkë Pablo duömiwã etkëme, e' panuk ie'pa tso' seraã. Erè ie'pa tò ipané tajë. Mik ie'pa tò isué tò kè ì bak ie' tã, etã ie'pa ibikeitséne kuã'kì. Ie'pa tò ichémi tò Pablo dör kéköl wele.

⁷ Ee tsinet ká tso', e' dör Malta wökir kibi kiè Publio, e' icha. Ie' tö sa' kiéwá ena sa' sué buaë dō ká mañat. ⁸ Ta Publio yé, e' duöke duè dalölö wá ena ishütërke tajë. E' ie' teme'r. Eta Pablo míá iweblök ta ie' tö ikié S'yé a ta iulà méka iki ta ibua'wéneitö. ⁹ E' ukuöki ta imalepa kirirke tso' ká e' a, e'pa kos debitü ta ibuanerak ñies. ¹⁰ E' kueki ká e' wakpa tö iyi kakmé sa' a tajë. Mik sa' mitkene kanò ki ta i kos kiane sa' ki shkoie, e' kakmé ie'pa tö sa' a.

Pablo demi Roma

¹¹ Sa' sené ká e' a si' mañat ta sa' e' iéne kanò iëtö a. Ee kanò e' tö yuëdiö tköo'. E' datse Alejandría. Kanò e' kiè ie'pa kékölpa dalöiekerakitö dör klö e'pa kiè wa. ¹² Sa' míyal kanò e' ki ká kiè Siracusa ee. Ee sa' sené ká mañat. ¹³ E' ukuöki ta sa' míyal ká kiè Regio ee. E' bule es ta sa' e' yélur Regio a. Siwá' bitsirke buaë datse sur kke, e' wa ká böt ta sa' demi Pozzuoli wé kanò irirke ee. ¹⁴ Ee sa' tö s'yamipa welepa kué. Ie'pa tö sa' ké e' tsukat ie'pa ta domingo etö. Bata ekké ta sa' demi Roma. ¹⁵ S'yamipa tso' Roma, e'pa wá ijchertke tö sa' datse. E' kueki ie'pa de sa' ñaletsuk dō wé dali wé tso' tajë kiekerakitö Apio ee. Ñies ie'pa skà de sa' ñaletsuk ká kiè S'kaporö Wé Mañat ee. Mik Pablo tö ie'pa sué ta wéstela chéitö Skéköl a ta ittse'neka buaë. ¹⁶ Mik sa' demi Roma, eta Roma wökirpa tö ie' ké senuk u etkue a ekörla, erë ishkéki méarakitö eköl Pablo kkö'nuk.

Pablo tö Jesús tté paké Roma

¹⁷ Pablo demi Roma, e' k_i ká de mañat, etá ie' tō judiowak wōkirpa tso' Roma, e'pa kiök patkē. Mik ie'pa e' dapa'wēka ie' ska' tã ie' tō iché iarak:

—A yamipa judiowak, kē ye' wã ì sulu wamblēne se' wakpa k_i. Ñies kē ye' wã ì sulu wamblēne se' yēpa bak ká iaiaë e'pa sene e' k_i. Erē ye' tso' Jerusalén e' me'ttsarakitō Roma wakpa ulà a. ¹⁸ Roma wakpa tō ye' ichaké iskië, erē kē ie'pa wã ì sulu kune ye' k_i ye' ttowaie. E' kueki ie'pa éna ye' akmi. ¹⁹ Erē judiowak kē k_i ikiane tō ye' èmi ie'pa tō. E' kueki ye' kawōta ikiök tō ye' patkō Roma wōkir kibi a as ie' tō ye' shulō. Erē ye' kē wã ì tã se' judiowak kkatōie. ²⁰ Ì paneke se' dōr Israel aleripa e'pa tō, e' kueki ye' tkēr íe moule. Ñies e' kueki ye' tō a' kiök patké a' suōie ena ttoie a' tã.

²¹ Ie'pa tō iché ia:

—Judea wakpa kē wã yēkuö patkēule sa' a be' choie yēs. Ñies sa' yamipa datse Judea, e'pa kē wã ì sulu yēule sa' a be' k_i. ²² Sa' wã ijcher tō ttē pa'ali i' pakè be' tō e' cheke suluë sulitane tō ká wa'ñe. E' kueki sa' k_i ikiane ttsè tō çima be' tō ibikeitseke?

²³ Ie'pa tō kawō skà mé ñi a kapakoie. Mik e' kēwō de, etã ie'pa dapanekã tajë Pablo ska'. Ie' tō ì blúie Skököl tso' e' ttē paké bla'mi dō tsáli. Ì kit Moisés ena Skököl ttekölpa tō yēkuö k_i e' wa ie' tō ie'pa pablé tajë as ie'pa tō iklö'ù tō Jesús dōr wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. ²⁴ Ie'pa welepa tō ttē paké Pablo tō, e' klö'wé. Erē welepa kē wã iklöone. ²⁵ Ie'pa kē wã ibikeitse ñikkëë, e' kueki imítkerak erē Pablo tō ttē i' bata ché iarak:

—Ì ye' Wiköl Batse'r tō a' yēpa bak iaiaë, e'pa a, itteköl bak kiè Isaías e' wa, e' dōr mok_i. Skököl tō

iché ia:

²⁶ 'Be' yú ta ichǒ ká i' wakpa a.

A' tǒ ittseraë je', erë kě a' éna iwà anak.

A' tǒ iwebleraë je', erë kě a' tǒ isuepa.

²⁷ Es ie'pa dör, ie'pa wökir suluë, e' kueki.

Ie'pa tǒ ikukuö wötéwa as kě iwattsër.

Ie'pa tǒ iwöbla tsimiwéwa as kě iwawër.

Ie'pa kě éna iwà anak.

Ie'pa kě shkakne ye' ska' as ye' tǒ ibua'üne.*

Es Isaías tǒ iyë'at. ²⁸⁻²⁹ A' wa ijchenú tǒ i' ukuöki ta Skököl tǒ s'tsatkè e' tté tso'tke pakè pè' kě dör judiowak esepa a. Ie'pa e' tǒ iklö'weraë.

³⁰ Pablo e' tséat duas bök wa'ñe wé u patuekeitö ee. Sulitane mi'ke ie' weblök ta ee ie' tǒ ikiéwa. ³¹ Ie' tso'ie i blúie Skököl tso' e' tté pakök ena s'wöbla'uk Sköképa Jesucristo tté wa. Kě yi wa ie' wöklöone. Kě yi wa ie' tsirione yës.

---

* **28:27** Isaías 6.9-10

Tte Pa'ali Me' Skëköl tö Se' a
New Testament and Shorter Old Testament in Bribri
(CS:bzd:Bribri)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bribri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Bribri

bzd

Costa Rica

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Shorter Old Testament

in Bribri

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

70b70297-578d-5d61-9b6f-3119201e28ca